

Eesti Pank
Bank of Estonia

Eesti Panga 2007. aasta aruanne

2008

© Eesti Pank, 2008

Address

Estonia pst 13
15095 Tallinn

Telefon

6680 719

Faks

6680 836

E-post

info@epbe.ee

Veebileht

www.eestipank.info

Eesti Panga trükiste tellimisinfo

telefon: 6680 998

faks: 6680 954

e-post: trykis@epbe.ee

ISSN 1406-1406

Tegevtoimetaja: Kadri Põdra

Kujundus ja makett: Vincent OÜ

Küljendus: Urmas Raidma

Trükitud trükikojas Auratrükk

SISUKORD

EESTI PANGA OLEMUS JA PÕHIÜLESANDED	9
2007. AASTA ARUANDE EESSÕNA EESTI PANGA PRESIDENTILT	12
ARUANDEKOHUSTUS	16
Keskpanga aruandekohustuse õigusraamistik ja kohustuslikud väljaanded	16
Aruandekohustus Riigikogu ees	16
Majanduspoliitiliste seisukohtade regulaarne tutvustamine ja majandusandmete kättesaadavaks tegemine avalikkusele	17
EESTI PANGA PÕHIÜLESANNETE TÄITMISEL JÄRGITAVAD STRATEEGILISED EESMÄRGID	20
VIISTEIST AASTAT EESTI KROONI	24
1992–1994. Rahareform ja pangandussüsteemi korrastamine	25
1995–1998. Pangandussektori arendamine ja stabiliseerimine	28
1999–2004. Süvenev eurointegratsioon	30
2004–2006. Euroopa Liidu liikmena teel majandus- ja rahaliitu	32
EESTI PANGA OLULISEMAD TEGEVUSED JA SAAVUTUSED 2007. AASTAL	
RAHAPOLIITIKA	36
Eesti rahapoliitilise raamistiku sujuva toimimise tagamine	36
Eesti rahasüsteemi põhijooned	36
Rahapoliitika 2007. aastal	37
Ettevalmistused Eesti rahasüsteemi vastavusse viimiseks euroalaga liitumisel esitatavate nõuetega	39
Majandusanalüüs, -prognoos ja -uuringud kui raha- ja finantspoliitiliste otsuste põhendamise alus	40
Seiretegevus	40
Majandusülevaated	40
Prognoos	40
Uuringud	40
Reservihaldus	41
Välisvaluutareservi struktuur	41
Investeeringuprotsess	42
2007. aasta investeeringutulemused ja neid mõjutanud tegurid	42
Normportfelli muutused 2007. aastal	43
Varahaldusteenuse osutamine avalikule sektorile	43
FINANTSSTABIILSUSE TAGAMINE	44
Finantssektori analüüs ja hinnang finantsstabiilsusele	45
Euroopa Liidu finantssektori poliitika	45
Turvavõrk	46
Pangandust reguleerivad õigusaktid	47
Maksüsteemide järelevaatamine	47

STATISTIKAALANE TEGEVUS	49
Pangandus- ja muu finantsstatistika	49
Maksebilansistatistika	50
Üldmajandusstatistika	52
RAHARINGLUS	53
Maksekeskkonna arendamine	53
Sularahanõudluse rahuldamine	55
Ringlusse lastud pangatähed ja mündid ning nende struktuur	55
Sularaha töötlemine ja ekspertiis	56
Uute pangatähtede ja müntide ettevalmistamine	57
ORGANISATSIOON JA KOOSTÖÖ	58
Rahvusvaheline koostöö	58
Regulaarne koostöö Euroopa Liidu institutsioonidega	59
Euroopa Keskpank	59
Euroopa Liidu Nõukogu	60
Euroopa Komisjon	61
Eesti Panga tegevus pärast eurole üleminekut	61
Koostöö Rahvusvahelise Valuutafondiga	62
Koostöö reitinguagentuuridega	64
Eesti-sisene koostöö	64
Koostöö Vabariigi Presidendi kantseleiga	65
Koostöö Rahandusministeeriumiga	65
Koostöö Finantsinspeksiooniga	65
Koostöö Eesti Pangaliidu ja pankadega	65
Avalikud suhted ja kommunikatsioon	65
Avalikkuse teavitamise põhimõtted	66
Meediasuhtlus ja avalikud esinemised	66
Eesti Panga muuseum	67
Juhtimine, organisatsioon ja personalipoliitika	68
Eesti Panga juhtimis- ja otsustusorganid	68
Eesti Panga nõukogu	68
Eesti Panga president	68
Eesti Panga juhatus	68
Rahapoliitika komitee	69
Koostöö Finantsinspeksiooniga	70
Eesti Panga juhtimissüsteemi ja töökorralduse arendamine 2007. aastal	70
Organisatsiooni väärtuste määratlemine ja väärtuspõhine juhtimine	70
Regulaarne juhtimiskvaliteedi uuring ja arenguveestlused	71
Protsessijuhtimine	71
Juhtimisarvestus	71
Riskide juhtimine	72
e-Eesti Pank 2007	72

Eesti Panga personalipoliitika	72
Töötajad	72
Arendamine ja koolitus	73
Töötajate harrastused ja traditsioonid	73

EESTI PANGA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

31. detsembril 2007 lõppenud majandusaasta kohta	75
---	-----------

LISAD

ÜLEILMNE MAJANDUS 2007. AASTAL	100
Ameerika Ühendriigid ja Jaapan	101
Euroala	101
EESTI MAJANDUS 2007. AASTAL	104
Reaalsektor	104
Rahapoliitiline keskkond	104
Sise- ja välisõudlus	104
Inflatsioon	105
Valitsussektor	107
Eurole ülemineku tähtaja küsimus	108
Riigireiting	109
FINANTSSEKTOR	110
Pangandus	110
Institutsionaalne areng	110
Pankade varad ja kohustused	110
Tulukus	111
Kapitali adekvaatsus ja riskid	112
Laenuteenindamisvõime ja riskid	112
Väärtpaberiturg	113
Võlakirjaturg	113
Aktsiaturg	113
Muud finantsvahendajad	115
Investeeringis- ja pensionifondid	115
Kindlustus	115
Makseviisid	115
Kinnisvaraturu areng	117
EESTI PANGA 2007. AASTA MAJANDUSPROGNOOSIDE PÕHISÕNUMID	118

MÄÄRUSED, OTSUSED JA PUBLIKATSIOONID

2007. AASTAL VASTU VÕETUD EESTI PANGA PRESIDENDI MÄÄRUSED	122
2007. AASTAL VASTU VÕETUD EESTI PANGA NÕUKOGU OTSUSED	124
EESTI PANGA PUBLIKATSIOONID 2007	125

Roman Nyman

1881–1951

Käesoleva trükise vahelehtedel on kasutatud motiive Roman Nymani kroonikavanditest. Nende kavandite järgi rahatähti ei valmistatud, kuid Nyman kuulus viie väljalititud kunstniku hulka, kes 1926. aastal korraldatud kümne- ja viiekümnekrooniste rahasedelite kujunduse võistlusele 20 000margase tasu eest kutsuti.

Nyman oli üks esimesi kutselisi eesti teatrikunstnikke. Ta tegutses ka õpetajana, juhatas Riigi Kunsttööstuskooli dekoratsiooniateljeed ning lõi rahvuslike ornamentidega kavandeid Langebrauni portselanitööstusele. Hiljem pühendus ta maalikunstile, viljeles õlimaali ja akvarelli.

Eesti Panga olemus ja põhiülesanded

Eesti Pank on Eesti Vabariigi keskpank ning põhiseaduslik institutsioon, kes analüüsib ja hoiab käigus Eesti rahasüsteemi ehk teostab riigi rahapoliitikat. Rahapoliitika eesmärk on säilitada stabiilselt madal hinnatõus ja seeläbi tagada parimad võimalused majanduskasvuks. Lisaks sellele seisab keskpank hea finantssüsteemi turvalisuse ja stabiilsuse eest. Tal on ainuõigus välja lasta Eesti raha ning kohustus korraldada raharinglust ja hoida riigi vääring stabiilsena.

Eesti Panga missioon on tagada hinnastabiilsus Eestis. Missiooni elluviimiseks täidab Eesti Pank järgmisi **põhiülesandeid**:

- osaleb riigi majanduspoliitikas iseseisva rahapoliitika teostamise, valitsuse nõustamise ja rahvusvahelise koostöö kaudu;
- hoolitseb finantsstabiilsuse eest Eestis – see tähendab finantssektori poliitika kujundamist ning usaldusväärsete ja hästitoimivate maksesüsteemide käigushoidmist;
- korraldab sularaharinglust Eestis;
- valmistub saama üheks Euroopa kooskõlastatud majanduspoliitika ja ühtse rahapoliitika võrdväärseks kujundajaks teiste euroala keskpankade seas.

25

25

EESTI PANGATAH

25

KAKSKUMMENDVIIS KROONI

MAHJALISE KASVATAJAS
KASVATAJAS
KASVATAJAS
KASVATAJAS

MAHJALISE KASVATAJAS
KASVATAJAS
KASVATAJAS
KASVATAJAS

N 1234567

Alldena

25
KROONI

N 1234567

Alldena

25

25

N 1234567

Alldena

25

2007. aasta aruande
eessõna Eesti Panga
presidendilt

Eesti Panga presidendi sissejuhatus 2007. aasta aruandele

Aasta 2007 oli Eesti majanduse jaoks mitmes mõttes murranguline. Pärast mitut ülikiire kasvu aastat hakkasime suunduma stabiilsema ja tasakaalustatuma arengu rajale – kiire laenukasv hakkas pidurduma, palgakasv aeglustuma ning välistasakaal paranema.

Väliskeskond, mis on Eesti-suguse väikese ja avatud majandusega riigi puhul väga oluline arengutegur, muutus 2007. aasta jooksul järjest ebasoodsamaks ning ootused USA, aga ka teiste arenenud riikide majanduse suhtes järjest negatiivsemaks. Üldise pessimismi süvenemist 2007. aasta lõpukuudel kroonis 2008. aasta jaanuaris hoogne hinnalangus maailma aktsiaturgudel. Naftabarreli hind ulatus 2007. aasta lõpuks ligikaudu 96 dollarini. Toiduainehinnad tõusid maailmaturul terve 2007. aasta vältel, eriti järsult aga teisel poolaastal.

Samas on toidul ja kütusel Eesti tarbijakorvis suur osakaal. Kui lisada siia meie majandusnäitajate jätkuv lähenemine Euroopa Liidu keskmisele tasemele ja sellega kaasnenud, ELi keskmisest kiirem sissetulekute ja hindade kasv, on kõigiti ootuspärane, et 2007. aasta inflatsiooninäitaja ulatus 6,6 protsendini.

Praegu tõusevad hinnad Eestis märksa kiiremini, kui pikaajalise tasakaalustatud arengu seisukohast soovitav, kuid see on ajutine nähtus. Hinnakasvu raugemine ei toimu ilmselt siiski üleöö, vaid järk-järgult paari lähiaasta jooksul. Kiirest palgakasvust tulenev inflatsioon peaks alanud aastal küll vähenema, kuid maksumäärade ühtlustamine ELi tasemega soodustab hinnakasvu. Erinevate mõjurite koostoimel kujuneb inflatsioonitempo 2008. aastal tõenäoliselt märkimisväärselt hoogsamaks kui 2007. aastal. Eelmisel aastal ulatus Eesti SKP reaalkasv 7,1 protsendini. Alanud aastaks prognoosib Eesti Pank vaid mõne protsendini ulatuvat majanduskasvu. Alanud on järkjärgulise kohandumise periood.

See, kui sujuvaks majanduse kohanemine kujuneb ja kui kaua kulub aega kiirema kasvutempo taastumiseks, sõltub suuresti üleilmse majanduse arengust – aga mitte ainult. Olulist rolli mängivad ka siinsamas Eestis tehtavad majandusotsused. Väga tähtis on see, kui edukalt oskame oma ekspordivõimekust rakendada. Et üleminek uude kasvutsükklisse oleks sujuv, tuleb keskpanga hinnangul seni Eesti sisenõudluse rahuldamisele orienteeritud ressursid osaliselt ekspordile ümber suunata. Tuleb arvestada, et viimaste aastate vahespurdiga on ammandatud mitmed kiiret kasvu võimaldanud vahendid. Pakkumise poolel on varasemast palju vähem vabu tööjõuressursse; samas on märkimisväärselt vähenenud ka krediidid kasutamisele tuginev sisemine nõudlusvaru. Sellises olukorras kujuneb peamiseks kasvuallikaks tootlikkuse

tõus – eriti eksportivas sektoris. Samuti on oluline, et finantssektor jätkaks heade äriprojektide rahastamist.

Viimaste aastate jõuline majandusareng on paljuski tuginenud kinnisvarainvesteeringutele. Nüüd on kinnisvarasektoris käimas kohandumine, mis mõjutab tugevalt ka majanduse kui terviku kasvu. Aastatel 2005–2006 suurendas krediidi kättesaadavuse paranemine ajutiselt nõudlust eluasemeturul, mille tagajärjeks oli kiire hinnakasv. Nüüd oleme aga silmitsi ülepakkumisega, mille tagajärjeks on hinnalangus. Oma tegevust hajutanud ja paremini kapitaliseeritud ettevõtted elavad kehvemad ajad üle, ent väiksemate arendajate hulgas kasvab pankrottide arv. Seeläbi väheneb ka majanduse kasvupotentsiaal. Tootmisse suunatavad investeeringud on üldiselt olnud majandustsükli suhtes vähem tundlikud kui kinnisvarainvesteeringud, mis lubab nende puhul oodata väiksemaid kõikumisi.

Kiire ja jätkusuutliku kasvu taastumise üks eeldusi on ka turgude paindlikkust ja tootlikkuse kasvu toetavate majanduspoliitiliste meetmete jätkamine. Samuti tuleks mõelda, kuidas Euroopa Liidu fondidest saadavaid vahendeid võimalikult tõhusalt kasutada. Kõige paremini toetab valitsussektor majanduse kohandumist siiski vastutustundliku eelarvepoliitika kaudu, mis on praeguses kohanemisfaasis majanduse usaldusväärsuse hoidmiseks ja investeeringute toetamiseks äärmiselt tähtis.

On ilmne, et alanud aasta kujuneb Eesti majandusele mitmes mõttes keerulisemaks kui 2007. aasta. Eelseisva kohandumise ulatust ei tasu siiski üle hinnata. Varasemast erinevates majandusoludes toimetulemine ei eelda mingeid põhimõttelisi muudatusi praeguses majanduspoliitikas. Pigem sõltub see, kui sujuvaks kohandumine kujuneb, juba ammu omaks võetud heade põhimõtete võimalikult rangest järgimisest.

Andres Lipstok
president

Aruandekohustus

ARUANDEKOHUSTUS

Keskpannga sõltumatus on iga hinnastabiilsuse tagamist esmatähtsaks hindava rahasüsteemi lahutamatu osa. Samas eeldab kaasaegne demokraatlik ühiskonnakorraldus igalt avalikke ülesandeid täitvalt institutsioonilt aruandmist oma tegevuse kohta. Eesti Panga kui Eesti Vabariigi sõltumatu keskpannga puhul tähendab see kohustust selgitada oma majanduspoliitilisi seisukohti ja otsuseid piisavalt selgelt ja põhjalikult nii Eesti kodanikele kui ka nende valitud esindajatele. Aruandekohustus ja keskpannga sõltumatus on kaks teineteist tasakaalustavat põhimõtet.

Keskpannga aruandekohustuse õigusraamistik ja kohustuslikud väljaanded

Keskpannga aruandekohustuse ulatust on täpsustatud mitmes Eesti seaduses. Vastavalt Eesti krooni tagamise seadusele tuleb keskpangal vähemalt kord kuus avaldada andmed oma kulla- ja välisvaluutareservi suuruse ja ringluses olevate Eesti kroonide hulga kohta. Need andmed avaldatakse **Eesti Panga bilansi ja krooni kattevara iseloomustavate ülevaattetabelite** näol. Vastavalt riikliku statistika seadusele ja Eesti Panga seadusele on keskpangal õigus ja kohustus koguda ning reeglitekohaselt avaldada oma vastutusvaldkonda puudutavat **raha-, finants- ja maksebilansistatistikat**. Seda tehakse Eesti Panga veebilehe statistikarubriikides. Lisaks kohustab Eesti Panga seadus keskpanka avaldama vähemalt kord kvartalis ilmuvat bülletääni ja aastaraamatut. Eesti Panga **kvartalibülletäänid** on vaheldumisi kas **raha- või finantspoliitilise suunitlusega**. **Aastaraamat** avaldatakse koos aasta finantsaruandega. Aastaruande kinnitab Eesti Panga nõukogu, kes seejärel esitab selle koos audiitori järeldusotsusega Riigikogule. Samaaegselt keskpannga aastaruandega esitatakse Riigikogule Finantsinspektsiooni nõukogu kinnitatud Finantsinspektsiooni aastaruanne. Riigikogu kuulab ära Eesti Panga presidendi ettekande keskpannga aastaruande kohta.

Aruandekohustus Riigikogu ees

Lisaks Eesti Panga presidendi iga-aastasele ettekandele aastaruande teemal Riigikogus teeb Eesti Pank Riigikoguga koostööd erinevate kohtumiste vormis ning annab vastuseks Riigikogu liikmete esitatud küsimustele selgitusi ja kommentaare.

Eesti Panga juhid ja spetsialistid kohtuvad regulaarselt Riigikogu rahanduskomisjoniga, et selgitada keskpannga hinnanguid majandusprotsessidele ja arutada sõlmküsimusi.

Riigikogu fraktsioonide huvi korral on Eesti Panga juhid tutvustanud keskpannga majanduspoliitilisi seisukohti ning erinevaid töövaldkondi. 2007. aastal tunti enim huvi Eesti majanduse edasiste arengutsenaariumide vastu.

Arupärimisi Riigikogu liikmed Eesti Pangale 2007. aastal ei esitanud.

Majanduspoliitiliste seisukohtade regulaarne tutvustamine ja majandusandmete kättesaadavaks tegemine avalikkusele

Keskpanga usaldusväärsus avalikkuse silmis ja läbi-
paistev tegutsemine on hästi toimiva rahasüsteemi
eelduseks. Nii avalikkus kui ka spetsialistid peavad
saama Eesti Pangast regulaarset, piisavalt põhja-
likku ja kvaliteetset majandusteavet. Keskpank
peab oluliseks pakkuda infot kasutajale võimali-
kult mugavalt ja soodsalt (näiteks on Eesti Panga
regulaarsed trükised tellijatele tasuta, neid saavad
tasuta ka kõik maakonnaraamatukogud), võima-
likult kvaliteetselt ja õigeaegselt (näiteks kehtivad
väga ranged nõuded statistikanäitajate avaldamise
süsteemile¹).

Lisaks veebilehel ning erinevates trükistes² aval-
datud teabele saavad huvilised infot Eesti Pangast
ka ise küsida. Infopäringuid saab esitada nii kirja,
e-posti kui ka telefoni teel. 2007. aastal laekus Eesti
Pangale 2440 infopäringut, millest 72 registreeriti
teabenõudena.

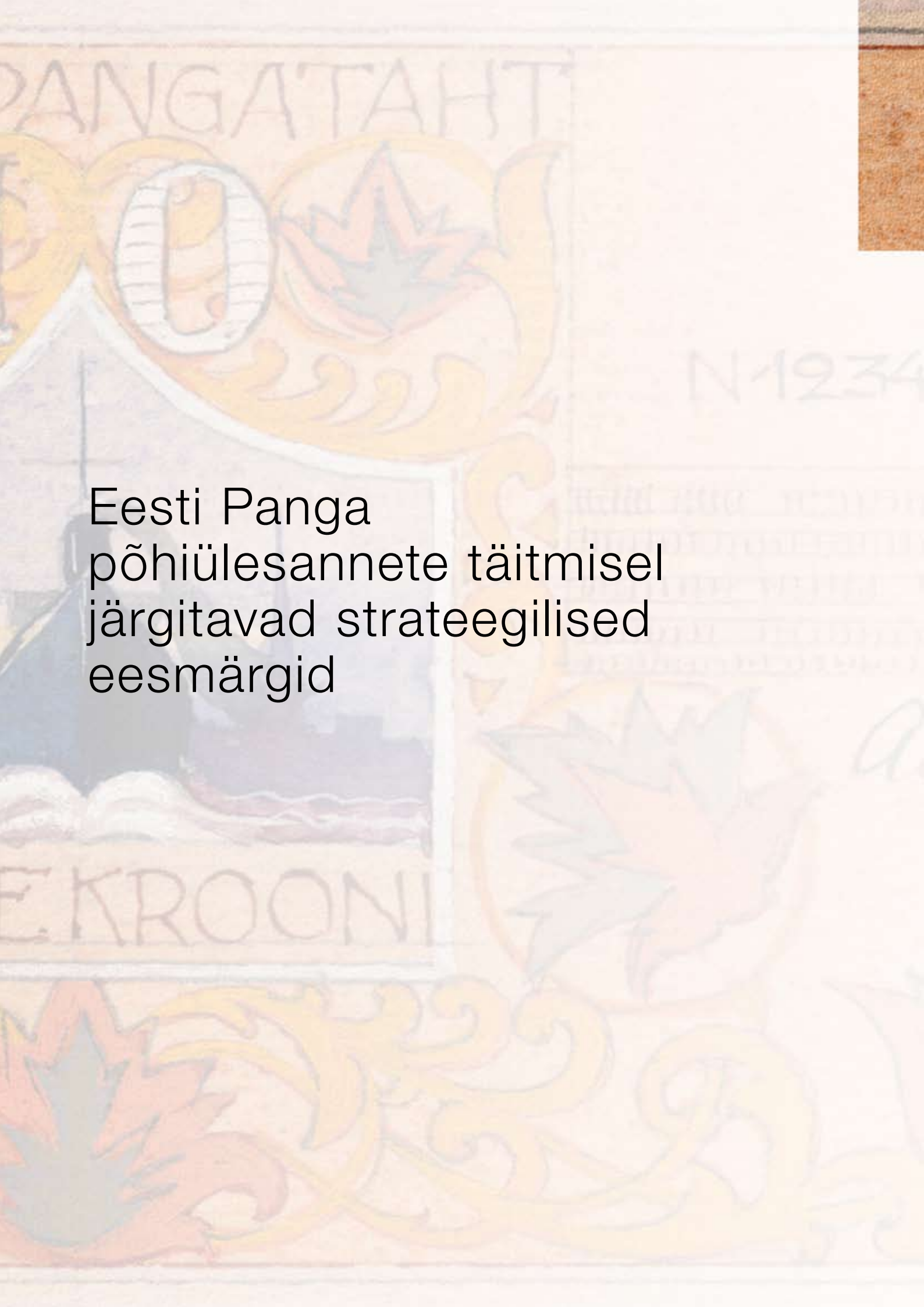
¹ Andmed tuleb avaldada mitte ainult kindlal kuupäeval, vaid ka kindlal kellaajal ning need peavad vastama rahvusvaheliselt aktsepteeri-
tavatele kvaliteedinõuetele.

² Eesti Panga 2007. aasta publikatsioonide täielik loend on toodud aastaaruande lisa lk 125.

N 1234567

KZIMM

Eesti Panga
põhiülesannete täitmisel
järgitavad strateegilised
eesmärgid

EESTI PANGA PÕHIÜLESANNETE TÄITMISEL JÄRGITAVAD STRATEEGILISED EESMÄRGID

Põhiülesannete täitmisel lähtub Eesti Pank järgmistest strateegilistest eesmärkidest.

I Rahapoliitika

1. Valuutakomitee säilitatakse Eesti ühinemiseni euroalaga.
2. Eesti majanduse seirel pööratakse põhitähelepanu inflatsiooni inertsiga ja aeglasema majanduskasvuga kohandumisega seotud ohtudele; majanduspoliitilises koostöös valitsusega leitakse viise nendest ohtudest tuleneda võivate tagasilöökide vältimiseks.
3. Eesti rahapoliitiline keskkond ja turuoperatsioonid ühtlustatakse majandus- ja rahaliidu omadega, arvestades Eesti eripärasid.
4. Majandusprognoosi meetodite arendamisel saavutatakse sisuline ja protseduuriline ühtsus Euroopa Keskpankade Süsteemi majandusprognoosi koostamisega.
5. Tagatakse Euroopa Liidu standarditele vastava maksebilansi- ja finantssektori statistika järjepidev koostamine ja statistikaväljundite kõrge kvaliteet.

II Finantsstabiilsus

6. Finantsstabiilsuse tagamisel hinnatakse finantssektori krediidi- ja likviidsusriski, sidudes omavahel paremini finantsstabiilsuse tugevusanalüüsid ja majandusprognoosi riskistsenaariumid.
7. Finantsstabiilsuse tagamisel arendatakse finantssektori turvavõrku. Koostöös Rahandusministeeriumi ja Finantsinspeksiooniga tugevdatakse riigisisest ning koostöös Balti riikide ja Skandinaaviamaade keskpankadega piiriülest kriisihaldusalast valmisolekut.
8. Tegutsetakse arveldussüsteemide järelevaatajana ning avaldatakse korrapäraselt sellalaseid hinnanguid.
9. Euroopa Liidu institutsioonide töös osaledes aidatakse kaasa Euroopa finantsturgude suuremale lõimumisele, sh väärtpapieriarvelduste vallas.

III Raharingluse korraldamine

10. Soodustatakse kaasaegsete maksevahendite kasutamist, vähendades nii sularaha osatähtsust raharingluses. Ühinetakse loodava üle-euroopalise keskpankadevahelise automatiiseeritud reaalaajalise brutoarveldussüsteemiga TARGET2.
11. Suurendatakse sularaha käitlemise jõudlust, vältides käitlemise kallinemist keskmises perspektiivis.
12. Väärtustatakse Eesti tähtsündmusi numismaatilis-bonistiliste toodete emiteerimisega.

IV Eesti ühinemine euroalaga

13. Euro kasutuselevõtu ettevalmistustööd viiakse nii kaugele, et need on võimalik lõpetada 12 kuu jooksul enne eurole üleminekut. Eesti valmisolekut eurole üleminekuks hinnatakse kaks korda aastas.
14. Valmistatakse ette välisvaluutareservide haldamise muudatused, et tagada varade optimaalne investeerimine majandus- ja rahaliidu täisliikmena lähtuvalt selleks ajaks muutuvat ülesannetest ja keskkonnast.
15. Tagatakse sularahahalduse valmisolek euro-sularahale üleminekuks.
16. Tagatakse valmisolek asjatundlikuks osalemiseks Euroopa ühtse rahapoliitika otsustus- ja koostöömehhanismis.
17. Riigi-, era- ja kolmanda sektori organisatsioonid ning avalikkust teavitatakse Euroopa ühtse rahapoliitika teostamisest ning selle mõjust Eesti majandusele, samuti enda ülesannetest keskpankana ja ülesannete muutumisest Eesti ühinemisel euroalaga.

V Organisatsioon ja koostöö

18. Pangavälise uurimistöölase koostöö edendamisel süvendatakse koostööd teiste Euroopa Liidu keskpankadega, jätkatakse külalisuurijate programmi ja toetatakse Eesti-sisest teaduskoostööd, sh Eesti Majandusteaduse Seltsi kaudu.

19. Arendatakse panga töötajate tööalaseid teadmisi ja oskusi sisekoolituste ja individuaalsete arengukavade abil.
20. Arendatakse väärtuspõhist juhtimist, koostatakse panga juhtimissüsteemi terviklik kirjeldus ning määratletakse panga tooted ja teenused.
21. Eesti Panga muuseumi ja raamatukogu põhjal luuakse Eesti Panga kui Euroopa Keskpankade Süsteemi liikme rolli ja ülesandeid ning Eesti majandust ja raha ajalugu tutvustav interaktiivsete võimalustega külastuskeskus.
22. Rakendatakse kõiki IT-komponendiga süsteeme hõlmav süsteemihalduse mudel.
23. Parendatakse nii füüsilist kui ka infotehnoloogilist töökeskkonda ja täiendatakse kaugtöövõimalusi.

EESTI
PANGATÄHT

KÄSIMME KROONIK

10

10

10

10

10

10

Viisteist aastat
Eesti krooni

VIISTEIST AASTAT EESTI KROONI

SISSEJUHATUS

2007. aastal täitus taas kasutusele võetud Eesti kroonil 15 aastat. Selle aja jooksul on nii Eesti majandus, finantssüsteem kui ka keskpank ise kiiresti edasi arenenud.

1992. aastal oli keskpanga välisvaluutareservide suurus kõigest ligikaudu 2,5 miljardit krooni, millest kohustustevaba reserv moodustas ligikaudu 590 miljonit krooni. Viieteistkümne aasta jooksul (2007. aastaks) oli Eesti Panga valuutareserv kasvanud 33,7 miljardi ja kohustustevaba reserv 4,2 miljardi kroonini. Tänapäevane Eesti Pank on kaas-aegne ning rahvusvahelises võrdluses üsna tõhusalt toimiv väikeriigi keskpank.

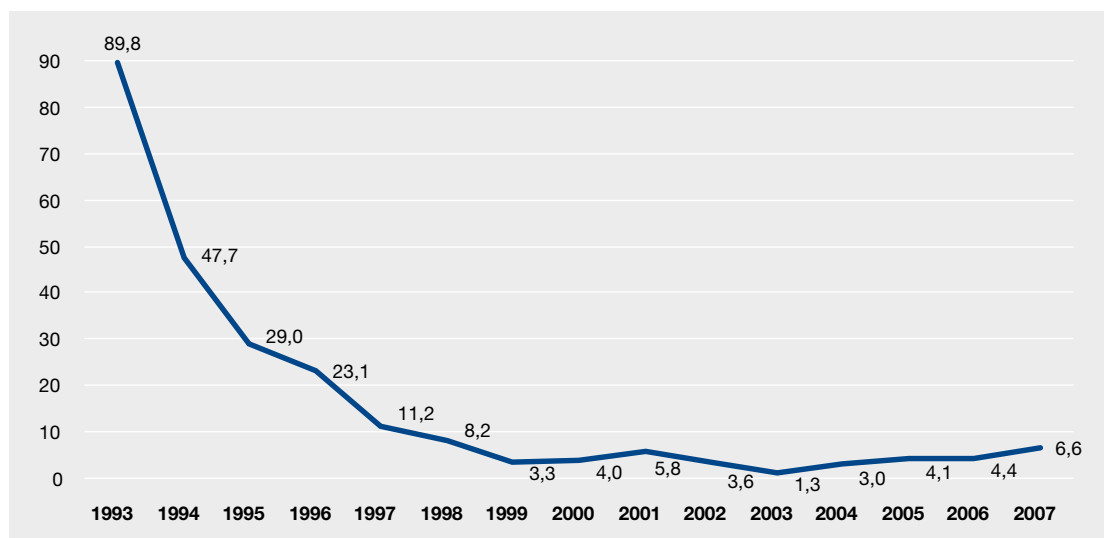
1992. aasta rahareformi järgne aeg oli keeruline nii Eesti majandusele kui ka finantssüsteemile. Keskmine kuupalk ulatus vaid veidi üle 1000 krooni (2007. a IV kvartalis üle 12 000 kr) ning inflatsioonitempo ulatus 1992. aastal 1077 protsendini. Oli vaja korrastada pangandusmaastikku ja luua turumajanduse tingimustes toimiv õigusraamistik.

Praeguseks on Eestist saanud Euroopa Liidu liikmesriik, kes on sihiks võtnud majandus- ja rahaliidu

täisliikme staatuse. Meie finantskeskkond on tugev ja pälvib jätkuvalt rahvusvaheliste investorite usaldust. Majandus on pärast ülikiire kasvu faasi jõudnud stabiilsema ning vähem riskiohtliku arengu teele. 2007. aasta majanduskasv polnud enam nii kiire kui paaril eelnenud aastal, kuid jätkusuutliku arengu seisukohast on see pigem kasuks. Hinnakasv oli 2007. aastal kiirem kui viimastel aastatel harjutud, kuid seda põhjustanud tegurite lähem analüüs näitab, et inflatsioonitempo ajutine kiirenemine oli kõigiti ootuspärane (vt lähemalt lk 105). See kajastab meie majanduses käimas olevat sissetulekute ja hinnataseme ühtlustumist Euroopa Liidu riikide keskmise tasemega. Mõistmaks, millise tee on Eesti majandus viieteistkümne krooniaasta jooksul läbinud, tuleks lisaks paari viimase aasta majandusandmete omavahelisele võrdlemisele vaadata ka veidi pikemalt tagasi (vt joonis 1).

Milline on kõiges selles olnud Eesti Panga roll?

Kaasaegse ja ka tulevase keskpanga põhiülesanded on ja jäävad samaks, mida kirjeldas ligi 90 aastat tagasi omaaegne Eesti Panga president Jüri Jaakson.

Joonis 1. Tarbijahinnaindeks rahareformijärgsetel aastatel (%)

Iga majanduse nurgakiviks on kindel rahaüksus, kui mõõdupuu majandusliste väärtuste hindamisel. See rahaüksus ei tohi olla kõikuv, ei tohi olla ärarippuv mõnesugustest juhuslistest välistest asjaoludest, vastasel korral kaotab ta väärtuse kui püsiv mõõdupuu. Iga tööstur, iga kaupmees, üldse iga ettevõtja, kes majanduslisi väärtusi loob või neid edasimüümiseks omandab, peab võima teha juba ette kindla kalkulatsiooni, mis temale enesele need väärtused maksma lähevad ja missuguse hinnaga ta nad edasi andma peab, et omaga välja tulla. /.../ Rahaüksuse kindla väärtuse hoidmine on sellepärast igas riigis suur, raske ja väga vastutusrikas ülesanne.

Eelkõige on keskpangal õigus – ja kohustus – tuua majanduskeskkonda stabiilsust. Stabiilsuse väärtustamise väga õnnestunud näiteks on nüüd juba viisteist aastat edukalt püsinud Eesti kroon ja Eesti rahasüsteem, mille põhimõtteid on keskpang muutumatult järginud nii raskematel kui kergematel aegadel.

Stabiilne rahasüsteem eeldab stabiilset ja tõhusat finantssüsteemi. Finantssektori korrastamisel ei kõhelnud keskpang 1990ndate esimesel poolel likvideerida halvasti juhitud maksuvõimetuid panku. Ei kõhelnud ka valitsus, kui oli vaja likvideerida halvasti juhitud, maksuvõimetuid ning lattu tootvaid ettevõtteid. Riigiettevõtete erastamine reaalse raha eest tuumikinvestoritele – vajadusel ka kahjumiga töötanud riigiettevõtete likvideerimine – löid aluse tugeva ja vabal konkurentsil põhineva ettevõtlussektori tekkimisele.

Keskpannga õigus ja kohustus Eesti majanduspoliitika kujunemises kaasa rääkida on fikseeritud Eesti Panga seaduses. Seda ülesannet saab aga täita vaid koostöös valitsuse ja teiste põhiseaduslike institutsioonidega. Eesti Pank on alati rõhutanud, kui olulist tuge on krooni kursi püsivusele ja finantsüsteemi stabiilsusele pakkunud majandusreformid ning stabiilne ja ennustatav eelarve. Mõõdunud viieteistkümnele aastale tagasi vaadates võime tõdeda, et koostöö majanduspoliitika vallas on sujunud ja toonud ka häid tulemusi.

Järgnevalt heidamegi põgusa pilgu viieteistkümne krooniaasta olulisematele sündmustele raha- ja finantskeskkonnas.

1992–1994. RAHAREFORM JA PANGANDUSSÜSTEEMI KORRASTAMINE

Rahareform

20. juunil 1992 viidi Eestis – endistest rublatsooni riikidest esimesena – läbi rahareform. Eesti kroon tunnistati ainsaks seaduslikult käibivaks rahaks ning Eesti Pank ainsaks rahasuhete korraldajaks Eestis. Eesti krooni ametlikuks kursiks Saksa marga suhtes määrati 1 mark = 8 krooni. Igale füüsilisest isikust residendile vahetati kolme päeva jooksul kroonideks kuni 1500 rubla vahetuskursiga 1 kroon = 10 rubla (st vahetuskurss vastas Saksa marga ja Nõukogude rubla tollasele turukursile). Sama kursiga vahetati kroonideks peaaegu kogu Eestis käibinud rublamass (hoiused, ettevõtete raha jne). Jõustusid kõik rahareformi alguseks ajastatud seadused ja muud õigusaktid. Eesti Pank hakkas avaldama Eesti krooni päevakursinoteeringuid tähtsamate välisrahade suhtes.

Alates rahareformist rakendus Eestis **valuutakomitee** rangetel reeglitel põhinev rahasüsteem, mis on kasutusel tänini. Eesti krooni fikseeritud kursi säilitamiseks peavad keskpanga kohustused, sh baasraha hulk majanduses, olema täielikult tagatud välisvaluuta- või kullareservidega. Krooni kattevara moodustati Eesti Vabariigi sõjaeelsest kullast, mis saadi tagasi Inglise Pangalt ja Rahvusvaheliselt Arvelduspangalt, ning välisrahast, millega Rootsi Riigipank hüvitas sinna enne sõda deponeeritud Eesti riigi kulla.

Eesti Pank tegutseb muudest riigiasutustest sõltumatult. Valuutakomitee tingimustes on keskpangal seadusega keelatud nii otseselt kui ka kaudselt krediteerida keskvalitsust ja kohalikke omavalitsusi. Vastavalt rahareformi päeval jõustunud Eesti krooni tagamise seadusele ei ole Eesti Pangal õigust krooni vahetuskurssi devalveerida.

Olulisemad rahapoliitika instrumendid on välisvaluuta ostu-müügi püsivõimalus ning pankadele kehtestatud kohustusliku reservi nõue. Kohustusliku reservi määr on Eestis suhteliselt kõrge (hetkel 15%). Valuutakomitee raamistikus aitab selline lähene mine muuhulgas toetada rahasüsteemi toimimist

Esimesed rahareformijärgsed aastad

Rahareformijärgseil aastail oli Eesti Panga peamine eesmärk stabiilse finantskeskkonna loomine, **rahasüsteemi vastu üldise usalduse** kujundamine ning **turumajanduse nõuetele vastava pangandussüsteemi väljaarendamine**.

Tõstmaks rahasüsteemi tõhusust ja usaldatavust ning parandamaks finantssüsteemi võimet likviidsust absorbeerida, lubas Eesti Pank pankadel hoida piiramatut Saksa marga avatud positsiooni. See andis veel kord märku krooni täielikust tagatusest ning süsteemi pikaajalise püsimise ootusest.

1994. aasta aprillis alustas keskpang Eesti krooni ja Saksa marga vaheliste, kuni seitsmeaastase tähtajaga tulevikutehingute sõlmimist. See aitas veelgi suurendada usaldust Eesti krooni vastu ning vähendada spekulatsioone devalveerimise teemal. Tulevikutehingute sõlmimine lõpetati 1995. aasta märtsis, kui vajadus seda laadi instrumentide järele kadus.

Rahareformiga kehtima hakanud ja välisvaluutatehinguid reguleerivate õigusaktide süsteemi (mis hõlmas piiranguid kapitalikonto tehingutele ning välissularaha sisse- ja väljaveo piiranguid, mittekonverteeritava välissularaha vahetamise keeldu, välislaenude registreerimise nõuet jmt) leevendati järk-järgult. Välisvaluutaseaduse kehtetuks tunnistamisega 1994. aasta aprillis kaotati piirangud täielikult. Eesti oli üks esimesi Ida- ja Kesk-Euroopa üleminekumaid, kes kõrvaldas takistused kapitali vabale liikumisele.

Finantssüsteemi tõhusama toimimise nimel täpsustati aastail 1993–1994 mitmel korral pankade

kohustuslike reservide nõudeid. Samuti vähendati Hoiupanga kohustuslike erireservide määra.

Vähendamaks põhjendamatu ootusi keskpanga-poolse refinantseerimise suhtes, käivitas Eesti Pank 1993. aastal lühiajalise rahaturu projekti, mis andis pankadele võimaluse oma likviidsusprobleeme lahendada ning suurendas ühtlasi pankadevahelist usaldust. Samal eesmärgil alustati ka lühiajaliste (28päevaste) laenusertifikaatide emiteerimist. Nii üleõoturu kui ka laenusertifikaatide intressimäärade vähenev marginaal Saksa marga lühiajaliste intressimäärade suhtes andis märku krooni kursi püsimisest.

Eesti Panga hallatavas pankadevaheliste arvelduste süsteemis juurutati mitmepoolne tasaarveldus, mis võimaldas pankadel oma arvelduskontode jääki optimeerida.

Panganduskriis ja pangandussektori korrastamise algus

1992. aasta novembris puhkes tõsine **panganduskriis**. Kolmele tollasele suuremale pangale – Tartu Kommertspangale, Põhja-Eesti Aktsiapangale ning Balti Ühis pangale – kuulutati moratorium. Eesti Panga tegevus kriisi likvideerimisel leidis tunnustust ka väljaspool Eestit. Tartu Kommertspanga tegevus lõppes pankrotiga. Ülejäänud kahe panga (mille raskused tulenesid peamiselt NSV Liidu valit suse 1992. a otsusega külmutatud välisvaradest) ühinemisel moodustati uus pank – Põhja-Eesti Pank. Selle perioodi viimaseks suureks pangaks, mis suleti, oli Eesti Sotsiaalpank, mille probleemid tipnesid 1994. aasta teisel poolel.

Pangandussektori korrastamiseks ja stabiliseerimiseks taasloodi Eesti Pangas pangainspekt sioon. Eesti Pangas moodustati järelevalvekomitee ning mindi üle nüüdisaja nõuetele vastavale pangastatistika kogumissüsteemile.

Tegevuslitsentsi kohustusliku uuendamise ning aktsiakapitali tõstmise nõude kehtestamisega

loi Eesti Pank olukorra, kus turul ei saanud enam jätkata maksejõuetud pangad. Selle tulemusena kahanes pankade arv võrreldes rahareformieelse ajaga 1994. aasta lõpuks peaaegu poole võrra ehk 22ni. Kuulutati välja stabiliseerimisperiood (1993. a aprillist 1. jaanuarini 1994) ning tegevuslitsentside väljastamine uutele pankadele peatati.

Krediidiasutuste usaldusvääruse suurendamiseks kinnitati 1993. aastal uued usaldatavusnormatiivid, mida 1994. aastal täpsustati ja täiendati. Võeti suund riskide ennetamist ning eelkontrolli võimaldava järelevalve korraldamisele. Samas pärssis pangajärelevalve arendamist mahajäämus majandusvaldkonda korraldavate üldiste õigusaktide koostamisel (puudusid raamatupidamiseseadus, äriseadustik ja muu vajalik seadusandlus). Seetõttu kujunes väga oluliseks 1994. aasta lõpul vastu võetud **uus krediidiasutuste seadus**, mis lähtus ELi riikide pangandusalastes õigusaktides kehtestatud nõudmistest. Kehtestati laenu- ja hoiuühistute tegevuse kord. Tihenesid pangajärelevalve asutuste kontaktid Baseli pangajärelevalve komitee ja Ida-Euroopa pangajärelevalve kontaktgrupiga, samuti Läti ja Leedu asjaomaste ametkondadega.

Eesti Panga seadus ja pangaseadus

1993. aastal täiendati Eesti Vabariigi (1992. a) pangaseadust ning võeti vastu Eesti Panga seadus (18. mail 1993). Keskpanga põhikapitaliks määrati 100 miljonit krooni. Samuti töötati välja Eesti Panga põhikirja ja moodustati panga juhatus. Eesti Panga seadust ja põhikirja täpsustati veel kord 1994. aastal.

Esimesed sammud kaasaegse maksekeskkonna suunas

Oktoobris 1993 hakkasid Tallinnas tööle Balti riikide esimesed sularahaautomaadid. Detsembris 1993 ühinesid Eesti Pank ja viis Eesti kommertsbanka üleilmse pangandus- ja infoedastussüsteemiga SWIFT.

Statistika

1992. aastal koostati Eesti Pangas Eesti esimene sõjajärgne maksebilanss.

Laienevad rahvusvahelised kontaktid

25. mail 1992 oli Eestist saanud Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) liige, 15. juunil taastati Eesti liikmelisus Rahvusvahelises Arvelduspangas (BIS). IMFi ja Maailmapanga aastakoosoleku raames toimus Eesti majandust ja pangandust põhjalikult tutvustav seminar. Tihenes koostöö IMFi (S. Kallas arvati fondi koostöökomitee liikmeks) ja BISiga. 14.–16. augustil 1992 tegi visiidi Eestisse IMFi tegevdirektor ja täitevnõukogu esimees Michel Camdessus.

1. detsembril 1992 hakkas Soome Pank noteerima Eesti krooni.

1994. aasta alguses avas tollane Soome suurim kommertsbank Kansallis-Osake-Pankki esimese välispankana Tallinnas oma esinduse. Sama aasta lõpul said kaks välispanka Kansallis-Osake-Pankki ja Yhdyspankki Soomest loa filiaali avamiseks Tallinnas.

Kokkuvõte

Kokkuvõttes tugevnes neil aastail usaldus Eesti krooni vastu, mis aitas majandust stabiliseerida ning luua aluse selle tagasipöördumiseks kasvu suunas. Hinnatõus Eestis ületas küll tunduvalt krooni baasvaluutamaa Saksamaa inflatsioonitaset, kuid see oli ootuspärane. Krooni sise- ja välisväärtuse erineva muutumise peamine põhjus oli fikseeritud kursi tingimustes toimiva majanduse avanemine ja tootlikkuse suhteliselt kiirema tõusuga seotud paratamatud muutused, sh hinnastruktuuris.

1995–1998. PANGANDUSSEKTORI ARENDAJINE JA STABILISEERIMINE

Stabiliseeruv ja edasiarenev rahapoliitiline keskkond

Aastatel 1995–1998 tõi Eesti krooni jäik seotus Saksa margaga Eesti majandusse rahvusvaheliste hindade stabiilsust. Rahapoliitilise keskkonna kujunemisel olid määrava tähtsusega peamiselt kolm protsessi:

- väliskapitali suure sissevoolu jätkumine Eestisse;
- tähtsamate valuutade kursimuutused ja
- Saksa marga intressimäärade mõju Eesti krooni intressidele.

Selleks, et suurendada rahapoliitika usaldusväärsust ja läbipaistvust ning vähendada finantssektori laienemisest tingitud süsteemset finantsriski ja tugevdada likviidsussüsteemi, muutis Eesti Pank kohustusliku reservi nõude täitmise paindlikumaks (täitmine kuu keskmisena) ja hakkas täitmist tasustama.

Eesti Panga ja kommertspankade vahelistes tehingutes kaotati 1996. aasta juulist Eesti krooni ja Saksa marga ostu- ja müügikursi erinevus. Kohalik pankadevaheline rahaturg jätkas küll tegevust, kuid tema osatähtsus vähenes, sest pangandussüsteem loimus üha tihedamalt rahvusvahelise raha- ja kapitalituruga. Tagasihoidlikuks kahanes ka huvi Eesti Panga laenusertifikaatide vastu.

1997. aastat iseloomustas rahaagregaatide (v.a sularaha) suhteliselt kõrge kasvutempo, kiiresti kasvasid ka pankade rahapaigutused kodumaisesse laenudesse ja sellega võrdväärsesse võla-instrumentidesse. Intressitase pankadevahelisel rahaturul ning ka laenu- ja hoiuseturul oli kuni 1997. aasta sügiseni (rahvusvahelistel kapitaliturgudel maad võtva ebakindluse alguseni) valdavalt stabiilne ning langustendentsiga.

Maandamaks kiire majanduskasvuga kaasnevaid riske, võttis Eesti Pank rea meetmeid, mille

eesmärk oli tugevdada likviidsussüsteemi. Pidades silmas suurt väliskapitali sissevoolu, arvati 1997. aasta 1. juulist kohustusliku reservi arvestusbaasi hulka summad, mille võrra pangad on väliskrediidi-asutustelt võrreldes neisse hoiustatud rahaga rohkem laenanud. Järgnes otsus kehtestada 1997. aasta 1. novembrist pankadele ajutine lisalikviidsusnõue 2% (detsembrist 3%) suuruses kohustusliku reservi arvestusbaasist. Lisaks suurendati kohustusliku reservi igapäevane miinimumnõue 4%ni arvestusbaasist. Vastukaaluks tõsteti ka kohustusliku reservi miinimumtaseme ületava jäägi eest makstav intress Saksa Liidupanga diskontomäärast tasemele (1999. a jaanuarist alates on viit-intressiks olnud Euroopa Keskpanga hoiuse-intress).

Rahasüsteemi tugevdamiseks ja pangandussektori usaldusväärsuse parandamiseks tõstis Eesti Pank kapitali adekvaatsuse nõude 8%lt 10%le.

Makrotasakaalu toetavad sammud jätkusid 1998. aastal. Alates juunist vähendati seda osa kohustuslikust reservist, mille võis täidetuks lugeda sularahakassa arvelt, 20%le ning alates 1. septembrist arvestati kohustusliku reservi arvestusbaasi hulka täies mahus ka finantseerimisasutustele ja mitteresidentidest krediitiasutustele antud finantsgarantiid.

Finantssüsteemi kriisikindluse tõstmine ja pangandusmaastiku edasine korrastamine

Pangandussüsteemi kriisitaluvuse suurendamiseks jätkati pangandusregulatsiooni täiendamist. Põhjalikult muudeti kapitali adekvaatsuse arvutamisreegleid (kaasati tururisk) ning kapitali adekvaatsuse arvestusse lülitati kapitali kolmas kiht. Kõiki usaldatavusnormatiive hakati rakendama ka konsolideeritud baasil. Täiendati riskikontsentratsiooni reeglistikku, valuutariski arvestust ja bilansiväliste tehingute aruandlust. Oluliselt muutus likviidsuse aruandlus ja lisandus investeringute aruanne.

Järelevalve üheks prioriteediks sai infosüsteemide turvalisus, sest makse- ja sularahaautomaatide

levik ning tele- ja internetipanganduse kasutuselevõtt hakkasid nõudma üha suuremat tähelepanu andmekaitse kõrgtaseme tagamiseks. Seetõttu kehtestati ka infotehnoloogilise auditi tegemise kohustus ning kindlad nõuded krediitiasutuste infosüsteemidele. Lisaks kehtestati krediitiasutustele protseduurinõuded rahapesu tõkestamiseks.

Need meetmed lähendasid Eesti krediitiasutustele kohandatud seadusandlust arenenud riikide omale ning tagasid näitajate võrreldavuse. Eesmärgiks võeti Eestis rakendatud seadusandluse vastavus Euroopa Liidu nõuetele. Eesti finantssektori sisene lõimumine ning pangandussektori rahvusvahelistumine tingisid tihedama koostöö nii erinevate kodumaiste järelevalveinstitutsioonide kui ka muude riikide ja rahvusvaheliste järelevalveasutustega. 1998. aastal moodustasid Eesti Pank, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank ning mitmed Eesti krediitiasutused ühiskomitee, et töötada välja pankade üldisele juhtimiskorraldusele esitatavate nõuete raamistik.

Võeti suund ühtse finantsjärelevalve rakendamiseks. Pangandussektori kiire areng tingis vajaduse jätkata kompleksse järelevalve organisatsioonilist ja meetodilist arendamist.

1998. aastal võeti vastu mitu Eesti Panga osalusel välja töötatud pangandussektorile olulist seadust, näiteks Hoiuste Tagamise Fondi seadus ja rahapesu tõkestamise seadus. Samuti jätkus töö krediitiasutuste seaduse uue, Euroopa Liidu direktiividele kohandatud redaktsiooniga, mis suurendas pangajärelevalve asutuste õigusi ja kohustusi.

Krediitiasutuste aktsiakapitalile ja omavahenditele kehtestatud karmimad nõuded tõid 1996.-1997. aastal kaasa krediitiasutuste liitumisi (Raepank liitus Forekspangaga; Keila Pank, Rahvapank ja Eesti Maapank Virumaa Kommertspangaga), ent ka mitme panga (Eesti Sotsiaalpanka, Ameerika-Balti Panga, NoWe Panga) litsentsi tühistamise. Kriisi ennetavalt õnnestus saneerida Eesti Tööstuse ja Ehituse Kommertspank, liites selle Eesti Hoiu-

pangaga. Tugevnevas konkurentsisis ei suutnud kõik krediitiasutused hoida oma riskijuhtimist nõutaval tasemel ja säilitada turupositsioone. Nii likvideerisid omanikud vabatahtlikult INKO Balti Panga ja tegevuslitsentsi kaotas Eesti Innovatsioonipank. Lisaks viidi lõpule Põhja-Eesti Panga liitumine Eesti Ühispannangaga.

Pangandussüsteemis toimus likviidsusprobleemide, juhtimisvigade ning maksejõuetuse tõttu mitmeid ühinemisi ja restruktureerimisi ka 1998. aastal. Olulisemad neist olid Eesti Hoiupanga liitumine Hansapangaga ja Tallinna Panga liitumine Eesti Ühispannangaga. Selle tulemusena tekkis kaks Eesti suurimat pangandusgruppi kokku 80% turuosaga. Murranguline ja süsteemi tervendav oli ka Rootsi kapitali (vastavalt Swedbanki ja Svenska Enskilda Bankeni) lisandumine kumbagi suurpanka.

Eesti Forekspanga liitumisel Eesti Investeerimispannangaga tekkinud uues Optiva Pangas omandas Eesti Pank ajutiselt enamuososaluse (osalus müüdi 2000. a juunis). Kuulutati välja Eesti Maapanga, EVEA Panga ja ERA Panga pankrotid.

Konsolideerumise ja väikepankade likvideerimise tulemusena jäi tegutsema viis panka, lisaks üks välispanna (Merita Bank) filiaal.

Maksesüsteemid

Eesti Pank alustas tööd uue Euroopa Liidu nõuetele vastava krediitiasutuste vahelise makse- ja arveldussüsteemi loomiseks. Makse- ja arveldussüsteemi usaldatavuse ning töökindluse suurendamiseks jätkati tehniliste lahenduste ühtlustamist, sh asendati paberil maksejuhised elektroonsetega. Keskpanga teenused kommertspankadele muudeti tasuliseks.

Sularaharinglus

1998. aastal ei pidanud keskpank esmakordselt ringlusse laskma täiendavat sularaha; ringluses oleva sularaha kogus koguni vähenes. Eesti Pank lõpetas 1992., 1993. ja 1995. aastal emiteeritud ühekrooniste müntide käibelelaskmise. Emiteeriti

uus (muudetud sulamist ja senisest erinevate mõõtudega) ühekroonine münt.

Statistika

Lisaks maksebilansile hakkas Eesti Pank 1996. aastal koostama veel teistki riigi välismajandussuhteid iseloomustavat ülevaadet – Eesti rahvusvahelist investeerimispositsiooni. Pangandusstatistika valdkonnas valmis maksestatistilise aruandluse projekt.

Esimesed riigireitingud

Eesti Panga tellimusel saadi 1997. aastal Eestile esimesed krediitireitingud¹: Fitch IBCA – BBB; Moody's Investors Service – Baa1; Standard & Poor's – BBB+.

Kokkuvõte

Kokkuvõttes iseloomustas vaadeldaval perioodil Eesti majandust kiirenev, perioodi keskmisena 6%ni ulatuv majanduskasv, pidevalt alanev inflatsioon (1998. a 8%), jätkuvad majandusreformid ning pangandusmaastiku korrastamine. Valuutakomitee süsteem tõestas 1997. aasta sügisel, nn Aasia kriisi ajal, oma iseregulatsioonivõimet ja suutlikkust seista vastu usalduse langusele rahvusvahelistel finantsturgudel ning valuutaspekulatsioonidele. Eesti kaasati Euroopa Liidu laienemisläbirääkimiste esimesse ringi.

1999–2004. SÜVENEV EUROINTEGRATSIOON

Ettevalmistused Euroopa Liiduga ühinemiseks

Aastatel 1999–2004 tegi Eesti läbi arengu Euroopa Liidu kandidaatriigist liituvaks riigiks ning lõpuks liikmesriigiks. Eestis rakendati Euroopa Liidu küsimustega tegelemisel detsentraliseeritud mudelit, mille kohaselt riigisisese läbirääkimispositsiooni koostamise ja täielikkuse eest vastutas ministereerium, kelle vastutusalasse küsimus kuulus. Nii nagu ministereeriumid, oli üks liitumisläbirääkimiste eest vastutaja

ka Eesti Pank. Keskpangal oli oluline roll teenuste ja kapitali vaba liikumise, majandus- ja rahaliidu, institutsioonide ja statistika peatükkides käsitletavate küsimuste ettevalmistamisel.

1. jaanuaril 2002 läks kaksteist Euroopa Liidu liikmesriiki (Austria, Belgia, Hispaania, Holland, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Luksemburg, Portugal, Prantsusmaa, Saksamaa ja Soome) täielikult üle ühisrahale eurole. Peale ELi liikmesriikide sai eurost ametlik vääring ka väikeriikides Andorras, Monacos, San Marinos ja Vatikanis.

2002. aastal saatis Euroopa Keskpank kandidaatriikide keskpankadele (sh Eesti Pangale) kutse osaleda alates Euroopa Liiduga ühinemise lepingu allkirjastamisest vaatlajaina EKP üldnõukogu ja EKPSi komiteede töös. Hääletusõigusega vaatleja staatus kestis ühinemislepingu jõustumiseni.

Euroopa Komisjon soovitas 2002. aasta jooksul lõpetada ühinemisläbirääkimised kümne kandidaatriigiga. Peale Eesti olid nende kümne hulgas Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi ja Ungari. Ka Euroopa Ülemkogu oli veendunud, et kümme Euroopa Liidu kandidaatriiki, sh Eesti, on võimelised täitma liikmestaatusega kaasnevaid kohustusi.

Detsembris 2002 esitas Euroopa Liit kümnele kandidaatriigile ametliku ühinemiskutse. Leping allkirjastati Ateenas 16. aprillil 2003 ning jõustus 1. mail 2004.

Septembris 2003 Eestis toimunud rahvahääletusel pooldas 66,9% osalenuist ühinemist Euroopa Liiduga.

Majandus- ja rahaliidu kolmanda etapiga seotud muudatused Eesti rahasüsteemis

Majandus- ja Rahaliidu kolmanda etapi alguses 1. jaanuaril 1999 seoti 11 liikmesriigi valuutad, sh Eesti krooni ankurvaluuta Saksa mark, pöör-

¹ Krediitireiting on reitinguagentuuride antud hinnang valitsuse võimele ja soovile tulevikus riigi poolt võetud võlakohustusi täita.

dumatult üksteisega ning võeti (esialgu küll ainult kontorahana) käibe Euroopa ühisraha euro. Detsembris 1998 kehtestas Eesti Pank Eesti krooni kursiks euro suhtes 1 euro = 15,6466 krooni, mis oli ekvivalentne Eesti krooni ametliku kursiga Saksa marga suhtes. Euro käibeletulek ei tähendanud Eesti jaoks peale mõningate formaalsete ja tehniliste muudatuste rahasüsteemi operatsioonilises raamistikus mingeid otseseid muutusi vahetuskursi- ja rahapoliitikas. Eesti krooni fikseeritus nüüdsest palju suuremat majanduspiirkonda hõlmava valuuta suhtes muutis meie finantssüsteemi avatumaks ja tõhusamaks, suurendades ka Eesti finants- ja reaalsektori lõimumist Euroopa kapitaliturgudega.

Pärast euro kasutuselevõttu euroalal kehtestati Eesti Panga ja krediitiasutuste vaheliste välisvaluutatehingute uus kord, millega kaotati hinnavahe euro, ühisraha kasutusele võtnud maade omavääringute ning Eesti krooni vahelistes ostu-müügitehingutes.

2000. aasta aprillis kinnitas Eesti Panga nõukogu rahapoliitika operatsioonilise raamistiku arendamise strateegia, mille kaugem eesmärk oli Eestis kehtiva raamistiku ühildamine eurosüsteemi omaga. Lähema ülesandena püstitati fikseeritud kursi sujuv toimimine valuutakomitee režiimis ja turumoonutuste vähendamine, säilitades samas vajalikud likviidusspuhvid.

Mais 2000 lõpetas Eesti Pank oma lühiajaliste laenusertifikaatide emiteerimise.

2000. aasta juulis ühitati lisalikviidusnõue kohustusliku reservi nõudega, mis suurenes selle arvel 13%ni. 2001. aastal muudeti kohustusliku reservi süsteem turupõhisemaks, lubades krediitiasutustel osa keskpangas hoitavast hoiusest investeerida kvaliteetsetesse välismaistesse võlakirjadesse. Samas lõpetati 2004. aastal senine soodustus, mis lubas täita osa reservinõudest sularahas. Jätkati ka kohustusliku reservi baasi arvestamise meetodika lähendamist eurosüsteemi raamistikule.

2002. aastal kehtestati Eesti Panga ja Eestis tegutsevate krediitiasutuste vaheliste välisvaluuta ostu- ja müügitehingute uuendatud kord, mille alusel hakati Eesti kroonide eest ostma ja müüma Ameerika dollarit, Austraalia dollarit, eurot, Jaapani jeeni, Kanada dollarit, Norra krooni, Rootsi krooni, Suurbritannia naelsterlingit, Šveitsi franki ja Taani krooni.

Finantssüsteemi toimimiskeskonna ja finantsjärelevalve arendamine

Eesti finantssektori süvenev lõimumine ning sellega kaasnev mittepangandusliku finantsvahenduse kiire kasv tõi selgelt esile vajaduse ühendada seni eraldi toiminud finantsjärelevalve asutused.

2001. aasta mais võttis Riigikogu vastu Finantsinspeksiooni seaduse, mille alusel hakati Eesti Panga juurde looma autonoomset ja oma eelarvega asutust – Finantsinspeksiooni. 2002. aastal tööd alustanud Finantsinspeksioon hakkas teostama sõltumatut järelevalvet finantssektori üle. Ühtlasi jõustus Finantsinspeksiooni tegevuse alustamisega seonduv Eesti Panga seaduse muutmise seadus, mille Riigikogu oli vastu võtnud 2001. aasta suvel.

Eesti Pank jätkas pangandusmäärustiku täiendamist. Kapitali adekvaatsuse ja riskide kontsentreerumise aruannete testimisperioodi lõppemisel (2002. a) kehtestati krediitiasutuste usaldatavusnormatiivid uuendatud kujul.

Eesti Pank, Rahandusministeerium ja Finantsinspeksioon sõlmisid 2002. aastal koostööleppe, milles määratleti nende ühise tegutsemise alused finantsteabe vahetuse, õigusaktide, finantssektori turvavõrgu, rahvusvaheliste ja avalike suhete ning koolituse alal.

Maksesüsteemid, sularaharinglus

2002. aasta jaanuaris käivitas Eesti Pank uue rahvusvahelistele nõuetele vastava pankadevahelise maksete arveldussüsteemi. Erinevalt varasemast koosnes uus süsteem kahest alamsüsteemist.

mist – jaemaksete arveldamiseks mõeldud tähtajalisest netoarveldussüsteemist DNS (*Designated Time Net Settlement System*) ja kiirmaksete arveldamiseks mõeldud reaalaajalisest brutoarveldussüsteemist RTGS (*Real-Time Gross Settlement System*).

Eesti Panga sularaha- ja turvaosakond pälvis 2002. aastal sularahavarude haldamise, käitlemise ja turvamise eest rahvusvahelise kvaliteedisertifikaadi ISO 9001:2000.

Eesti Panga kaudu sooritatud maksete arvu ja käibe kasv aeglustus, mille põhjuseks oli krediidasutuste liitumine. Jätkus elektrooniliste maksekanalite kiire areng, kasvas pangakaartide osatähtsus ja pangautomaatide arv.

Statistika

Oluliseks märgiks keskpanga statistikasüsteemi jõudmisest rahvusvaheliselt tunnustatud kvaliteeditasemele oli Eesti Panga ühinemine Rahvusvahelise Valuutafondi andmelevistandardiga. Eesti Pank hakkas rakendama Euroopa Keskpanga nõukogu määrust finantsasutuste konsolideeritud bilansi kohta. 1999. aastal töötati välja krediidasutuste andmete avalikustamise kord ehk avalik aruanne.

2002. aastal hakkas Eesti Pank avaldama Eesti igakuist maksebilanssi. 2003. aastal juurutati rahvusvaheliste maksete deklareerimise uus kord ning võeti kasutusele äriühingute maksebilansialased muutunud küsitlusvormid. Samuti kehtestati Euroopa Keskpanga süsteemil põhineva maksestatistiliste näitajate aruandlus.

Krediidireitingud

2002. aastal jõudis Eesti krediidireiting kõigi kolme suure reitinguagentuuri hinnangul võrdse tasemele. Kui 2001. aastal olid kaks reitinguagentuuri (Standard & Poor's ning Fitch) tõstnud Eesti reitingu väga usaldusväärsete riikide ehk nn A-gruppi, siis 2002. aasta novembris järgis seda ka kolmas agentuur Moody's. Samuti kehtestati Euroopa Keskpanga süsteemil põhineva maksestatistiliste näitajate aruandlus.

Seadusloome

1999. aastal võeti vastu hoiu-laenuühistute seadus.

1. augustil 2002 jõustus Eesti Panga seaduse muutmise seadus.

2002. aastal jõustus väärtpaberitur seadus.

Kokkuvõte

Aastate 1999–2004 laiemad majanduspoliitilised eesmärgid olid järgmised:

- kindlustada stabiilne makromajanduskeskkond;
- hoida usaldust valuutakomitee ja kogu majanduspoliitika vastu ja
- viia edukalt lõpule ettevalmistused Euroopa Liiduga ühinemiseks.

Samal ajal tuli säilitada jätkusuutlik ja suurenevale tootlikkusele rajatud majanduskasv, piirata jooksev-konto puudujääki ning tagada inflatsiooni edasine alanemine. Neid Eesti riigi eesmäärke ja taotlusi toetas Eesti Pank oma tegevusega igati. Eesti raha- ja panganduspoliitika tulemuslikkust tunnistas tõsiasi, et rahvusvahelistele kriisidele vaatamata, jäid kõik Eestile 1998. aastal antud rahvusvahelised reitingud jõesse.

2004–2006. EUROOPA LIIDU LIIKMENA TEEL MAJANDUS- JA RAHALIITU

Ühinemine Euroopa Liiduga

Mais 2004 sai Eestist Euroopa Liidu ja Eesti Pangast Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) liige. Seega on Eesti Pank ka üks Euroopa Keskpanga omanikke. Pärast ühinemist Euroopa Liiduga on Eesti Panga esindajad hääleõiguslikud osalejad ligikaudu 70 EKPSi, ministrite nõukogu ja Euroopa Komisjoni juures loodud komitee ja töögrupi tegevuses. Igal aastal on Eesti Panga juhid ja eksperdid võtnud osa ligikaudu 300st Euroopa Liidu komiteede ja töörühmade kohtumisest.

Juunis 2004 võeti Eesti vahetuskursimehhanismi ERM2 liikmeks. Eesti krooni keskcurss fikseeriti tasemel 1 euro = 15,6466 krooni.

Juunis 2004 kuulutas Eesti Pank välja Eesti euromüntide rahvusliku külje kujunduskonkursi. Detsembris selgitati välja konkursi võitja, kelleks osutus Lembit Lõhmus. Eesti Pank ja Soome Rahapaja allkirjastasid 2005. aastal lepingu, mille alusel vermib Eesti euromündid Soome Rahapaja.

Eesti Pank avas veebruaris 2006 Eesti euroveebi (euro.eesti.ee). Alates 2007. aastast hakkas Eesti Pank oma veebilehel www.eestipank.info kaks korda aastas avaldama eurole ülemineku eri aspekte käsitlevaid ülevaateid.

Keskpanga strateegiline arengukava aastaiks 2005–2007 seadis eesmärgiks tagada 2006. aasta teiseks pooleks panga valmisolek majandus- ja rahaliidu (EMU) täisliikmelisuse saavutamiseks ning euroalaga liitumiseks.

Rahapoliitilise ja finantskeskkonna areng

Kiire laenukasvuga kaasnevate probleemide leevendamiseks suurendati eluasemelaenudele kapitali adekvaatsuse arvestuses omistatavat riskimäära ja seeläbi tõusis pankade kapitaliseeritus. Pankade kohustusliku reservi määr tõsteti 15%le ja kehtestati selle nõude arvestuse ja täitmise uuendatud kord.

Kapitali adekvaatsuse rahvusvahelise raamistiku (Basel 2) rakendamiseks töötati välja uus krediidi-asutuse ja krediidi-asutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide rakendamise ning arvutamise kord. (Seetõttu uuendati 2007. aastal krediidi-asutuste avalike aruannete korda, aga ka krediidi-asutuse ja krediidi-asutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide aruandeid – vt lk 47).

Eesti Pank, Finantsinspeksioon ja Rahandusministeerium sõlmisid finantskriiside ohjamise kolmepoolse koostööleppe. Eesti Pank allkirjastas finantskriiside ohjamise koostöölepingu ka Rootsi, Läti ja Leedu keskpankadega.

Maksekeskkond

2004. aasta jaanuarikuust võeti Eestis 28. Euroopa riigina kasutusele rahvusvaheline kontonumbri-standard (IBAN). See aitas kiirendada rahvusvahelisi makseid.

Eesti Pank uuendas pankadevahelist jaemaksete arveldussüsteemi DNS, käivitades 2005. aasta oktoobris tavamaksete arveldussüsteemi ESTA. Uuendatud süsteemis ESTA on maksete arveldused kiiremad, süsteemi tööaeg on pikem ning kogu süsteem efektiivsem.

Novembris 2006 liitus keskpank koos Eesti Väärtpaberikeskuse ja kolme kommertspangaga eurosüsteemi keskpankade arveldussüsteemiga TARGET. Sellega seoses pikendati ühe tunni võrra ka tavamaksete arveldussüsteemi ESTA tööpäeva.

Võltsitud sularaha leviku tõkestamine

Eesti Pank ja Politseiamet sõlmisid 2005. aastal koostöölepingu, et koordineerida ühistegevust võltsitud sularaha leviku tõkestamisel ja euro sularaha jaotamise turvalisuse tagamisel.

Statistika

Kehtestati äriühingute maksebilansi aruande vormid. Eesti Pank käivitas portaali eAruanne, mille kaudu keskpangale maksebilansistatistikat esitavad ettevõtted saavad oma andmed edastada elektrooniliselt.

Kokkuvõte

Aastaid 2004–2006 iseloomustasid Eesti majandust ja pangandust mitmed murrangulised sündmused, mis olid eeskätt tingitud ühinemisest Euroopa Liiduga ning ettevalmistustest ühisraha euro kasutuselevõtuks. Lähema ülevaate selle perioodi tegevustest keskpangas saab 2006. ja 2005. aasta aastaaruandest. 2007. aasta saavutustega on võimalik tutvuda järgnevates peatükkides.

N 12345678

Allkinn

The background is a faded, light-colored image of a historical document. It features decorative borders with floral and scrollwork patterns. At the top, the word "PANGA" is visible in a stylized, arched font. Below it, there are several large, ornate, golden-yellow tassels or decorative elements. In the middle, the word "KROONI" is written in a bold, blocky font. At the bottom, there is a decorative border with a star-like pattern and a signature in cursive script that appears to be "Leeni".

Eesti Panga olulisemad
tegevused ja saavutused
2007. aastal

RAHAPOLIITIKA

EESTI RAHAPOLIITILISE RAAMISTIKU SUJUVA TOIMIMISE TAGAMINE

Eesti rahasüsteemi põhjooned

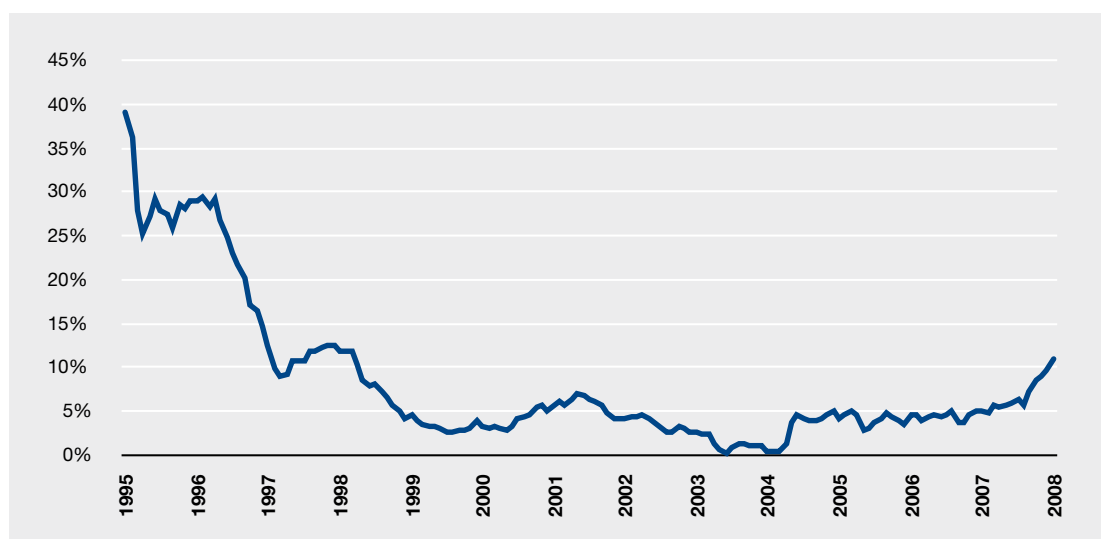
Nii nagu paljudes teiste riikide keskpankades, on ka Eesti Panga missiooniks hinnastabiilsuse tagamine. Stabiilne, madal ja kergesti prognoositav inflatsioonitase loob kõige soodsamad tingimused pikaajaliseks majanduskasvuks. Juba alates 1992. aastast tagatakse Eestis hinnastabiilsus **valuutakomiteel põhineva fikseeritud vahetuskursisüsteemi** vahenditega. Peaaegu 16 aastat põhijoontes muutumatuna kehtinud rahapoliitiline raamistik toetab jätkuvalt Eesti majandusarengut.

2007. aasta novembri lõpus ilmnis Eesti rahaturul teatud pingeid, mis lähtusid eelkõige mõne välisettevõtte soovist katta oma kroonipositsioone. Ilmselt tunti ebakindlust selle suhtes, kuidas Eesti majandus läbib aasta alguses alanud langustsükli. Selle tagajärjel kerkinud rahaturu intressimäärad jäid siiski suhteliselt madalale tasemele ning 2008. aasta jaanuaris hakkas Eesti rahaturg ilmutama rahunemise märke ning **Eesti kroon on säilitanud usaldusväarsuse** nii kodumaiste kasutajate kui ka välisinvestorite silmis (vt joonis 1).

Eesti krooni range seotus maailma ühe võimsaima majanduspiirkonnaga, euroala vääringuga ohjeldab inflatsiooniootusi ning toetab majanduskeskkonna stabiilsust. Kuna valuutakomiteel põhinev rahapoliitika on Eestis ennast igati õigustanud, on Eesti võtnud enesele ühepoolse kohustuse jätkata valuutakomitee süsteemi ja keskkursiga kuni euro kasutuselevõtuni.

Arvestades Eesti rahasüsteemi seotust euroga on ootuspärane, et meie laiema rahapoliitilise keskkonna kujunemisel mängivad olulist rolli Euroopa Keskpanga otsused. 2007. aasta esimesel poolel tõstis Euroopa Keskpank rahapoliitilisi intressimäärasid ning see kandus kiiresti ja täielikult Eesti laenuuru intressimääradesse, mõjutades finantsvahendite hinda Eestis.

Eesti Pank tagab rahasüsteemi sujuva toimimise **rahapoliitika vahenditega ning aktiivse osalusega majanduspoliitilises diskussioonis**. Keskpanga peamine rahapoliitika vahend on krediitdiastutustele pakutav **välisvaluuta ostu-müügi püsivõimalus** (valuutaaken). Valuutaakna kaudu on pankadel võimalik täiendada oma Eesti krooni reservi, müües selleks keskpangale soovitud kogu-

Joonis 1. Eesti inflatsioon

Allikas: Statistikaamet

sele ekvivalentse koguse välisvaluutat, ja vastupidi – osta Eesti krooni eest välisvaluutat. Eesti Panga kasutada olevate rahapoliitika vahendite seas on oluline roll **kohustusliku reservi nõudel**, millega kohustatakse pankasid hoidma osa oma varadest puhvritena Eesti Panga või kvaliteetsetes välisvarades. Rakendades omalt poolt konservatiivset reservipoliitikat ja järelevalvemeetmeid, juhhib keskpank regulaarselt avalikkuse ja valitsuse tähelepanu makromajanduskeskkonna riskidele. Eesti rangelt fikseeritud vahetuskursil põhineva rahasüsteemi edukat toimimist toetavad tasakaalustatud **eelarvepoliitika ja paindlikud turud**.

Rahapoliitika 2007. aastal

2007. aastal hakkas Eesti sisenõudlus kiiresti jahtuma, laenukasv pidurdus ja palgakasv hakkas aeglustuma. Aasta lõpupoole hakkas paranema ka välistasakaal. (Aasta kokkuvõttes kujunes palgakasv siiski kiiremaks kui 2006. aastal ja jooksevkonto puudujääkki oli suurem kui eelneval aastal.) Samas tugevnes aasta jooksul märkimisväärselt hinnatõusu surve ning palgafondi kasv ületas jätkuvalt tootlikkuse oma. Seega muutusid aasta jooksul rahapoliitika seisukohast olulised rõhuasetused.

Kuigi laenumahu kasv on hoogsalt raugemas ja laenukoormuse suhe majapidamiste kasutatavasse tulusse on stabiliseerumas, on laenukoormuse kiire kasvuga seotud riskid endiselt suhteliselt kõrged. Seetõttu otsustas Eesti Pank tõsta 2008. aastaks krediitiasutuse ja krediitiasutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide rakendamise ja arvutamise korras (Basel II) eluasemelaenude riskikaalu 35%lt 60%ni (loe lähemalt peatükis „Finantsstabiilsuse tagamine” lk 44).

2007. aasta alguses jõustunud määruse järgi kaotati arvelduskonto igapäevase miinimumi nõue, ajakohastati kohustusliku reservi nõude mittetäitmisel rakendatavat trahviintressi ning täpsustati reservinõuete muudatuste kehtima hakkamise korda.

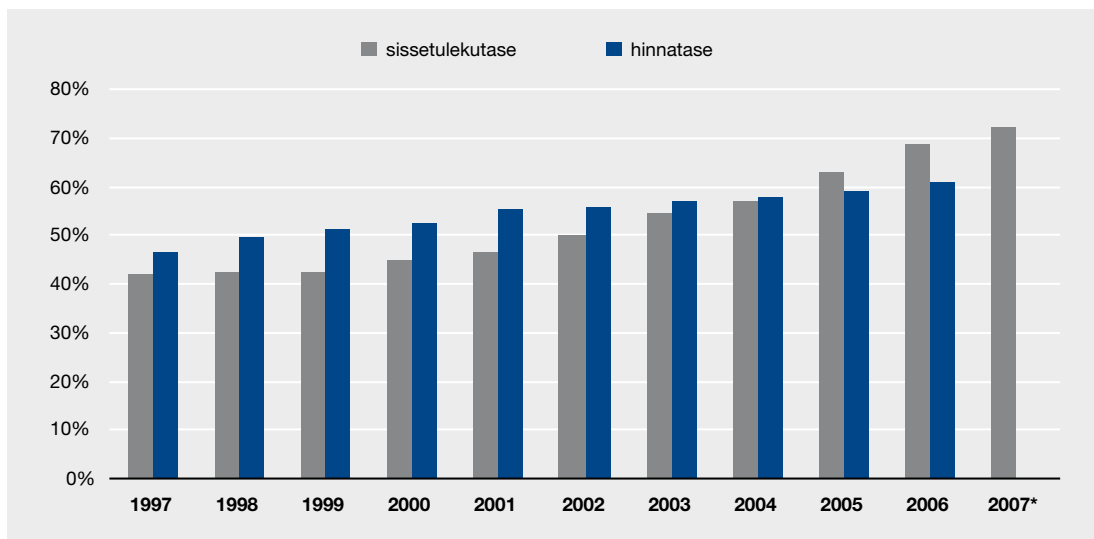
Laenumahu kasv küll aeglustub ning ka väliskeskonna tasakaalustamatus on pigem stabiliseeru-

mas, kuid **pankade kohustusliku reservi määr** jäeti 2007. aastal siiski muutumatuks 15% tasemele. Selle põhjuseks on endiselt väga suur majanduse tasakaalustamatus ning kõrge inflatsioonitase.

Eduka majanduspoliitika eelduseks on **raha ja eelarvepoliitika kooskõla**. Seetõttu kutsus keskpank valitsust üles astuma samme majanduse sujuva kohandumise ja tasakaalu toetamiseks eelarvepoliitika kaudu. Eelkõige on see võimalik koondeelarvet ülejäägis hoides. Eesti Panga esindajad suhtlesid tihedalt valitsusasutustega ning ülejäägis riigieelarve hoidmise vajadus leidis kõikidelt osapooltelt vastastikust mõistmist. 2007. aasta riigieelarve ülejääk jäi esialgsetel andmetel 3% lähedale sise-majanduse koguproduktist (SKP). 2008. aastaks kavandatud eelarve lähtus liiga optimistlikest kasvuootustest ning tasakaalu saavutamise, toetamaks aeglustumisfaasi sujuvat läbimist, eeldab kulude kärpimist 1,0–1,5% ulatuses SKP suhtes.

Eesti 2007. aasta **hinnakasv kajastas varasematel perioodidel toimunud sisenõudluse ülekuumenemist** ning ulatus aasta kokkuvõttes 6,6%ni. Selles, et hinnakasv kujunes nii kiireks, oli oluline osa väliskeskonnast lähtunud ootamatutel toiduainete ja kütuse hinnatõusudel ning nimelt nende komponentide suhteliselt suurel osakaalul Eesti tarbijahinnaindeksi (THI) arvutamisel kasutatavas „korvis”. Kui toidu- ja kütusehindade järsk tõus välja arvata, võib 2007. aasta hinnakasvu pidada ootuspäraseks, arvestades mõningast viit aega hinnatõusu surve ilmnemisel ning Eesti majandus- ja Euroopa jõukamate riikide majandusliku lähenemise koosmõju. (2008. aasta esimesel poolel on oodata ka hinnakasvu lae saavutamist ja edasist mõõdukat alanemist.)

Samal ajal jätkus Eesti majandusnäitajate lähene-mine Euroopa Liidu keskmisele tasemele, millega kaasnes Euroopa Liidu keskmisest märgatavalt kiirem sissetulekute ja ka hindade kasv (vt joonis 2). Eesti sissetuleku- ja hinnatase on Euroopa Liidu madalamaid. Erinevuste vähendamiseks peaksid sissetulekud ja hinnad kasvama Eestis

Joonis 2. Eesti sissetuleku- ja hinnatase võrreldes Euroopa 27 liikmesriigi keskmisega

Allikas: Eurostat
* Esialgsed andmed.

mõnevõrra kiiremini kui Euroopa Liidu keskmiselt. Tasakaalustatud majandusarengu tagamiseks peab Euroopa Liidu keskmisest kiirema sissetulekute kasvuga kaasnema tootlikkuse kiirem kasv. Tootlikkuse kasvuga kooskõlas sissetulekute kasv piiraks ka liiga hoogsat hinnatõusu ning aitaks saavutada mõõduka inflatsioonitempo.

Kiiresti arenevate ja jõukamate maade majandusele lähenevate riikide kasvunäitajaid tuleb käsitleda nende riikide üldise majandusarengu kontekstis, mitte piirduda mõne üksiku majandusnäitaja riikidevahelise võrdlusega. Jõukamates riikides on üldjuhul nii tulu- kui ka hinnatase suhteliselt kõrgem ning vastavalt ka majanduskasv ja inflatsioonitempo madalam. Suhteliselt aeglase majanduskasvuga riikides peetakse hinnastabiilsusega kooskõlas olevaks inflatsioonitempoks märksa madalamat hinnatõusu kui näiteks Eestis. Kiire majanduskasvuga arenevas riigis on arenenud riikidega võrreldav hinnatõus pigem erandlik kui ootuspärane. Hoogsalt Euroopa Liidu keskmise taseme suunas arenevate maade puhul oleks pelgalt inflatsiooninäitajate võrdluse asemel majanduslikult sisukam hinnata inflatsioonitempo kooskõla teiste

majandusnäitajatega, sh võttes arvesse tootlikkuse kasvu.

Viimasel ajal on Eesti majanduses suurenenud riskid, mis võivad ohustada jätkusuutlikku majandusarengut. Muu hulgas võivad need tuua kaasa pikemaajalise majandusseisaku tootlikkuse kasvu ületava palgatõusu kaudu.

Väliskeskkond on alates sügisest Eesti jaoks jätkuvalt halvenenud. Ebakindlus maailma juhtivate majanduspiirkondade kasvuväljavaadete suhtes kasvas ka 2008. aasta esimestel kuudel. Samuti jätkus kõikjal impordihindade tõus. Intressitaseme ootused on samas Eesti jaoks stabiilsemad. Sisemised riskid olid eelkõige seotud tootlikkuse ületava palgatõusu ja kinnisvaraturu jahtumisega. Lisaks pingestus 2007. aastal veelgi tööturu olukord, millega kaasnes mõnes sektoris tööjõu nappus ja kiire palgakasv. Palgakasv ületas tootlikkuse oma, mis suurendas ohtu, et kiire palgakasv hakkab mõjutama inflatsiooni või vähendama Eesti ettevõtete konkurentsivõimet välisurgudel. Viimane on senise statistika järgi küll säilinud, kuid riskidest ei saa mööda vaadata.

Endiselt on ebaselge eluasemeturu jahtumise mõju ehitussektori toodetavale lisandväärtusele. 2007. aasta lõpus veel selgeid surutise ilminguid ei avaldanud. 2008. aastal võib ehitussektoris eeldada siiski tagasilööke nii hõivele kui ka investeringutele.

Eesti majanduspoliitiline olukord oli korduvalt arutluses suhtluses rahvusvaheliste organisatsioonidega, sh Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF), Euroopa Keskpanka (EKP), Euroopa Komisjoni ning reitinguagentuuridega (Moody's, Fitch, Standard & Poor's). Välispartnerid hindasid kõrgelt Eesti edukat raha- ja eelarvepoliitikat ning kiiret arengut Euroopa Liidu keskmise taseme suunas, kuid toonitasid sisenõudluse kiire kasvuga kaasnevate riskide ohjamise vajadust. Nii IMF kui ka teised rahvusvahelised organisatsioonid hoiatasid majanduse ülekuumenemise ja sellega kaasneva võivate riskide eest. Kõik rahvusvahelised organisatsioonid leidsid, et eurole ülemineku lühiajaline edasilükkumine ei ohusta Eesti majandust, kuid rõhutasid, et tugev eelarvepoliitika ja finantsjärelevalve on äärmiselt olulised majanduse sujuva kohandumise toetamisel. Lisaks toonitati, et majanduse konkurentsivõime hoidmiseks tuleks kindlasti ühtlustada palga ja tootlikkuse kasvu.

Eesti Pank jätkas Euroopa Keskpankade Süsteemi liikmena osalemist euroalaväliliste ELi liikmesriikide majandus- ja rahanduspoliitika küsimusi käsitlevates komiteedes ja töögruppides. Aruteluteemaks olid muu hulgas majanduse tasakaalustatud arengut ohustavad riskid. Eesti Pank selgitas EKP komiteede ja töögruppide koosolekul Eesti majanduse arengusuundumusi ning valuutakomitee süsteemi tasakaalustavat rolli üldises majandusraamistikus. Eraldi vaatluse all oli Euroopa vahetuskursimehhanismi ERM2 kuuluvate riikide majandusareng, hindamaks ERM2s osalvate riikide valmisolekut euroalaga liitumiseks. Nii EKP kui ka Euroopa Komisjon leidsid, et Malta ja Küpros täidavad lähenemiskriteeriume ning mõlemad riigid otsustati võtta euroala liikmeks.

Ettevalmistused Eesti rahasüsteemi vastavusse viimiseks euroalaga liitumisel esitatavate nõuetega

Eesti rahapoliitiline raamistik on väga sarnane euroala raamistikuga, mis võimaldab olemasolevat süsteemi euroalaga liitumisel kiiresti kohendada. Euroalaga ühinemine ei too kaasa olulisi majanduspoliitilisi muudatusi. Eestis toimivad juba täna euroala liikmesriikidele iseloomulikud rahapoliitika ülekandemehhanismid, millega Eesti majandus on valuutakomitee tingimustes aastate jooksul kohenenud. Eesti Pank ja valitsus on seadnud eesmärgiks võtta euro kasutusele niipea, kui on täidetud kõik selleks vajalikud eeltingimused.

Rahapoliitika raamistiku lõplik ühtlustamine euroala omaga on suhteliselt väikesemahuline ega eelda pikemaajalist järkjärgulist kohandamist. Nõutavad muudatused suudetakse vajadusel ellu viia ka vahetult enne euro kasutuselevõttu. Euroalaga liitumise ettevalmistusperioodil kohandab Eesti Pank rahapoliitika raamistikku vastavalt majanduskeskkonna vajadustele, vältides näiteks majandusaktiivsuse kõrgseisus lisalikviiduse tekitamist.

Eesti kroon jätkab osalemist Euroopa Liidu vahetuskursimehhanismis ERM2, mis on üks euro kasutuselevõtu eeltingimusi. Eesti jätkab vahetuskursimehhanismis osalemist kuni euro kasutuselevõtni, säilitades seni kehtinud rahapoliitilise raamistiku, sh fikseeritud vahetuskursi euro suhtes tasemel 1 euro = 15,6466 krooni. Eesti kroon on vahetuskursimehhanismis osalemise perioodil ootuspäraselt säilitanud oma stabiilsuse, mis on toetanud usalduse säilimist Eesti majanduse vastu.

MAJANDUSANALÜÜS, -PROGNOOS JA -UURINGUD KUI RAHA- JA FINANTSPOLIITILISTE OTSUSTE PÕHISTAMISE ALUS

Seiretegevus

Rahapoliitiliste otsuste langetamine eeldab toimivat majandusarengu seire ja prognoosimise süsteemi, mida omakorda toetavad pikemaajalised protsessid käsitlevad ühekordsed uuringud. Sellesse protsessi on kaasatud kõik keskpanga rahapoliitilisi otsuseid ettevalmistavad osakonnad.

Majandusarengu seire katab eelkõige Eestit ja Euroopa Liidu maid, kuid ka üleilmse majandusarengu seisukohalt olulisi suurriike. Väikese avatud majandusega riigi jaoks on väliskeskkonnas toimuva mõistmine väga tähtis, mistõttu ka Eesti arengut mõtestatakse Eesti Pangas alati välisriikide majanduses toimuva taustal. Eesti majanduse seire võib tinglikult jagada kaheks: reaalmajanduse ja finantssektori arengu jälgimine. Selle protsessi väljundiks on pangasiseseks kasutuseks mõeldud igakuised ülevaated, mille põhjal valmivad vajadusel pressiteated ja avalikud kommentaarid.

Majandusülevaated

Kuus korda aastas kommenteerib Eesti Pank majanduse olukorda ja arengut. Alates 2007. aastast koostab ja avaldab keskpank kaks korda aastas ka lühiperioodi majanduskommentaari. Lisaks avaldab keskpank aastas kaks majandusülevaadet, mis sisaldavad prognoosi, ja kaks finantsstabiilsuse ülevaadet. (vt ka „Eesti Panga 2007. aasta majandusprognooside põhisõnumid“ lk 118). Eesti majandusarengut eelseisva eurole ülemineku kontekstis analüüsitakse alates 2007. aastast kord poolaastas avaldatavas euro eduaruandes. Majasisese analüüsi tarbeks koostatakse ülevaateid kord kuus.

Fikseeritud vahetuskursi tingimustes on eriline tähtsus tööturu paindlikkusel. Tulutaseme sujuv ühtlustumine jõukamate riikide omaga eeldab tootlikkuse kasvul põhinevat paindlikku palgakujundust.

Tööturu toimimine on aastaid olnud ühekordsete uurimisprojektide teemaks. Nendest kasvas välja kaks korda aastas pangasiseseks kasutamiseks koostatav **tööturu ülevaade**, mida hakati Eesti Panga veebilehel avaldama alates 2006. aastast.

Prognoos

Eesti Pank avaldab prognoose kaks korda aastas: kevadprognoosi mais ja sügisprognoosi novembris (vt „Eesti Panga 2007. aasta majandusprognooside põhisõnumid“ lk 118). Prognoosi tarvis analüüsitakse jooksva aasta majandusarengut ning kahe järgmise aasta ettevaadet. Lisaks põhistsenaariumile kuulub prognoosi juurde enamasti kaks riskistsenaariumit. Põhjalikuma ülevaate Eesti Panga majandusprognooside sõnumitest võib leida keskpanga veebilehelt.

Kiired muutused majandusstruktuuris eeldavad makroprognoosi alusmudeli pidevat täiendamist ja uuendamist. See ülesanne on keskpangas jagatud majandusuuringute osakonna ja rahapoliitika osakonna vahel. Majandusuuringute osakond töötab välja kvartaalse majandusmudeli, mille abil koostatakse rahapoliitika osakonnas kaks korda aastas majandusprognoose. 2007. aastal oli makroprognoosi alusmudeli arendustegevuse keskmes eeskätt mudeli finantssektori ploki täiendamine. Arendustegevuse teine suund oli seotud ettevalmistustega üldise tasakaalu mudeli väljatöötamiseks. See mudel võimaldab analüüsida Euroopa Keskpanga rahapoliitiliste otsuste mõju Eesti majandusele. Eesti Panga esindajad võtsid osa Euroopa Keskpankade Süsteemi liikmesriikide modelleerijate töögrupi kohtumistest, kus vahetati mudelite väljatöötamise kogemusi ning ühtlustati mudelite koostamise lähtealuseid.

Uuringud

Eesti Panga majandusuuringud põhinevad **strateegilisel uurimisplaanel**, mis määratleb pangas tehtavate uuringute üldraamistikku. Aastatel 2007–2009 on prioriteetseteks valdkondadeks **makromajandus- ja pangandusmudelite süsteemi arendamine, rahapoliitika- ja finants-**

sektorialased uuringud ning Eesti rahasüsteemi jätkusuutlikkuse analüüs. Nendel teemadel teostati 2007. aastal kümme uurimust.

Uurimustes käsitleti Maastrichti inflatsioonikriteeriumiga seonduvaid küsimusi, inflatsiooni mõjutavaid tegureid Balti riikides, Eesti tööturu avanemise mõjusid, hinna- ja palgakujunduse paindlikkust Eesti ettevõtetes, ettevõtete finantskäitumist j.m. Samuti täiendati Eesti majanduse makroprognoosi alusmudelit.

Kuigi uurimistöid teostatakse valdavalt majandusuuringute osakonnas, viiakse ühekordeid, konkreetseid uuringuid läbi ka teistes osakondades. 2007. aastal olid sellisteks uurimisvaldkondadeks näiteks rahapoliitika ülekandemehhanismide avaldamisega seonduvad aspektid Eestis ning migratsioonitrende käsitlev uuring.

Lisaks Eesti Panga toimetistes avaldamisele on keskpangas läbi viidud majandusuuringute tulemusi tutvustatud edukalt ka rahvusvahelisel tasandil. 2007. aastal avaldati uurimusi nii rahvusvahelise levikuga akadeemilistes teadusväljaannetes kui ka rahvusvahelistel teaduskonverentsidel.

2007. aastal jätkus uuringutealane **koostöö rahvusvahelises ja kodumaises** plaanis. Eesti Panga spetsialistid osalesid Euroopa Keskpankade Süsteemi liikmete ökonomeetrilise modelleerimise töögrupi ning palgadünaamikat analüüsiva võrgustiku töös. Koostöös Tartu Ülikooli majandusteaduskonnaga korraldati Tartus 2007. aasta suvel kõrgetasemeline majanduskonverents *IV Nordic Econometric Meeting*, kus osalesid eeskätt Euroopa tasandil tunnustatud majandusteadlased.

Eesti Panga enda uuringute esitlemise kõrval kutsuti Eestisse oma töödest rääkima ka nimekaid **välis-eksperte**. Näiteks tegi maailmamainega majandusteadlane, Columbia Ülikooli professor Richard Clarida ettekande maailmamajanduse arenguperspektiividest; Euroopa Keskpankade Süsteemi tööturu paindlikkust analüüsiva töögrupi juht

Ana Lamo pidas tööturu kohanemismeetmeid käsitleva seminari; Soome Panga ökonomist Katja Taipalus viis läbi seminari kinnisvaraturu arengu teemal.

Panga avatud seminare toimus 2007. aasta jooksul kokku kolmteist, millest üheksal olid lektoriteks külalisesinejad piiri tagant ning neljal panga enda uurimistööde esitlejad.

Püsivalt oluline roll teaduskoostöös on Eesti Panga **küalisuurijate programmil** – 2007. aastal osales majandusuuringute läbiviimises viis väliseksperti.

Samuti jätkati Eesti noortele majandusteadlastele mõeldud iga-aastase **teaduspreemia** väljaandmise traditsiooni. 2007. aastal määrati preemia viendat korda ja selle pälvis Tallinna Tehnikaülikooli doktorant Aaro Hazak uurimusega „*Dividend Decision under Distributed Profit Taxation: Investor's Perspective*”.

RESERVIHALDUS

Eesti Panga välisvaluutareserv (VVR) on Eesti krooni kattevara ning selle abil tagatakse krooni stabiilsust. Eestis rakendatavate valuutakomitee põhimõtete kohaselt peab VVR täielikult katma kõik Eesti Panga kroonikohustused, sh emiteeritud sularaha ja kommertsbankade arved keskpangas. VVRi investeerimisel lähtub Eesti Pank rangetest riskipiirangutest, mille olulisemad eesmärgid on **tagada vahendite säilivus ja likviidsus**. Tulu suurus on eesmärgina kolmandal kohal.

Välisvaluutareservi struktuur

Välisvaluutareservi struktuur 2007. aasta jooksul kuigi palju ei muutunud. See jaguneb endiselt **likviidsuspuhvriks** ja **investeerimisportfelliks**. Väikese osa reservist moodustab ka **kuld**.

Likviidsuspuhver, mida keskpank saab igal hetkel kasutada Eesti krooni ja välisvaluuta ostu-müügit tehinguks kodumaiste krediitiasutustega, moodustab kogu VVRist umbes 10%.

Teine, suurem osa VVRist ehk **investeeringusportfell** investeeritakse rahvusvahelistel finants-turgudel. Rahapaigutuse eesmärk on saavutada seatud piirangute raames üleilmse majandustsükli jooksul optimaalne, rahaturu intresse ületav keskmine tulusus. Investeeringusportfelli vahendeid paigutatakse peamiselt juhtivate tööstusriikide likviidsetel võlakirjaturgudel, jälgides ja juhtides pidevalt investeeringute intressi-, krediidi-, valuuta- ja likviidsusriske. Riskide ja riskihalduse täpsem kirjeldus on olemas Eesti Panga veebilehel¹.

Investeeringusprotsess

Intressiriski juhitakse Eesti Pangas normportfelli kaudu. Sellega määratakse keskmine riskitase, mida pank on valmis võtma, ning ühtlasi VVRi juhtimise efektiivsuse tulemusetalon. Normportfell ei sisalda valuutariski. Kehtestatud on limiidid, mille ulatuses võib tegelik investeeringusportfell normportfelliga erineda.

Eesti Panga rahapoliitika komitee kaalub normportfelli muutmist siis, kui teoreetilise ja kehtiva normportfelli keskmine kestus erineb rohkem kui 10%. Normportfelli riskiastme vähendamine tähendab sisuliselt portfelli keskmise kestuse lühendamist – rohkem varasid paigutatakse väikese muutlikkusega kindlamat tootlust pakkuvatesse finantsinstrumentidesse. Tänu sellele kompenseerivad kogunenud intressid turu heitlikkusest tuleneva võimaliku hinnakõikumise. Riskiastme suurendamisel toimitakse vastupidiselt – rohkem varasid paigutatakse pikema kestusega instrumentidesse ehk riiklikesse võlakirjadesse kestusega üle ühe aasta.

Kõrvuti tuluteenimisega suhteliselt stabiilse normportfelli abil ehk *passiivse investeeringuga* teenitakse Eesti Pangas lisatulu ka *aktiivse investeeringuga*, võttes positsioone üleilmsetel finants-turgudel. Seda tüüpi investeeringusotsused põhinevad majandusanalüüsil, mitmesuguste turuseoste ja muude tegurite arvestamisel. Turgude ja väärtpaperite valikul

lähtutakse investeeringu ideest, eeldatavast kestusest ja oodatavast efektiivsusest. Peamise investeeringusotsuse filosoofiana rakendatakse otsuste hajutamise põhimõtet, mille eesmärk on riskide hajutamine ja turgudel tekkivate võimaluste parem ära kasutamine. Investeeringusotsustel kasutatakse erinevaid instrumente, ja võetakse erineva kestusega positsioone. Investeeringusotsuseid teevad portfelli haldurid üksteisest sõltumatult. Sõltumatu otsustamine on võimalik seetõttu, et üldine riskilimiit on jagatud osadeks ja iga osa kasutamine jääb seda haldava portfelli halduri otsustada.

Eesti Pank püüab ajaga kaasas käia ning leida täna suhteliselt efektiivsetel turgudel oma nišši. Investeeringusotsustatakse kahte erinevat otsustamisviisi – subjektiivset ning mudelipõhist. Esimene neist põhineb peamiselt majandusprotsesside kvalitatiivsel analüüsil, turupsühholoogia arvestamisel ja portfelli haldurite kogemusel, teine aga kvantitatiivsete turuseoste arvestamisel investeeringusotsustamisel² abil. Nende kahe lähenemise kombineerimisel üritatakse teha parimaid otsuseid raha-, kapitali- ning valuutaturgudel investeeringusotsustades.

Oma osa aktiivses investeeringus on ka välis-halduritel. 2007. aastal sõlmiti leping uue halduriga Informed Portfolio Management; BlackRock investeerib Eesti Panga varasid 2006. aastast, PIMCO alates 2005. aastast ja ABN Amro Asset Management alates 2003. aastast. Välis-haldurite kasutuses on osa riskilimiidist, mis investeeritakse põhiliselt tuletisinstrumentidesse.

Aktiivse investeeringu kogutulemusena normportfelli suhtes 2007. aastal lisatulu ei teenitud.

2007. aasta investeeringusotsused ja neid mõjutanud tegurid

Eesti Panga välisvaluutareservi suurus oli 2007. aasta lõpuks 33,7 miljardit krooni. Aastaga kasvas see ligikaudu 3%. Kohustustevaba reserv³ moodustas sellest ligi 12% ehk 4,2 miljardit krooni.

¹ www.eestipank.info/pub/et/majandus/rahasüsteem/haldamine/4Riskid.html

² Vt kasutusel olevate investeeringusotsustamiseliste kohta lähemalt Eesti Panga toimetistes nr 6/2005 ja 4/2006.

³ Kohustustevaba reservi komponente ja nende arvestust on võimalik jälgida iga kuu 5. tööpäeval avaldatavast Eesti krooni kattevara tabelist (vt rida IX – välisvaluuta netoreserv).

Investeeringustegevusest saadi tulu rohkem kui prognoositi. Tulu suurust mõjutas oodatust mõnevõrra erinev intressimäärade areng euroalal ja Ameerika Ühendriikides. Aasta jooksul levisid Ühendriikide kõrge riskisusega kinnisvaraalaenudest alguse saanud likviidsusprobleemid kogu maailma finantssektorisse. USA keskpang alandas baasintressimäärasid aasta teisel poolel kolm korda kokku 1 protsendipunkti võrra. Euroopa Keskpang seevastu tõstis intressimäärasid kaks korda kokku 0,5 protsendipunkti võrra. Kuna euroalal intressimäärad tõusid, jäi ka välisvaluutareserveid tulusus 2007. aastal rahaturu omale pisut alla (vt joonis 1). Seda tasandasid mõningal määral väga kiiresti langenud intressimäärad Ameerika Ühendriikides.

Normportfelli muutused 2007. aastal

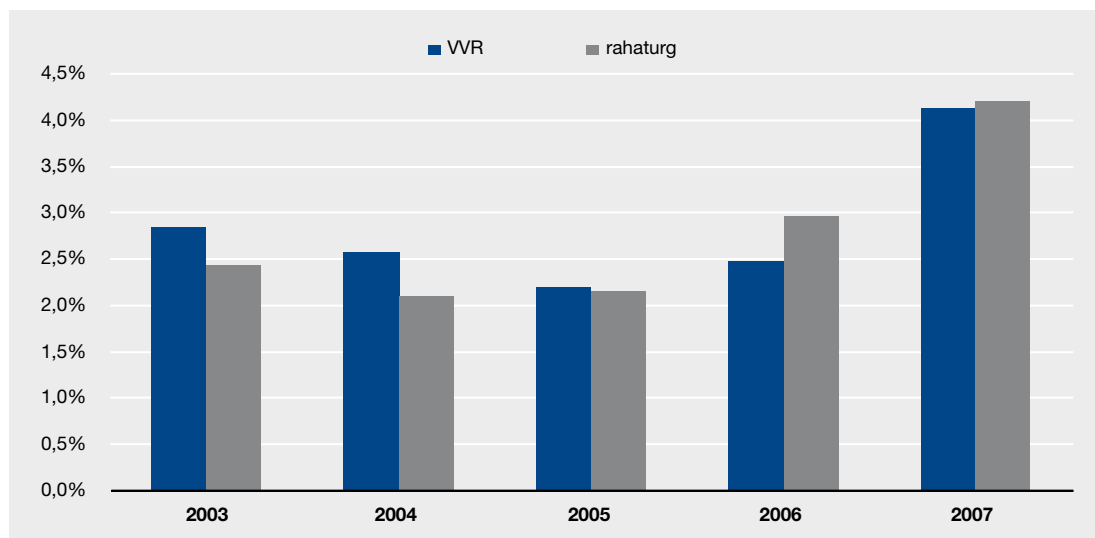
2007. aasta alguses jätkus intressimäärade tõus nii Euroopas kui ka Ameerika Ühendriikides. Seetõttu pidas Eesti Panga rahapoliitika komitee vajalikuks tõsta jaanuaris normportfelli kestust. Aasta lõpuks kasvas mõlema normportfelli kestus aasta alguse-

ga võrreldes 5%, neist euro normportfell 1,69 aastalt 1,78 aastale ja USA dollari normportfell 1,18 aastalt 1,33 aastale. Kokku pikenes normportfelli kestus 1,49 aastalt 1,56 aastale. Aasta lõpuni kehtinud normportfelli struktuur, mille rahapoliitika komitee jõustas alates 26. jaanuarist 2007, on toodud tabelis 1.

Varahaldusteenuse osutamine avalikule sektorile

Eesti Pank on mitmeid aastaid teinud koostööd erinevate avaliku sektori institutsioonidega. 2006. aastal hakati riskihaldusteenust pakkuma Töötukassale. Teenus sisaldab välise varahalduri investeeringustegevuse igapäevast jälgimist, vastava aruandluse koostamist ja vajadusel nõustamist investeerimisega seonduvates küsimustes.

Täispaketina jätkas keskpang varahaldusteenuse osutamist Tagatisfondile, mille investeerimisportfelli maht oli 2007. aasta lõpus 1,8 miljardit krooni.

Joonis 1. Välisvaluutareserveid tulusus võrreldes rahaturu tulususega

Tabel 1. Normportfelli struktuur

	3 kuud	1-3 a	3-5 a	5-7 a	7-10 a	10+ a
Euroala	57,91%	19,27%	9,29%	6,37%	4,61%	2,55%
USA	67,02%	16,02%	7,71%	5,23%	4,02%	

FINANTSSTABIILSUSE TAGAMINE

Keskpannga tegevuse esmane eesmärk on tagada Eestis hinnastabiilsus. Hinnastabiilsuse saavutamise eeldab tõhusat ning ladusalt toimivat finantssüsteemi.

Finantssüsteemi toimimistõhususe tagamiseks tuleb jälgida finantsvahendajate tegevust ja hinnata süsteemi ohustavaid riske. See eeldab pidevat seiret ja analüüsi. Finantssektori toimimise võimalikult suurema läbipaistvuse tagamiseks kogub ja avaldab keskpang pangasektori statistikat. Finantssektori ja tema tegevuskeskkonna analüüsi tulemused ning hinnang finantssüsteemi toimivust ohustavate riskide kohta avaldatakse kaks korda aastas ilmuvas Finantsstabiilsuse Ülevaates. Avaldatud analüüsitulemused ja riskihinnangud on samas ka aluseks finantssektori poliitika kujundamisel. Eesmärk on vähendada finantssüsteemi ohustavaid riske, säilitades samas piisavalt ladusalt ja tõhusalt toimiva süsteemi.

Lisaks finantssüsteemi läbipaistvuse tagamisele suunatud meetmetele kasutab Eesti Pank **panganduspoliitika** teostamisel ka normatiivsete nõuete seadmist pankadele.

Eesti Panga töö finantsvahendussüsteemi ladusa toimimise ehk finantsstabiilsuse tagamisel hõlmab järgmisi tegevusvaldkondi:

- finantsvahendussüsteemi toimimist ohustavate riskide hindamine;

- panganduse õigusraamistiku seire ja arendamine;
- finantskriiside haldamine;
- arveldussüsteemide järelevaatamine.

Nendes tegevustes juhindub Eesti Pank järgnevatest eesmärkidest:

- hoida finantssüsteemi usaldusväärset;
- hoida süsteemiriski avaldumise võimalus võimalikult väiksena;
- aidata tõsta finantssüsteemi tõhusust;
- tagada finantssüsteemi piisav läbipaistvus.

Finantssüsteemi ladusa toimimise tagamisel Eestis on peale keskpannga oluline roll ka Rahandusministeeriumil ja Finantsinspeksioonil, kellega 2007. aasta detsembris allkirjastati uuendatud koostöökokkulepe.

Peale kodumaiste institutsioonide teeb Eesti Pank finantsstabiilsuse tagamisel Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) liikmena koostööd teiste Euroopa Liidu liikmesriikide keskpankade ja Euroopa Keskpannaga. Samuti osaleb Eesti Pank Euroopa ühtse finantspoliitika kujundamises ning seadusandluse täiendamises. Kuna Eesti finantssüsteem on tihedalt seotud naaberriikide omaga, on väga oluline tulemuslik koostöö Põhja- ja Baltimaade keskpankadega.

EESTI PANGA FINANTSSTABIILSUSE TAGAMISE RAAMISTIK

Finantsvahendussüsteemi toimekindlust hinnates lähtub Eesti Pank sellest, kas ja kuidas võimaldab süsteemi toimimine keskpangal saavutada oma põhieesmärgi ehk hinnastabiilsust. Toimekindlust ohustavate riskide hindamisel kasutatakse järgnevat jaotust.

- Riskid on madalad – finantsvahendussüsteemi toimimine võimaldab keskpangal saavutada oma põhieesmärgi ehk hoida stabiilset hinnataset; jätkata tuleb parandustöödega.

- Riskid on keskmised ja väike osa neist võib olla realiseerunud – finantsvahendussüsteemi toimimine võimaldab keskpangal saavutada oma põhieesmärgi ehk hoida stabiilset hinnataset, kuid vajalik on sekkumine (nt seadusandluse muutmine).
- Riskid on kõrged ja märkimisväärses ulatuses realiseerunud – finantsvahendussüsteemi toimimine on pärsitud, vajalik on sekkumine või kriisihaldustegevus.

Keskpangal on otsene roll finantsüsteemi toimimiseks vajaliku infrastruktuuri loomises ja käigushoidmises. Keskpank peab hoolitsema selle eest, et tema hallatavad maksesüsteemid ja muud finantsüsteemi kui terviku toimivuse seisukohalt olulised maksesüsteemid toimiksid suuremate tõrgeteta. Selleks tuleb tuvastada ja minimeerida arveldussüsteeme ohustavaid riske. Eesti Pank avalikustab maksesüsteemide järelevaataja hinnanguid kaks korda aastas ilmuvas Finantsstabiilsuse Ülevaates (vt „Maksesüsteemide järelevaatamine”).

Finantssektori analüüs ja hinnang finantsstabiilsusele

Viimastel aastatel on finantsstabiilsuse analüüsi rõhuasetusi ja hinnangut mõjutanud eelkõige laenu- mahu kiire kasv ja laenuvõtjate võlakoormuse suurenemine. 2007. aastal, majandus- ja laenuotsükli pöördepunktis, oli põhiküsimuseks, kui järsult laenumahu kasv aeglustub ning kui suures ulatuses eelnenud aastatel võetud laenuriskid realiseeruvad.

Majandustsükkel on jõudnud faasi, millele on iseloomulik tulude aeglasem kasv. Seepärast on ka loomulik, et osa majandusbuumi ajal kuhjunud krediidiriskist realiseerub. Probleemsete laenu- de osakaal pankade portfellis on hakanud taas kasvama. Seni on halbade laenu- de osatähtsus Eesti pankade laenuportfellis olnud väga madal. Seega võib nende osakaalu tõusu pidada ootuspäraseks ning finantsüsteemi toimimist see lähivaates ei ohusta. Eesti Pank viis 2007. aasta sügisel läbi pankade laenuportfellide tugevusanalüüsi. Selle põhjal on vähe tõenäoline, et laenukahjumid kasvavad lähiaastail nii suureks, et Eestis tegutsevad pangad oleksid sunnitud oma tavapärase tegevuse jätkamiseks otsima täiendava kapitali kaasamise võimalusi. Varem kogutud kapitali- ja likviidsuspuhvrid aitavad leevendada võimalike realiseeruvate riskide tagajärgi.

Üleilmne likviidsuskeskkond pingestus 2007. aasta teises pooles. Sellega seoses suurenes pankade likviidsusolukorra pideva seire ja analüüsi tähtsus.

Eesti suuremad pangad, mis kuuluvad Põhjamaade pangagruppidesse, juhivad likviidsust juba mitu aastat valdavalt grupi tasandil. Seetõttu sõltub siinse likviidsusriski realiseerumine eelkõige sellest, kas ja kui suures ulatuses on emapankadel võimalik vajadusel kaasata täiendavaid ressursse. Eesti pankade likviidsusriski analüüs eeldab seega piiriülest koostööd institutsioonidega, kes teostavad järeleva- lvet ning vastutavad finantsstabiilsuse eest emapankade riigis. 2007. aasta lõpus väljendasid Rootsi ja Balti keskpangad valmidust edastada lisaks regulaarsele teabevahetusele üksteisele vajadusel operatiivset teavet erinevate pangagruppide või gruppi kuuluvate pankade likviidsusolukorra kohta.

Euroopa Liidu finantssektori poliitika

Üks Eesti Panga jaoks olulisemaid Euroopa Liidu institutsioonides ja komiteedes 2007. aastal käsitletud finantssektori poliitika küsimusi oli **finants- järelevalve korralduse parandamine** – ja seda eelkõige **piiriülese koostöö osas**.

Probleemiks on praeguse korralduse liigne kil- lustatus olukorras, kus finantssektori piiriülene lõimumine on hoogsalt edenemas. Lahendus- variante on kaks: kas minna suurema formali- seerimise või paindlike erilahenduste teed. Eesti finantssektor koosneb põhiliselt teiste liikmesriikide finantsvahendajate tütarettevõtetest ja filiaalidest. Seetõttu on Eesti Pank lahenduste väljapakkumisel ning algatuste toetamisel lähtunud eesmärgist saavutada selline piiriülese finantsjärelevalvetege- vuse korraldus, mis võimaldab asukohariigi finants- stabiilsuse alaseid huve kõige paremini kaits- ta. Sama teemaga haakus ka järelevalveasutu- si ühendavate III taseme finantssektori komiteede (nn Lamfalussy raamistiku) tegevuskorraldusse muudatuste tegemine – nii mandaadi tugevdamise kui ka otsustusmehhanismi osas.

Teine oluline teema oli rahvusvahelistel finantstur- gudel valitseva ebakindluse taustal esile kerkinud pankade **likviidsusolukord** ning **likviidsusseire ja -järelevalve korraldatus**. Seni on selle vald- konna seadusandlus Euroopa Liidus suhteliselt

vähe ühtlustatud ning süvenev lõimumine eeldab muudatusi.

Lisaks likviidsusjärelevalve teemadele alustati kapitali adekvaatsuse direktiivi täiendamise vajaduste hindamist. Eesti Panga seisukohalt on tähtis järelevalveasutustele piiriülese koostöö nõuete sätestamine süsteemselt oluliste filiaalide osas, omavahendite hulka arvatavate vahendite kõlblikkuse hindamisel rakendatavate kriteeriumide ühtlustamine (eelkõige nn hübriidkapitali instrumentide puhul) ning riskikontsentratsiooni puudutavate nõuete muutmine.

Üks oluline finantssektori piiriülest tegevust puudutav valdkond on kindlasti **väärtpaberiarveldus ehk väärtpaberituru kauplemissjargne infrastruktuur**. Üks suurem takistus Euroopa Liidu ühtse kapitalituru loomisel on koostalitlusvõimeliste väärtpaberiarveldussüsteemide puudumine. Väärtpaberituru infrastruktuure asuti Euroopa Liidus tõhustama ühelt poolt **туруosaliste kokkulepidud tegevusjuhendi**, teisalt avalike institutsioonide algatuste abil. 2006. aasta lõpus allkirjastasid kolm suuremat kauplemissjargsete süsteemidega seotud turuosaliste liitu¹ tegevusjuhendi. See keskendub kolmele põhiteemale: hindade ja teenuste läbipaistvus, süsteemide koostalitlusvõime ja juurdepääs ning teenuste ja nende raamatupidamise lahusus. Tegevusjuhendis toodud meetmeid kohustati rakendama järk-järgult 2008. aasta alguseks.

Avaliku sektori initsiatiividest puudutas Eesti Panka kõige enam Euroopa Keskpanka algatatud **euro-süsteemi keskse väärtpaberiarveldusplatvormi projekt TARGET2-Securities**. Sellele on toetust avaldanud ka Euroopa Liidu liikmesriikide rahandusministrid. Projektiga seoses on algatatud kaks erinevaid huvigruppe hõlmavat avaliku konsultatsiooni. Esimene neist käsitles platvormi TARGET2-Securities üldpõhimõtteid, teine käimasolev hõlmab kasutajanoõudeid. Eurosüsteemi

otsust platvormi edasise arendamise kohta on oodata 2008. aasta suvel.

Finantsstabiilsuse eest vastutavate institutsioonide eesmärk on hoida ära finantskriise. Samas jääb ka väga hea kriisientustöö puhul alles mõningane finantskriisi tekke tõenäosus. Seega tuleb finantsstabiilsuse tagamiseks olla valmis ka efektiivseks kriisihaldustegevuseks, kui selle järele peaks vajadus tekkima.

Turvavõrk

Tõrked finantsüsteemi toimimises võivad tekkida väga ootamatult ning kanduda kiiresti edasi teistele turgudele ja turuosalistele. Kuna finantskriisiga võib kaasneda suur kahju ühiskonnale, peavad avaliku sektori institutsioonid olema kriisiks hästi ette valmistunud ja sellistes olukordades üksteisega kooskõlas tegutsema.

Eesti Panga, Finantsinspektsiooni ja Rahandusministeeriumi ülesanded ja ühise tegutsemise alused finantskriisi korral on määratletud 2006. aasta lõpus sõlmitud **finantskriiside haldamise koostöökokkuleppes**. Samuti on Eesti Pank sõlminud mitmepoolsed koostöökokkulepped Euroopa Liidu riikide finantsstabiilsuse eest vastutavate institutsioonidega ning koostöökokkuleppe Rootsi, Läti ja Leedu keskpangaga.

Finantskriiside haldamise efektiivsust saab kontrollida ja vajakajäämisi välja selgitada kriisiõppuste käigus. 2007. aasta sügisel toimus **Põhja-Balti riikide regionaalne finantskriisi simulatsiooni-harjutus**, milles osalesid Põhjamaade keskpankade, järelevalveasutuste ja rahandusministeeriumide ning Baltimaade keskpankade esindajad. Kriisiharjutus andis osalejatele väärtusliku kogemuse, tuues esile erinevaid aspekte, mida asutustel tuleb kriisihalduse koordineerimisel arvestada ning milleks ette valmistuda.

¹ Federation of European Securities Exchanges (FESE), European Association of Central Counterparty Clearing Houses (EACH), European Central Securities Depositories Association (ECSDA).

Asjakohase kriisilahenduse raamistiku arendamine mitut liikmesriiki puudutava pangakriisi lahendamiseks on Euroopa Liidu finantssektori poliitika üks olulisemaid ülesandeid lähiaastatel. 2007. aastal arendati 2005. aastal sõlmitud, ELi piiriülese vastastikuse mõistmise memorandumi põhimõtteid praktilisteks soovitusteks ning see tegevus jätkub 2008. aastal.

Eesti finantsturvavõrgu süsteemis on oluline roll **hoiuste tagamise raamistikul**. Alates 1998. aastast on hoiusekindlustus Eestis tegutsevatele pankadele kohustuslik ning 2002. aasta juulist tegeleb sellega Tagatisfond. Lisaks hoiusetagamise osafondile tegutsevad Tagatisfondi juures ka investorkaitse osafond ja pensionikaitse osafond.

2007. aasta lõpus sai läbi ELi ühinemisläbirääkimiste käigus kokkulepitud üleminekuperioodi hoiuste hüvitamise piirmäära osas. Alates 2008. aastast kehtib Eestis hoiuste hüvitamise piirmäärana ELi direktiivis määratud miinimumtase, mis on 20 000 eurot ehk 313 000 krooni.

Pangandust reguleerivad õigusaktid

2007. aasta lõpus täiendati 2007. aasta 1. jaanuarist kehtima hakanud uut krediidasutuse ja krediidasutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide rakendamise ja arvutamise korda (Basel II). Eestis tegutsevad krediidasutused kasutasid võimalust asuda kapitali adekvaatsuse arvestamise täiendatud korda rakendama alates 2008. aastast. Eestis tegutsevatel krediidasutustel võtab keeruliste krediidiriski kapitalinõuete arvutamise meetodite rakendamiseks vajalike lubade saamine veel aega. Seetõttu tuli turuolukorrale sobilikumatele, madalamatele kapitalinõuetele üleminekut sujuvaks muutmiseks kapitalinõuete seadmiseks täiendada eluasemelaenu riskikaalude paragrahvi. Basel II-s lubatud 35%se eluasemelaenu riskikaalu asemel tuleb Eestis tegutsevatel krediidasutustel rakendada 2008. aastal 60%st riskikaalu.

Maksesüsteemide järelevaatamine

Eesti finantssektori toimimise seisukohalt olulistes arveldussüsteemides ei toimunud 2007. aastal selliseid juhtumeid, mis oleksid ohtu seadnud riigi finantssektori stabiilsuse või takistanud maksesüsteemide tõrgeta toimimist. Lisaks süsteemselt eriti oluliste arveldussüsteemide – Eesti Panga hallatavate reaalaajalise kiirmaksete arveldussüsteemi (EP RTGS) ja pankadevahelise tavamaksete arveldussüsteemi (ESTA) – **järelevaatamisele** analüüsiti kaht Eesti turule tulnud uut arveldusteenust, millele järelevaataja andis positiivse hinnangu.

Esimene suurem arendus Eesti arveldusmaastikul tehti **väärtpaberiarvelduste valdkonnas**. Seni täideti Väärtpaberikeskuse (EVK) vahendusel algatatud riigisisestest väärtpaberitehingutest tulenevaid rahalisi nõudeid ja kohustusi nii, et arveldati üksnes nende netopositsioone. Alates 30. aprillist 2007 saab **väärtpaberitehingutest tulenevate nõuete ja kohustuste rahapoolt arveldada reaalaajalise makse vastu arveldamise teenuse** (RT DVP) abil. Makse vastu sooritatava tehingu korral vahendavad väärtpaberikonto haldurid nii väärtpaberite kui ka raha liikumist. Ostetud väärtpaberid jõuavad ostja väärtpaberikontole ja müügist saadud raha müüja arvelduskontole kohe, kui raha on EP RTGSis ostjat esindava krediidasutusest kontohalduri kontolt üle kantud müüjat esindava krediidasutuse kontohalduri kontole. Kuna RT DVP teenusega vähenevad arveldussüsteemide riskid, siis on järelevaataja hinnangul selle teenuse rakendamine põhjendatud ja tervitatav.

RT DVPga sarnase funktsionaalsuse arendamine oli arutluse all juba RTGSi juurutamise ajal, kuid kuna sel hetkel puudus turuosalistel selle teenuse vastu huvi, siis seda RTGSi käikumise ajal 2002. aasta alguses pakkuma ei hakatud. Finantssüsteemi sujuvaks toimimiseks peab RT DVP teenuse funktsionaalsus tagama, et krediidasutused saavad ise oma likviidsust juhtida, mis on eriti tähtis kriisiolukordade puhul.

Teine suurem arendus oli **pankadevaheliste otsekorralduste süsteemi rakendamine.**

Pankadevahelise süsteemi puudumisele ja sellest tulenevale ebaefektiivsusele jaemakseturul on viidatud Eesti Panga ja Euroopa Keskpankade Süsteemi järelevaataja hinnangutes. Alates 2007. aasta 14. juunist pakub enamik Eesti turul tegutsevaid pankasid otsekorralduste pankadevahelist ristkasutust, mis tõhustab eelkõige riigisiseseid pankadevahelisi jaemakseid. Uus teenus võimaldab kliendil teha riigisiseseid otsekorraldusi ka juhul, kui maksja ja saaja arvelduskontod ei asu samas pangas. Teenus aitab ka tugevdada konkurentsi pangandusturul, avardades väikepankade võimalusi ja suurendades efektiivsust pangaklientidele laiemal tootevaliku pakkumise näol.

STATISTIKAALANE TEGEVUS

Eesti Panga kaasaegne, paindlik ja rahvusvahelisi soovitusi arvestav statistika kogumise, töötlemise ja avaldamise süsteem on sisendiks nii rahapoliitilisele analüüsile kui ka finantssektori ja Eesti välissektori riskide hindamisele. Keskpanga veebilehel asuv ja pidevalt täienev statistikarubriik sisaldab üle 400 tabeli ja teeb pangas koostatud statistika kättesaadavaks kõigile huvilistele.

Statistikaalases tegevuses lähtub keskpank efektiivsuse ja ressursisäästlikkuse põhimõttest. Selleks teeb keskpank koostööd mitmete riiklike institutsioonidega nagu Finantsinspeksioon, Statistikaamet, Rahandusministeerium jpt. Koostöö üks eesmärke on vältida samade andmete mitmekordset küsimist ja tagada andmete kooskõla. Nii näiteks koguvad Eesti Pank ja Finantsinspeksioon krediitiasutustelt andmeid ühise aruandlusega ja koondandmeid vahendatakse ka Statistikaametile. Sel viisil koormatakse turuosalisi aruandlusega võimalikult vähe.

Avaldatud statistika rahvusvahelise võrreldavuse tagab rahvusvahelistele standarditele ja soovitusetele tuginev metoodika. Selles vallas on peamised koostööpartnerid Euroopa Keskpank, Euroopa Komisjon ja Rahvusvaheline Valuutafond.

Pangandus- ja muu finantsstatistika

2007. aasta oli pangandus- ja muu finantsstatistika vallas **aruandluse muutmise aasta**. 2007. aasta jooksul vaatas Eesti Pank koos Finantsinspeksiooniga üle pea kogu krediitiasutuste aruandluse. Olulisemad muudatused tehti bilansi- ja kasumiaruande vormides ning koostamismetoodikas. Uued 2008. aasta algusest kehtima hakanud bilansi ja kasumiaruande skeemid põhinevad Euroopa pangajärelevalve komitee (CEBS) välja töötatud aruandevormidel FINREP (*Guidelines on Financial Reporting*). FINREP põhineb rahvusvahelistel finantsaruandluse standarditel (IAS/IFRSi kogum) ja nendes esitatud valikutel informatsiooni avalikustamise osas. Krediitiasutuste poolt Eesti Pangale esitatavate bilansi- ja kasumiaruannete vormide vastavus

rahvusvahelistele finantsaruandluse standarditele tagab aruandesubjektide minimaalse aruandluskoormuse. Bilansi- ja kasumiaruande vormid on peaaegu identsed nii üksik- kui ka konsolideeritud arvestuses.

Lisaks krediitiasutuste bilansi- ja kasumiaruande uute vormide kehtestamisele muudeti ja täiendati oluliselt ka nn bilansi täiendava aruandluse (üksikarvestuses) paketti, mis koosneb 11 aruandest. Kuna nimetatud aruannetega kogutakse enamik detailseid andmeid, mida kasutatakse järelevalve ja statistika eesmärgil, siis arvestati aruandluse muutmisel nii Finantsinspeksiooni, Eesti Panga, Statistikaameti kui ka Euroopa Keskpanga täiendavate andmesoovidega.

Muud ulatuslikumad muudatused tehti krediitiasutuste usaldatavusnormatiivide aruannetes, konsolideerimisgrupi bilansi täiendavates aruannetes ning täiendavates avalikes aruannetes.

2007. aasta jaanuaris alustas Eesti Pank oma veebilehel **kvartaalsete rahvamajanduse arvepidamise finantskontode** andmete avaldamise ja Euroopa Keskpangale edastamisega. Finantskontode andmete avaldamisega kaasnes ka keskpanga väljaande Kroon ja Majandus rahvamajanduse arvepidamist ja finantskontode olemust põhjalikumalt selgitav erinumber.

Finantskontod kujutavad endast statistikaväljundit, mis annab tervikliku ülevaate majanduse kõigi sektorite finantsvarade ja -kohustuste seisust ning vastava perioodi jooksul tehtud netotehingutest. Sealjuures on nii majandusüksused kui ka finantsinstrumendid klassifitseeritud vastavatele rahvusvahelistele klassifikaatoritele tuginedes, tagades sel viisil andmete võrreldavuse.

Finantskontod võimaldavad analüüsida erinevate majandussektorite finantskäitumist, hinnata riskide kontsentreerumist jms. Hetkel on avaldatavad andmed suhteliselt agregeeritud, kuid pikemas perspektiivis on plaanis suurendada nende

andmete detailsust ning võimalusel lühendada ka avaldamistähtaega. Kõik see peaks aitama tõsta finantskontode andmete väärtust. Praegu tegeleb Eesti Pank jätkuvalt andmeallikate ja teatud andmete hindamismeetodite parendamisega, et tagada väljundite kõrge kvaliteet.

2007. aastal jätkusid iga-aastased aruandlus-teemalised kohtumised aruandekohuslaste ning Eesti Panga ja Finantsinspeksiooni esindajate vahel. Kuna 2007. aastal tehti aruandluses palju ulatuslikke muudatusi, siis seda olulisemad olid kohtumised aruandekohuslastega informatsiooni saamise ja jagamise seisukohast. Sedalaadi kohtumised aitavad kaasa edukale koostööle turuosalistega ning aruandlust puudutavate arendustööde plaanimisele.

Maksebilansistatistika

2007. aastal olid tähtsamad töösuunad maksebilansistatistika vallas veebipõhise aruandlusportaali rakendamine ja koostöö tõhustamine andmeesitajatega, meetodilise kooskõla tagamine rahvusvaheliste standarditega ning algandmete ja väljundi kvaliteedi parandamine.

2007. aasta algul käivitus **maksebilansistatistika veebipõhine aruannete kogumissüsteem eAruanne**. Perioodi esimesel poolel testiti aruandluskeskkonda, mille käigus said aruandlus-süsteemiga liitunud ka realselt aruandeid esitada. Täismahus käivitus portaal 2007. aasta II kvartalis. Testimise käigus parandati süsteemis esilekerkinud vigu ja viidi sisse lihtsamaid täiendusi. Vaatamata süsteemi osapoolte (Eesti Pank, TietoEnator, Microlink, krediidiasutused) rohkusele sujus koostöö partneritega ladusalt ja märkimisväärsed tõrked ei esinenud.

Portaali eAruanne käivitamiseks töötati välja demo ja liitumistingimused, koostati ja valmistati ette reklaamtrükkid ning kavandati ja viidi läbi suunatud ja üldine andmeesitajate teavituskampaania (teavituspakett äriühingu juhtidele, pressiteade, tutvustavad artiklid raamatupidamisajakirjas

ja -portaalides, veebireklaam jms). Aasta jooksul liitus eAruande süsteemiga 1030 ettevõtet ehk 30% aruandluskooslastest. Esialgne analüüs näitas, et portaaliga liitunute statistikakultuur (aruannete esitamise tähtaeg, vastasmäär) oli kõrgem kui valimis keskmiselt. Pikas perspektiivis on eesmärgiks võetud Eesti äriühingute maksebilansistatistika aruandluse täielik üleminek veebipõhisele aruannete kogumise süsteemile. Seega jätkub aruandlusportaali täiendamine ja arendamine ka 2008. aastal.

Koostöö statistilisi andmeid koguvate ja haldavate riigiasutustega

(Statistikaamet, Maksu- ja Tolliamet, Rahandusministeerium, Välisministeerium, Maa-amet jpt) oli tihe. Kuna Statistikaamet lühendas 2007. aasta algusest sisemajanduse koguprodukti (SKP) avaldamistähtaega 90 päevalt 70 päevani pärast aruandeperioodi lõppu, tekkis aasta algul vajadus korrigeerida vastastikuseid andmete esitamise tähtaegu. Uus kokkulepe Eesti Panga ja Statistikaameti vahel sätestas väliskaubandus- ja turismiteenuste andmete senisest varasema laekumise Statistikaametilt. See võimaldas Eesti Pangal koostada ja edastada Statistikaametile esialgset maksebilanssi tähtajaga 60 päeva pärast aruandeperioodi lõppu. Kokkulepped Justiitsministeeriumi registrikeskuse, Maa-ameti ja Notarite Kojaga võimaldasid alates 2007. aasta algusest saada regulaarselt detailset infot Eestis asuva kinnisvaraga tehtud tehingute, tehingu poolte ja kinnisvara turuhindade kohta, mille tagajärjel paranes otseinvesteeringu-statistika kvaliteet.

2007. aastal täpsustati omandi- ja võlaväärt-paberite turuväärtuses hindamise põhimõtteid. Noteeritud ettevõtete puhul jätkatakse aktsiate turuhinna kasutamist; noteerimata ettevõtete aktsiatele rakendatakse raamatupidamisväärtuse meetodit; börsilt lahkunud ettevõtete aktsiate puhul kasutatakse järkjärgulist üleminekut turuhinnalt raamatupidamisväärtusele nelja kvartali jooksul. Võlakirjade arvestuses asendati nimi-väärtusel põhinev meetodika tekkepõhisel intressil

põhinevaga. Nimetatud meetodikamuudatused mõjutavad nii rahvusvahelist investeerimispositsiooni kui ka finantskontot. Uuriti ka tinglike majandusüksuste (*notional units*) parema kajastamise võimalusi maksebilansis: sõnastati nende definitsioon ning kaardistati maksebilansis kaetud ja katmata alad. Tinglike majandusüksuste hindamismudeli loomist alustatakse 2008. aastal. Kodumajapidamiste sektori tehingute paremaks kajastamiseks täiendati sotsiaaluuringut, mille Statistikaamet 2008. aasta sügisel läbi viib. Täiendavad küsimused puudutavad kodumajapidamiste välismaalt laekunud sissetulekuid (palk, pension, tulu kinnisvaralt ja väärtpaberinvesteeringutelt).

Eurostati algatusel koostati 2007. aasta sügisel maksebilansistatistika kvaliteediaruanne, mis keskendus eelkõige jooksevkonto ning otseinvesteeringustatistika kvaliteedile. Aruandes võrreldi esialgselt avaldatud andmeid viimati avaldatutega. Aruande põhjal oli Eesti maksebilansi kvaliteet jätkuvalt hea, kuna hilisemad korrigeerimised on jäänud lubatud piiridesse. Lisaks viidi aasta alguses läbi esimesest oluliselt põhjalikum kvaliteedihinnang, kus vaatluse all olid maksebilansi kiirhinnang ning kvartaalse maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni aegread. Tulemused avalikustati Eesti Panga teise poolaasta statistikategevuse ülevaates.

Rahvusvahelise koostöö valdkonnas jätkus osavõtt EKP väärtpaberite koondandmebaasi (CSDB) projektist, mis seisnes peamiselt Eesti Väärtpaberite Keskregistris registreeritud võlakirjaemissioonide ja börsil kaubeldavate aktsiate andmete edastamises EKP-le. Osaleti ka mitmes CSDB kvaliteedikontrolli puudutavas testprojektis.

Uusi ülesandeid tõi kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2007. aasta 20. juunil vastu võetud määrus (EÜ) nr 716/2007 välismaiste tütarette-

võtete struktuuri ja tegevust käsitleva ühenduse statistika kohta. Eesti Panga ülesanne on koguda statistikat Eesti ettevõtjate välismaiste tütarettevõtete kohta, mis asuvad ühendusest väljaspool. Esimene aruandeperiood on 2007. aasta, mille kohta tuleb andmed edastada 2009. aasta septembris.

2007. aasta suvel viis Eurostat maksebilansi ja rahvamajanduse arvepidamise kontode koostajate seas läbi küsitluse Intrastati¹ aruandluse lihtsustamisvõimaluste kohta, pidades silmas võimalikku üleminekut nn ühevoosüsteemile (*single flow system*). Eesti Panga esindaja võttis sellega seoses osa Intrastati lihtsustamisvõimalusi uuriva rakkerühma TF S-Intra tööst.

2007. aasta jooksul jätkus tihe arutelu eurodes tehtavate välismaksete määruse (EÜ nr 2560/2001) uuendamise valdkonnas. Nimelt arutati maksebilansistatistika aruandluse miinimumläve tõstmist 12 500 eurolt 50 000 euroni lähtuvalt parlamendi ja nõukogu vastavasisulisest analüüsist. Samuti tehti ettepanek keelustada aastast 2011 maksebilansistatistika kogumine euromaksete kaudu, kuna väidetavalt ei vasta see ühtse euromaksete piirkonna (SEPA) põhimõtetele. Samas küsimuses esitas ka EKP seisukoha, mille töötas välja selleks loodud rakkerühm, kuhu kuulus ka Eesti Panga esindaja.

¹ Ühendusesisene kaupade deklareerimissüsteem.

Üldmajandusstatistika

Üldmajandusstatistika vallas jätkati regulaarset andmeedastust Euroopa Keskpangale ja Rahvusvahelisele Arvelduspangale (BIS). Samuti jätkus koostöö EKPga hinnastatistika alal, kus üks teemasid oli reaalsete hinnamuutuste ja tarbijate hinnaootuste lahknevuse põhjuste uurimine. Teise teemana olid vaatluse all reguleeritud hinnad tarbijahinnaindeksi koosseisus, täpsemalt telekommunikatsiooniteenused. Liikmesriikidest saadud info kohaselt on nende teenuste hindade reguleerimine riigiti väga erinev. Valdavalt on see teenuste valdkond ELis reguleeritud, mõnes riigis aga (sh Eestis) mitte.

Üldmajandusstatistika paremaks vahendamiseks Eesti Panga töötajatele teostati 2007. aastal uuring, kus analüüsiti majandusstatistiliste andmete kasutustihedust ja küsitleti põhikasutajaid. Uuringu tulemusena otsustati vähendada põhitabelite komplekte nii EP sise- kui ka välisveebis ning asendada osa senistest tabelitest linkidega Statistikaameti kodulehele.

RAHARINGLUS

Hästitoimivad ja tõhusad maksesüsteemid on riigi finantssüsteemi efektiivsuse oluliseks eelduseks. Maksesüsteemid peavad vastama ühiskonna vajadustele ning riigis kehtivale õigusraamistikule ja nende töös ei tohi esineda finantssüsteemile ohtlikke tõrkeid. Erinevate arvelduskanalite, sh pankadevaheliste maksesüsteemide haldamine ja arendamine on üks Eesti Panga põhiülesandeid.

MAKSEKESKKONNA ARENDAMINE

2007. aastal oli Euroopa Keskpankade Süsteemi ning seega ka Eesti Panga uus väljakutse tänase TARGETi uuendamine ehk **TARGET2 arendamine**. Kui TARGET koosneb keskpankade RTGS-süsteemidest (RTGS – reaajaline brutoarveldussüsteem) ning neid siduvast võrgustikust, siis TARGET2 on ühisplatvormil töötav süsteem. See hakkab pakkuma ühtlustatud teenust keskele IT platvormi kaudu.

TARGET1 vahetumisel TARGET2 vastu on oluliseks uuenduseks süsteemis osalejatele ehk krediitiasutustele pakutavad kaasaegsed likviidsuse juhtimise võimalused, sh grupipõhine likviidsuse juhtimine, maksete eelisjuhtimine ning likviidsuse reserveerimine. Süsteemi tehnoloogiliste uuenduste eesmärk on suurendada kulutasuvust ning kohaneda kiiresti uute arendustega, näiteks eurosüsteemi laienemisega. Pangakliendi jaoks tähendab uuendatud TARGET endiselt üleeuroopalist eurodes algatatud kiirmakse võimalust.

TARGET2 rakendus plaanipäraselt 19. novembril 2007, kui teiste hulgas liitusid sellega ka meie lähinaabrid Läti ja Leedu. Soome ühines teises laines 18. veebruaril 2008. Eesti Pank ja mitmed meie kommertspangad¹ ühinevad TARGET2ga kolmandas laines 19. mail 2008.

Suuremad muutused on toimumas ka ülepiiriliste **jaemaksete turul**. Euroopa Maksenõukogu² eestvedamisel on Eesti pangad teinud ettevalmistusi liikumaks **Euroopa Liidu ühtse euro-maksete piirkonna** (SEPA)³ suunas. SEPA eesmärk on tagada, et tulevikus saavad inimesed sooritada eurodes makseid üle Euroopa sama lihtsalt kui makseid oma kodumaa piires. See muudab rahaasjade ajamise mugavamaks, tugevdab Euroopa siseturgu ja konkurentsi ning suurendab efektiivsust. Esimese SEPA verstapostina pakuvad ka mitmed Eesti pangad 2008. aasta 28. jaanuarist SEPA standarditele vastavat üleeuroopalist jaemakse teenust.

14. juunil 2007 rakendas enamik Eesti turul tegutsevaid panku **otsekorralduste pankadevahelise riskasutuse**, mis hõlbustab riigisiseste jaemaksete tegemist pankade vahel. Uus teenus võimaldab kliendil teha riigisiseseid otsekorraldusi ka juhul, kui maksja ja saaja arvelduskontod ei asu samas pangas. Pankadevahelise infovahetuse ning makseinfo pakkumise eest vastutab informatsioonilogistika teenuseid pakkuva Itella Information AS.

Pankadevaheliste maksete arveldussüsteem

Eesti pankadevaheliste maksete arveldussüsteem koosneb kahest alamsüsteemist: tavamaksete arveldussüsteemist ESTA ja reaajalisest arveldussüsteemist EP RTGS. ESTA arveldab riigisiseseid tavamakseid Eesti kroonides; EP RTGS arveldab riigisiseseid kiirmakseid Eesti kroonides ja eurodes ning piiriüleseid kiirmakseid eurodes.

Eesti Panga reaajalises kiirmaksete arveldussüsteemis EP RTGS toimub arvelduskohe. Kliendi tehtud rahaülekanne ühest pangast teise võtab aega umbes viis minutit.

¹ Hansapank, SEB Eesti Ühispank, Nordea Pank, Sampo Pank, Eesti Krediitipank, SBM Pank ja Tallinna Äripank.

² European Payments Council (EPC).

³ Single European Euro Payment Area.

RTGSis arveldatud maksete arv on aastaga **19% kasvanud**. 2007. aastal arveldati keskmiselt **311 tehingut päevas** (vt joonis 1). Maksete arvu kasvu põhjuseks on TARGETiga liitumisega lisandunud piiriüleste maksete teostamise võimalus. 2007. aastal arveldas TARGETi vahendusel enim Sampo Pank, vähemal määral ka Parex Pank ja Eesti Pank ning teistest hiljem, 17. septembril TARGETiga liitunud SBM Pank. Suurima osa (79%) EP RTGSi maksetest moodustavad pangaklientide algatatud kiirmaksed. Päevas arveldati keskmiselt 165 riigisisest ja 74 piiriülest kliendimakset.

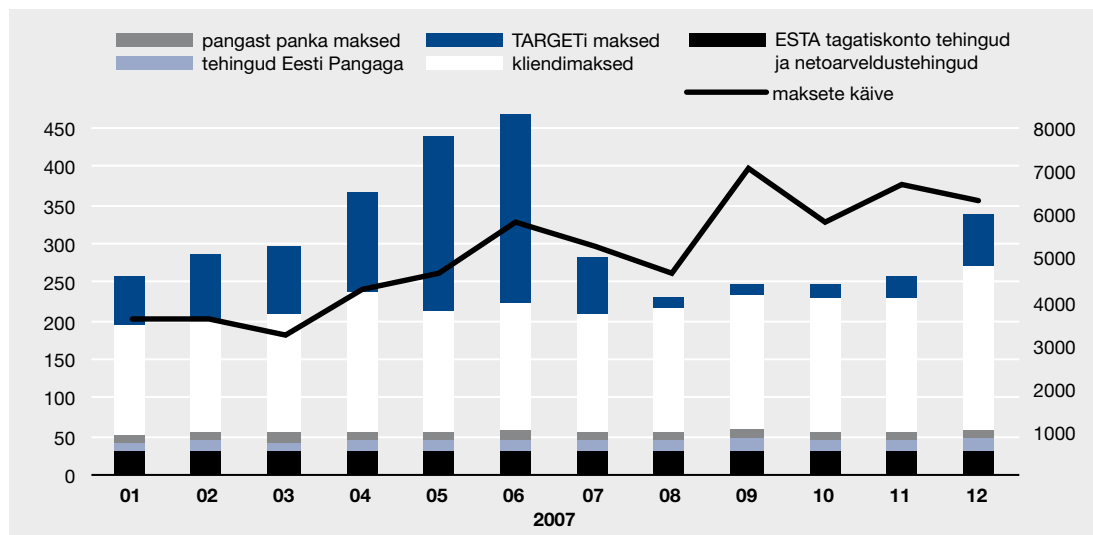
Kiirmaksete keskmine päevakäive oli 5 miljardit krooni. Kui varasematel aastatel on suurima osa käibest moodustanud pankade „kohustuslikud” maksed – ESTA tagatiskonto tehingud –, siis 2007. aasta eripärana võib välja tuua pankade valuuta ostu-müügitehingute käibe järsu kasvu, mis aasta keskmisena ulatus 2 miljardi kroonini päevas (40% tehingute käibest).

Võrreldes eelmise aastaga kasvas EP RTGSis arveldatud maksete käive 69%.

EP RTGSi riigisiseste kliendimaksete keskmine suurus oli 4,6 miljonit krooni, piiriüleste eurokiirmaksete oma aga 82 000 krooni.

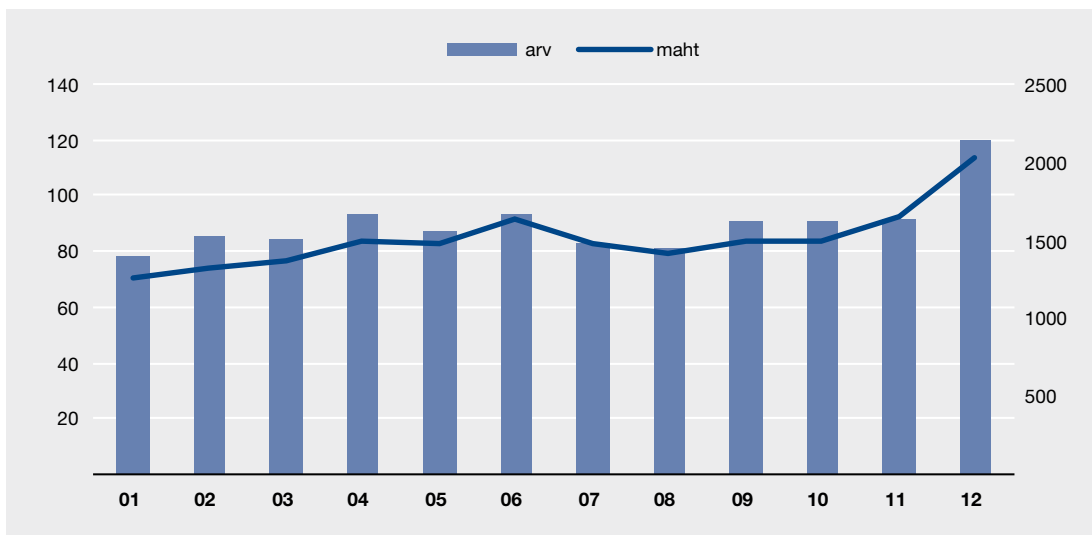
Jaemaksete arveldussüsteemis ESTA on klientidele tagatud raha jõudmine teises pangas oleva raha saajani sõltuvalt makse algatamise ajast 30 minuti kuni maksimaalselt pooleteise tunniga tööpäeva⁴ jooksul.

ESTAs arveldati 2007. aastal keskmiselt **90 000 makset** päevas (vt joonis 2). Maksete arv on võrreldes eelmise aasta sama perioodiga kasvanud 12%. Jaemaksete süsteemi vahendusel arveldati keskmiselt **1,5 miljardit krooni** päevas. ESTA käive on võrreldes eelmise aasta sama perioodiga kasvanud 25%. ESTA makse keskmine suurus on 16 800 krooni.

Joonis 1. EP RTGSis arveldatud maksete arv tehingutüüpide järgi (tk; vasak telg) ja käive (mln kr; parem telg) 2007. aastal päeva keskmisena

⁴ ESTA töötab tööpäevadel alates 8.15st kuni 18.00ni. Arveldused toimuvad igal täistunnil.

Joonis 2. ESTAs arveldatud maksete arv (tuhat tk; vasak telg) ja käive (mln kr; parem telg) 2007. aastal päeva keskmisena

SULARAHANÕUDLUSE RAHULDAMINE

Ringluse lastud pangatähed ja mündid ning nende struktuur

2007. aasta 31. detsembri seisuga oli sularaha ringluses 11 762,2 miljonit krooni (vt tabel 1).

Sellest 1888,3 miljonit krooni ehk 16,1% oli Eestis tegutsevate krediiasutuste ja hoiu-laenuühistute kassades ning 9873,8 miljonit krooni ehk 83,9% käibes väljaspool krediiasutusi ja hoiu-laenuühistuid.

Tabel 1. Ringluses olevad pangatähed ja mündid aasta lõpu seisuga

Nimiväärtus	Summa (mln kr)				Arv (mln tk)			
	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
1 kroon	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6
2 krooni	26,0	29,6	33,5	38,5	13,0	14,8	16,8	19,2
5 krooni	38,8	43,1	47,8	49,5	7,8	8,6	9,6	9,9
10 krooni	70,6	77,5	85,6	94,3	7,1	7,7	8,6	9,4
25 krooni	187,4	207,1	225,4	233,4	7,5	8,3	9,0	9,3
50 krooni	45,4	46,6	49,0	54,4	0,9	0,9	1,0	1,1
100 krooni	1076,1	1122,4	1180,1	1193,1	10,8	11,2	11,8	11,9
500 krooni	7337,8	8450,3	10 001,2	9942,5	14,7	16,9	20,0	19,9
Pangatähed kokku	8786,7	9981,2	11 627,3	11 610,3	66,3	73,1	81,3	85,4
5 senti	2,1	2,1	2,1	2,1	42,4	42,0	41,5	41,2
10 senti	11,4	12,3	13,4	14,6	113,7	123,2	134,4	146,0
20 senti	17,7	19,8	22,3	24,7	88,7	99,2	111,3	123,4
50 senti	16,4	19,1	22,1	25,1	32,9	38,2	44,1	50,2
1 kroon	46,6	52,9	61,0	69,7	46,6	52,9	61,0	69,7
5 krooni	8,1	8,3	8,5	9,0	1,5	1,7	1,7	1,8
Käibemündid kokku	102,4	114,6	129,4	145,1	325,9	357,1	394,1	432,3
Meenemündid	5,9	6,0	6,4	6,7	0,1	0,1	0,1	0,1
Kõik kokku	8895,0	10 101,7	11 763,2	11 762,2				

Kui eelnevatel aastatel ringluses oleva sularaha summa kasvas kiiresti, siis 2007. aasta kokkuvõttes see hoopis vähenes pisut (1,0 mln kr võrra). Viimati kahanes ringluses oleva sularaha summa 1998. aastal (47,9 mln kr võrra). Eriliselt paistis silma 2007. aasta neljas kvartal, kus tavapärase kiire kasvu asemel ringluses olev summa vähenes 322,1 miljoni krooni võrra.

Ringluses oleva sularaha summa vähenemine on tingitud suurima nimiväärtusega pangatähtede ehk 500krooniste vähenenud kogusest ringluses. Kõikide ülejäänud pangatähtede hulk ringluses suurenes.

Käibemüntide kogus ringluses kasvas jätkuvalt kiiresti ning aasta lõpu seisuga oli ringluses 432,3 miljoni münti. Seega oli iga Eesti elaniku kohta ringluses juba üle 320 münti.

Kuna 500krooniste osakaal ringluses vähenes, kahanes ühe ringluses oleva pangatähe arvestuslik keskmine väärtus 2007. aastal võrreldes 2006. aastaga 7 krooni võrra ja ulatus aasta lõpus 136 kroonini.

Ringluses oleva käibemündi arvestuslik keskmine väärtus jäi 2006. aasta tasemele ja oli 33 senti.

Sularaha töötlemine ja ekspertiis

2007. aastal väljastas Eesti Pank krediidasutustele 12 474,8 miljoni krooni ning keskpanka tagastati 12 472,6 miljoni krooni (vt tabel 2). Väljastatud ja tagastatud sularaha näitajad kajastavad muudatusi ringluses. Võrreldes eelneva aastaga vähenes väljastatud pangatähtede kogus 2007. aastal 4 mil-

joni pangatähe võrra (väärtus jäi 2006. a tasemele). Samas tagastatava sularaha summad suurenesid märkimisväärselt.

Kõik Eesti Panka tagastatud pangatähed sorteeritakse täisautomaatsete sorteerimismasinatega. Käibekõlbmatuks muutunud pangatähed hävitatakse, ringluskõlblikud suunatakse tagasi ringlusesse. 2007. aastal kõrvaldati ringlusest 21,8 miljoni pangatähte kogusummas 564,6 miljoni krooni (vt tabel 3).

Võrreldes 2006. aastaga on käibekõlbmatuks arvatud pangatähtede arv oluliselt suurenenud – ringlusest on käibekõlbmatuna kõrvaldatud ligikaudu iga neljas pangatäht. Üle poole käibekõlbmatutest pangatähtedest moodustasid 2- ja 10kroonised, mille puhul lasti ringlusesse uued pangatähed. Erandlikult vähenes ringlusest kõrvaldatud 500krooniste pangatähtede hulk. Seetõttu kahanes 2006. aastaga võrreldes ka käibekõlbmatute pangatähtede kogusumma.

2007. aastal teostati Eesti Pangas ekspertiis 5210 krediidasutuste kaudu laekunud rikutud ja vigastatud pangatähele, mille käigus avastati 20 võltsimistunnustega pangatähte.

Eestis kokku tuvastati 2007. aastal 238 võltsitud pangatähte, mille ekspertiis teostati Kohtuekspertiisi ja Kriminialistika Keskuses. Sealjuures olid ülekaalus 500krooniste võltsingud (47,9%). Arvestades ringluses oleva sularaha kogust (85,4 mln tk) on võltsingute arv suhteliselt tühine. Võltsitud münte 2007. aastal ei avastatud.

Tabel 2. Sularaha liikumine Eesti Panga ja krediidasutuste vahel

Aasta	Summa (mln kr)		Arv (mln tk)			
	Eesti pangast väljastatud	Eesti Panka tagastatud	Eesti Pangast väljastatud		Eesti Panka tagastatud	
			Pangatähed	Mündid	Pangatähed	Mündid
2004	8881,7	8306,0	93,7	26,1	90,5	0,7
2005	10 445,0	9237,8	105,8	31,7	99,0	0,6
2006	12 399,0	10 732,5	118,6	37,5	110,4	0,7
2007	12 474,8	12 472,6	114,6	38,4	110,5	0,3

Tabel 3. Ringlusest kõrvaldatud käibekõlbmatud pangatähed aasta lõpu seisuga

Nimiväärtus	Summa (mln kr)				Arv (mln tk)			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
1 kroon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2 krooni	0,3	0,4	0,7	14,1	0,2	0,2	0,4	7,0
5 krooni	10,0	9,3	6,3	16,5	2,0	1,9	1,3	3,3
10 krooni	5,0	5,3	2,9	61,3	0,5	0,5	0,3	6,1
25 krooni	14,4	13,5	16,3	47,3	0,6	0,5	0,7	1,9
50 krooni	27,2	10,6	12,4	16,0	0,5	0,2	0,2	0,3
100 krooni	74,0	74,7	63,7	284,6	0,7	0,7	0,6	2,8
500 krooni	701,6	751,0	537,9	124,8	1,4	1,5	1,1	0,2
Kokku	832,6	864,7	640,2	564,6	6,0	5,6	4,5	21,8

Uute pangatähtede ja müntide ettevalmistamine

2007. aastal lasti ringlusesse uuendatud turvamärkidega 2- ja 10kroonised pangatähed. 2kroonised tarnis Eesti Pangale Giesecke & Devrient (Saksamaa) ja 10kroonised De La Rue Ltd (Suurbritannia).

Ringluses olevate pangatähtede uuendamiseks ja kvaliteedi tõstmiseks korraldas Eesti Pank ka uute 100- ja 500krooniste hanked. Vähempakkumise võitjana tarnis need Eesti Pangale Giesecke & Devrient (Saksamaa).

Samuti hangiti uusi käibemünte:

- 10sendised mündid Staatliche Münze Baden-Württembergilt (Saksamaa);
- 20sendised mündid Staatliche Münze Baden-Württembergilt;
- 50sendised mündid Monnaie de Paris'lt (Prantsusmaa);
- 1-kroonised mündid Koninklijke Nederlandse Muntilt (Holland).

2007. aastal laskis Eesti Pank käibele krooni taaskehtestamise ja rahareformi 15. aastapäevale pühendatud 100kroonise nimiväärtusega kullast meenemündi. Münt erineb kõikidest varem vermitud Eesti meenemüntidest kolmnurkse kuju poolest. Kuju erakordsus seisneb selles, et kolmnurksed mündid on maailmas üsna haruldased.

Meenemünti kaunistab Eesti rahvuslik sümbol rukkilill. Münti kujundas Ivar Sakk. Münti vermis Soome Rahapaja (Suomen Rahapaja Oy) ning seda vermiti 6000 tükki.

ORGANISATSIOON JA KOOSTÖÖ

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

See, mis toimub väikese ja avatud majandusega Eestis, on enamasti tihedalt seotud Eesti-väliste protsessidega. Rahvusvahelise koostööga on seotud kõik Eesti Panga tegevusvaldkonnad. Keskpanga rahvusvahelisel suhtlusel on oluline roll Eesti majanduspoliitiliste huvide kaitsmisel ja riigi majandusarengu probleemide selgitamisel rahvusvahelisele üldsusele ning välisinvestoritele.

Eesti Panga välissuhtluse raamistik hõlmab regulaarseid majanduspoliitilisi ülevaateid ja analüüse erinevate riikide ja piirkondade (eelkõige Euroopa Liidu riikide ja Eesti naaberriikide) kohta, arutelusid Euroopa Liidu komiteede ja töörühmade kohtumiste ettevalmistamiseks ja seal toimunud ülevaate saamiseks, välissuhtluse andmebaasi haldamist ning mitmesugustel kohtumistel ja üritustel osalemist. Enne kõrgetasemeliste koostööorganite istungeid toimuvad eraldi töökoosolekud, kus erinevate allüksuste eksperdid arutavad koos

kohtumisel osaleva Eesti Panga esindajaga läbi olulise informatsiooni, täpsustavad Eesti seisukohti ja vajadusel teevad ettepanekuid sõnavõtudeks.

Suurima osa Eesti Panga välissuhtlusest moodustab suhtlemine erinevate **Euroopa institutsioonidega** ja osalemine ELi töökohtumistel, mis annab oma lisamõõtme ka koostööle naaberriikide keskpankadega. Samas on Eesti Panga suhtluspartnerite seas juba pea viieteistkümne aasta jooksul olnud oluline roll **Põhja- ja Baltimaade keskpankadel**. Ka 2007. aastal toimus mitu Balti keskpankade seminari ja kohtumist presidentide ja asepresidentide tasemel. Traditsiooniline kõrgetasemeline ühisseminar Soome Pangaga toimus seekord Helsingis. Seminaril käsitleti Soome ja Eesti majandusarengut ja -poliitikat ning Põhja- ja Baltimaade finantssektori lõimumise küsimusi, keskendudes eelkõige väljakutsetele, mida see pakub kesk-pankadele ja finantsjärelevalve asutustele.

Tabel 1. Eesti Panga osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide ja institutsioonide töös

Euroopa Liidu Nõukogu koostööorganid	<ul style="list-style-type: none"> • Mitteametlik majandus- ja rahandusministrite nõukogu • Majandus- ja rahanduskomitee
Euroopa Komisjoni koostööorganid	<ul style="list-style-type: none"> • Euroopa panganduskomitee • Euroopa pangajärelevalve komitee • Raha-, finants- ja maksebilansistatistika komitee • Maksebilansistatistika komitee
Euroopa Keskpankade Süsteemi koostööorganid	<ul style="list-style-type: none"> • Euroopa Keskpanga üldnõukogu • Raamatupidamise ja rahatulu komitee • Pangajärelevalve komitee • Rahatähtede komitee • Avalike suhete komitee • Personalijuhtimise komitee • Infotehnoloogia komitee • Siseauditi komitee • Rahvusvaheliste suhete komitee • Õiguskomitee • Turutehingute komitee • Rahapoliitika komitee • Makse- ja arveldussüsteemide komitee • Statistikakomitee
Rahvusvaheline Valuutafond	<ul style="list-style-type: none"> • Rahvusvahelise Valuutafondi aktsionäride nõukogu • Põhja- ja Baltimaade valijaskonna rahandus- ja finantskomitee, sh asetäitjate komitee • Põhja- ja Baltimaade valijaskonna koordinaatorite kohtumised
Rahvusvaheline Arvelduspank (BIS)	<ul style="list-style-type: none"> • BISi aktsionäride nõukogu • BISi keskpankade presidentide töökohtumised • BISi rahapoliitika koostööfoorum • BISi tehnilise abi koordinaatorite koosolekud

Regulaarne koostöö Euroopa Liidu institutsioonidega

Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS), Euroopa Liidu Nõukogu ehk ministrite nõukogu ja Euroopa Komisjoni juurde loodud komiteesid ja töögrupe, mille tegevuses Eesti Panga esindajad osalevad, on ühtekokku ligikaudu seitsekümmend (vt tabel 1). 2007. aastal võtsid Eesti Panga juhid ja eksperdid osa ligikaudu 260 kohtumisest ELi institutsioonides. Töö komiteedes ja töögruppides pakub võimalust erinevate ELi liikmesmaade ekspert- ja poliitilise arvamuse läbiarutamiseks, jättes igale osalejale tänuväärse võimaluse oma seisukohti põhjendada ja selgitada.

Euroopa Keskpank

Euroopa Keskpank (EKP), kus langetatakse euroala rahapoliitilised otsused, on Eesti Panga olulisim koostööpartner Euroopa Liidus. Eesti Pank on üks Euroopa Keskpankade Süsteemi täieõiguslikke liikmeid.

Kuni Eesti ei ole eurot kasutusele võtnud, on tähtsamateks koostöövaldkondadeks ELi majanduspoliitika ja euroalaväliste riikide rahapoliitika ning euroala laienemise ettevalmistused, sealhulgas euroalaga ühinemise tingimuste täitmise aruande ehk nn lähenemisaruaruande koostamine. Eesti Panga president osaleb koos teiste ELi keskpankade juhtidega neli korda aastas peetaval EKP üldnõukogu istungitel. Igapäevane koostöö toimub EKPSi 13 komitees ja nende allstruktuurides, kus koostatakse ühiseid analüüse ning valmistatakse rahvuslike keskpankade esindajate osalusel ette otsustusorganite – EKP nõukogu ja üldnõukogu – tööd ja vahetatakse informatsiooni. Komiteed katavad kõiki keskpanga tegevusvaldkondi. Koostöö tihedusest annab aimu tõsiasi, et 2007. aastal toimus kokku ligikaudu 230 töökoosolekut, kus Eesti Panga esindajad osalesid.

Valik Euroopa Keskpanga kohtumistel 2007. aastal käsitletud olulisematest teemadest

Sobiva majanduspoliitika strateegia valik Euroopa Liidu tasemele lähenevas majanduses. Ka 2007. aastal huvitas Euroopa Liidu institutsioone jätkuvalt uute liikmesriikide majanduspoliitika strateegia hinnatasemetega ühtlustumise ehk nominaalse konvergensti perioodil. Arutelude tulemusena leiti, et stabiilset ja jätkusuutlikku arengut kindlustav majanduspoliitikapakett sõltub ikkagi konkreetse riigi eripärast. Väga oluliseks peeti eelarve- ja struktuuripoliitika meetmeid, samuti finantssektori ennetavaid ja järelevalvemeetmeid.

Eesti Pank peab uutes liikmesriikides stabiilse majandusarengu tagamiseks võetavaid meetmeid oluliseks, kuna see aitab kaasa parimate kogemuste ja poliitikatavade omaksvõtule ja kujundamisele liikmesriikides. Keskpank selgitas Eesti majandusarengut 2007. aastal ning juba alanud sujuva kohandamise toetamise olulisust. Eesti majandus tugineb valuutakomitee süsteemile, mis aitab fikseeritud vahetuskursi kaudu inflatsiooni pikemas perspektiivis madalana hoida.

Vahetuskursi stabiilsust tagav majanduspoliitiline raamistik ning majanduse ja turugude (sh tööturu) paindlikkus vahetuskursimehhanismi ERM2 raames. EKP hindab korra aastas vahetuskursimehhanismi ERM2 toimimist ja sellega liitunud riikide antud lubaduste täitmist. EKP koostatavas aruandes analüüsitakse ERM2 kuuluvate riikide majandusarengut eesmärgiga hinnata nende riikide sobivust euroalasse. Eesti ühines vahetuskursimehhanismiga ERM2 28. juunil 2004 ning seni pole osalus Eestile mingeid raskusi tekitanud. ERM2 temaatika lisandus 2007. aastal ka Euroopa Liidu Nõukogu kohtumiste päevakavasse (vt lk 61).

Euroopa Liidu Lissaboni lepingu majandus- ja rahaliidu aspektid. Euroopa Liidu liidrid allkirjastasid 13. detsembril 2007 Lissabonis pidulikult Euroopa Liidu Lissaboni lepingu, millest

saab liidu uus alusleping. Euroopa Liidu liidrid on väljendanud lootust, et leping jõustub enne Euroopa Parlamendi järgmisi valimisi 2009. aasta juunis. Eesti plaanib Lissaboni lepingu ratifitseerida 2008. aasta esimeses pooles.

EKP on väljendanud seisukohta, et uue Euroopa Liidu lepinguga kaasnevad muutused majandus- ja rahandusvaldkonnas on pigem institutsioonilist laadi ning üldjoontes toetab leping majandus- ja rahaliidu praegust ülesehitust. EKP kuulub ELi seitsme põhiinstitutsiooni hulka ja säilitab oma iseseisvuse ka uue lepingu kohaselt. Lissaboni lepingusse on lisatud eraldi sätted riikide kohta, kus on euro kasutusel. Ühtlasi suureneb ja tugevneb nn eurogrupi (koosneb euroala rahandusministritest) roll ELi otsustusprotsessis.

Ebakindlus finantsturgudel. 2007. aasta suvel alguse saanud probleemid USA kinnisvara- ja finantssektoris kandusid kiirelt üle ka Euroopa finantsturgudele. Keeruliste finantsinstrumentide kaudu USA kinnisvaraturu riskidele avatud Euroopa pankade positsioonide hindamine muutus võimatuks, mistõttu turusaoliste vaheline usaldus kadus, rahaturg kuivas kokku ja Euroopa Keskpank oli sunnitud tegema turule mitu täiendavat likviidsussüsti. Euroopa majanduse väljavaateid peetakse siiski suhteliselt heaks, kuigi USA majanduskasvu aeglustumine ja dollari jätkuv langus on kahtlemata riskitegur. Vaatamata Euroopa Keskpanka murele inflatsioonisurve pärast otsustati intressimäärade tõusutsüklis teha paus, kuniks finantskriisi mõju reaalmajandusele on selgunud.

Euroopa Liidu Nõukogu

Peale Euroopa Keskpankade Süsteemi koostööorganite võtavad Eesti Panga esindajad osa ka **Euroopa Liidu Nõukogu** ehk ministrite nõukogu ja selle juures töötavate komiteede ja töögruppide tegevusest. Nii näiteks osales Eesti Panga president 2007. aasta aprillis ja septembris toimunud **majandus- ja rahandusajade nõukogu (ECOFIN)** mitteametlikel kohtumistel. Arutlusel olid Euroopa ja maailmamajanduse olukord ja väljavaated; ELi

finantsstabiilsust puudutavad küsimused, nagu näiteks ELi finantssektori järelevalve praktika ühtlustamine ning finantskriiside haldus; turusaoliste vahelise kokkuleppega kinnitatav väärtpaberite kliiringu ja arvelduste tegevusjuhend; riigirahanduse tõhustamine ning ühisseisukohtade kujundamine Rahvusvahelise Valuutafondi aastakoosolekuks.

Samuti nõustavad Eesti Panga spetsialistid ECOFINi igakuistel kohtumistel osalevaid Rahandusministeeriumi ametnikke keskpanga kompetentsi kuuluvates küsimustes. 2007. aastal olid selliste küsimuste hulgas riigirahanduse jätkusuutlikkuse tagamine seoses rahvastiku vananemisega, hinnang liikmesriikide majanduspoliitikale, ELi väärtpaberite makse- ja arveldussüsteemide tegevusjuhendi koostamine ja põhimõtteline heakskiitmine, ühtse euromakseala loomine, piiriülesed ühinemised ja ülevõtmised finantssektoris, finantsturgude järelevalve ning piiriüleste kriiside lahendamine.

Üks olulisemaid Euroopa Liidu Nõukogu allstruktuure, mille tööst Eesti Panga esindajad osa võtavad, on Euroopa Liidu Nõukogu **majandus- ja rahanduskomitee (EFC)** ning selle raames koos käivad töögrupid rahvusvaheliste majandusküsimuste ja müntide valdkonnas. Kuna majandus- ja rahanduskomitee valmistab ette majandus- ja rahandusajade nõukogu (ECOFIN) kohtumisi, siis arutati 2007. aasta kohtumistel ka kõiki olulisi ECOFINi teemasid. Üks 2007. aasta peamisi aruteluteemasid oli ELi finantssektori järelevalve praktika ühtlustamine ning finantskriiside haldus.

Valik Euroopa Liidu Nõukogu 2007. aastal päevakorras olnud olulisematest teemadest

Euroopa Liidu majandusolukord. Eesti Pank keskendus oma kommentaarides eelkõige Eesti ja teiste ERM2 riikide majanduspoliitika teemadele, sh eelarve pikaajalisele jätkusuutlikkusele, inflatsiooni- ja struktuuripoliitikale, laenu- ja kinnisvaraturu arengule ning selle mõjule majandusele.

Euroala laienemine. 2007. aastal toimus mitme uue ELi liikmesmaa majandusarengu hindamine nende riikide palvel koostatud erakorralistes lähenemisaruannetes. Eesti Pank leiab, et kogu ELi huvides on, et euroala laieneks kooskõlas ELi asutamislepingu sätetega ja järgitaks ühtseid reegleid. Vastasel korral kannataks euro kui rahvusvahelise reservvaluuta usaldusväärsus.

Eesti Pank jälgis tähelepanelikult euroalaga liitumise kriteeriumide majanduslikult mõtestatud tõlgendamist erinevatel kohtumistel nii Eestis kui ka ELis. Eesti Pank peab oluliseks, et ERM2 lubaduste käsitlus oleks objektiivne ja kriteeriumide tõlgendamine ei muutuks kitsendavaks. Samuti tuleb rõhutada vanade ja uute liikmesriikide võrdse kohtlemise tähtsust.

Euroopa Liidu finantsstabiilsuse raamistiku tugevdamine. Finantskriiside ennetamisel ning kriisikoostöö korraldamisel tehtavat tööd on rahandusministrid ning keskpanga ja järelevalveasutuste esindajad arutanud juba aastaid. Teema päevakajalisust võimendasid 2007. aastal alguse saanud ebakindlus maailma finantsturgudel ning selle mõju ELi rahandussüsteemile. 2007. oktoobris leppisid rahandusministrid kokku liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni edasistes sammudes. Plaanitud tegevused hõlmavad ajavahemikku 2007–2009. Samuti käsitleti 2007. aastal järelevalveküsimusi ja seoses sellega võeti ECOFINi detsembrikohtumisel vastu otsused nn Lamfalussy raamistiku parendamiseks (loe lähemalt peatükis „Finantsstabiilsuse tagamine” lk 44).

Euroopa Liidu finantsjärelevalveasutuste piiriülene koostöö ja tööjaotus. Eesti finantsüsteemi eripärast tulenevalt on meie jaoks eriti oluline piiriülese järelevalvekoostöö parandamine. Eesti Pank toetab lähenemist, mille kohaselt piiriüleste pankadega seotud järelevalve korraldamisel ja finantskriiside juhtimisel oleks olemas selge rollijaotus asukoha- ja vastuvõtjariigi (Eesti) riiklike institutsioonide vahel. Samuti toetab keskpank Lamfalussy raamistiku järjepidevat raken-

damist ja arendamist, sealhulgas järelevalvealase koostöö tihendamist Euroopa Liidu tasandil (loe lähemalt peatükis „Finantsstabiilsuse tagamine” lk 44).

Euroopa Liidu ühisseisukoht Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) küsimustes. Keskpank osales aktiivselt 2007. aastal peetud aruteludes IMFi kvootide ja esindatuse ning liikmesriikide majanduspoliitika seire tugevdamise teemadel. Samuti võeti osa IMFi rahvusvahelise rahandus- ja finantskomitee (IMFC) kevad- ja sügiskoosolekul esitatavate Euroopa Liidu ühisseisukohtade täpsustamisest.

Statistika. Eesti Pank on juba pikki aastaid toetanud statistika heade tavade väljatöötamist ja rakendamist. Ka 2007. pöörati suurt tähelepanu statistika kvaliteedile ja statistika ühtlustamisele kõigis ELi riikides. Samuti toetas keskpank statistika kogumiseks, töötlemiseks ja avaldamiseks kuluva ressursi võimalikult tõhusamat kasutust konkreetsete prioriteetide seadmise kaudu (loe lähemalt peatükis „Statistikaalane tegevus” lk 49).

Euroopa Komisjon

Eesti Panga esindajad osalevad Euroopa Komisjoni juures loodud pangandusekspertide, pangajärelevalve, maksebilansi ning raha-, finants- ja maksebilansistatistika komiteedes, samuti statistikaalastes, majandusprognoose, maksesüsteeme, pangandusküsimusi, sularaha ja müntide emiteerimist ja nende võltsinguid käsitlevais ning kommunikatsiooniga seotud töögruppides.

Kaks korda aastas toimuvad kohtumised komisjoni ekspertidega, et arutada Eesti majanduse väljavaateid ja täpsustada Euroopa Komisjoni koostatavate, kõiki Euroopa Liidu liikmesriike puudutavate majandusprognooside eeldusi.

Eesti Panga tegevus pärast eurole üleminekut

Euroalaga ühinemiseni teostab Eesti Pank Eesti rahapoliitikat, korraldab raharinglust, hoolitseb

riigi finantssüsteemi stabiilsuse eest ning tagab usaldusväärsete ja hästitoimivate maksesüsteemide käigushoidmise. Eesmärk on säilitada Eesti krooni ja majanduse stabiilsus, mis on tugeva riigi alustalad.

Euro käibeletulekul jäävad Eesti Panga ülesanded üldjoontes samaks, kuid suureneb tema rahvusvaheline tähtsus, sest Eesti hakkab osalema euroala rahapoliitika kujundamises ja elluviimises koos teiste rahvuslike keskpangade ja Euroopa Keskpangaga. Kui praegu peab Eesti Pank tagama krooni usaldusväärset, siis edaspidi on meie keskpank osaline euro usaldusväärsete tagamisel. Kuna euro kasutuselevõtul asendab üks raha ringluses teist, siis euro emitteerijaks Eestis saab kokkuleppel Euroopa Keskpangaga Eesti Pank.

Eurosüsteemis täidab Eesti Pank edasi kõiki tavapäraseid keskpangale omaseid ülesandeid. Euroala riikide keskpangade eesmärk on tagada hinnastabiilsus ning selleks viivad nad ellu euroala ühist rahapoliitikat. Eesti Pank hakkab osalema rahapoliitiliste otsuste tegemisel, näiteks intressimäärade fikseerimisel.

Eesti Pank analüüsib juba praegu nii Eesti kui ka muu maailma majandusnäitajaid. Euroala liikmeks saades ja euroala rahapoliitiliste otsuste tegemises osaledes tuleb keskpangal rahvusvahelise majanduskeskkonna analüüsi veelgi süvendada ja laiendada. Eesti Pank hakkab osalema euroala ühises reservihalduses ja arveldussüsteemide arendamises.

Olulist rolli mängib Eesti Pank eurosüsteemi liikmena jätkuvalt rahvusvahelises suhtluses teiste keskpangade ja rahvusvaheliste organisatsioonidega (nt IMF, reitinguagentuurid).

Eesti Pank tagab ka tulevikus maksesüsteemide tõrgeteta toimimise, et klientide ülekanded pangast pankade toimiks kiiresti ja sujuvalt, aitab kaasa finantssüsteemi stabiilsuse säilitamisele ning koostab Eesti maksebilanssi.

Koostöö Rahvusvahelise Valuutafondiga

Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) on Eesti jaoks väga tähtis rahvusvahelise koostöö foorum, mis hõlmab enamikku maailma riikidest (täpsemalt 185 riiki). IMFi põhieesmärgid on rahvusvahelise raha- ja finantssüsteemi stabiilsuse tagamine, jätkusuutliku ja stabiilse majanduskasvu toetamine ning seeläbi maksebilansi- ja finantskriiside vältimine ja rahvusvahelise kaubanduse arengu soodustamine. Eesti Vabariigi huvide esindamise eest fondis vastutab Eesti Pank.

Eesti Panga president on IMFi kõrgeima otsustusorgani, **aktsionäride nõukogu** liige ehk Eesti kuberner ning Rahandusministeeriumi kantsler on aktsionäride nõukogu asendusliige ehk Eesti asekuuberner. Mõlemad osalevad igal aastal IMFi aastakoosolekul. Kaks korda aastas (aprillis ja septembris) koguneb aktsionäride nõukogu nõuandev organ – **rahvusvaheline rahandus- ja finantskomitee** (IMFC).

Igapäevane koostöö IMFiga toimub eelkõige Eestit esindava **Põhja- ja Baltimaade valijaskonna kaudu**. See koondab kaheksa riiki (Eesti, Island, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Soome ja Taani), kes valivad ühise esindaja IMFi direktorite nõukogusse. Alates 2007. aasta jaanuarist on valijaskonna direktor Rootsi esindaja Jens Henriksson. Fondi igapäevases otsustusprotsessis osalemiseks kooskõlastab valijaskond nende kaheksa riigi seisukohad direktorite nõukogus käsitletavates küsimustes.

Põhja- ja Baltimaade huvifääri kuuluvaid teemasid ja nendega seotud probleeme arutatakse kaks korda aastas **valijaskonna rahandus- ja finantskomitees** (NBMFC). Komiteesse kuulub igast valijaskonna riigist valitsuse ja keskpanga esindaja. Kord aastas toimuvad ka valijaskonna koordineerimistöös igapäevaselt osalevate ekspertide (koordineatorite) kohtumised.

2006. aastal kiitis IMF heaks organisatsiooni uue strateegia, mis toob kaasa muudatusi nii fondi põhieesmärkide saavutamiseks tehtavas igapäevases töös kui ka IMFi toimimisel. Suur osa IMFi tegevusest on seotud liikmesriikide **majanduspoliitika seirega**. Fondi uue strateegia elluviimine hõlmab seirepoliitika ja -meetodite tõhustamist – põhieesmärk on tõhustada välisstabiilsuse tagamist.

Praegu on käimas ettevalmistused IMFi toimimisaluste muutmiseks. 2006. aastal Singapuris peetud aastakoosolekul otsustasid liikmesriigid viia ellu liikmesriikide **kvootide ja hääleõiguse reformi**. See tähendab liikmesriikide kvootide arvutamise valemi lihtsustamist, alaesindatud liikmesriikide kvootide suurendamist ja baashäälte rolli suurendamist ning toob kaasa IMFi põhikirja muutmise. See eeldab paljudes liikmesriikides, kaasa arvatud Eestis, parlamendi heakskiitu. Ka 2007. aastal jätkusid arutelud IMFi toimimisaluste muutmise üle. 2008. aasta kevadisel rahandus- ja finantskomitee (IMFC) kohtumisel tehakse nii IMFi sissetulekumudeli kui ka kvoodi- ja hääleõiguse reformi osas lõplikud ettepanekud, mis sügisel aastakoosolekul loodetakse ka kinnitada.

Rahvusvahelise Valuutafondi ja Eesti seirealase koostöö raames toimus 2007. aastal üks IMFi esindajate visiit Eestisse. Fondi põhikirja IV artiklist tulenevad tavapärased majanduspoliitilised konsultatsioonid toimusid 2.–14. mail. Nende põhjal valminud põhiaruanne ja eriteemade raport Eesti majanduse kohta avaldati pärast selle arutelu IMFi direktorite nõukogus nii IMFi kui ka Eesti Panga veebilehel. 2008. aastal toimub fondi visiit Eestisse samuti maikuu alguses.

Valik Rahvusvahelise Valuutafondi foorumitel 2007. aastal käsitletud teemasid

Euroopa Liidu uute liikmesriikide majandusareng. Üks palju tähelepanu pälvinud teema oli Eesti ja teiste kiirelt kasvavate ning Euroopa Liidu keskmisele elatustasemele lähenevate riikide

majandusarengu eripärade ning fikseeritud kursiga riikide inflatsiooni ja jooksevkonto arengusuundumuste selgitamine.

Eesti Pank on nendes küsimustes kohtunud IMFi analüütikutega, esitanud oma kommentaare IMFi koostatava maailma majandusväljavaadete raporti (*World Economic Outlook*), aga ka konkreetsete IMFi uurimistööde kohta ning kutsunud fondi esindajaid tutvustama oma seisukohti Eesti majanduspoliitika vaatepunktist olulistel teemadel. 2007. aasta novembris toimus Tallinnas IMFi Euroopa osakonna esindajate Philip Schellekensi ja Juha Kähköneni ettekanne Kesk- ja Ida-Euroopa riikide kasvuväljavaadetest.

IMFi reform. Eesti jaoks on oluline IMFi kvootide ja hääleõiguse jaotus. Praegu kehtiv Eesti kvoot on kvoodivalemi alusel arvatavast umbes 84% madalam. Käimasolev diskussioon baashäälte rolli suurendamise üle toetab väiksemate ja keskmisest vaesemate riikide hääleõiguse tugevdamist. Kvoodi- ja hääleõiguse reform plaanitakse lõpetada 2008. aastal, misjärel korrigeeritakse fondi liikmesriikide praegust osalust uue kvoodivalemi järgi. Kvoodivalemi muutus suurendaks ka Eesti kvooti.

IMFi halduskulude rahastamispõhimõtete muudatused. Plaanitavad muudatused võivad tuua kaasa senisest erinevate põhimõtete kehtestamise liikmesriikide vahendite kaasamisel. Põhja- ja Baltimaade valijaskonna liikmena on Eesti toetanud fondi eelarve nullprotsendilist reaalkasvu ning erinevate tegevusvaldkondade selgemat rahastamist.

Liikmesriikide majanduspoliitika seire.

2007. aasta juunis kiideti IMFi direktorite nõukogus heaks uus kahepoolse seire otsus, mis muu hulgas sisaldas täpsustusi vahetuskursipoliitika seires. Põhimõtteliselt on IMF nüüd kohustatud iga artikkel IV konsultatsioonide lõpparuandes selgelt hindama, kas ja kui palju on riigi reaalse vahetuskurssi pikaajalise tasakaalu mõttes üle- või alahinnatud ning kas riigi välispositsioon (jooksevkonto) on tasakaalus majandusarenguga

kooskõlas. Kokkuvõttes annab IMF hinnangu, kas riigi vahetuskursipoliitika on kooskõlas stabiilse majandusarengu ja välistasakaalu hoidmise eesmärgiga.

Kriiside ennetamine. 2007. aasta suvekuudel alanud ebakindlus finantsturgudel on ajendanud IMFi osalema aktiivselt arutelus üleilmse finantssektori likviidsus- ja riskijuhtimise, samuti finantssektori järelevalve teemadel. IMFi hinnangul peaks praegustest probleemidest õppust võtma nii turuosalised kui ka järelevalveinstitutsioonid, eelkõige on IMF rõhutanud, et vajalik on parem informatsioon finantsinstitutsioonide positsioonide ja finantsinstrumentide hindade kujunemise kohta.

Kriiside ennetamise vallas jätkus töö uue krediidi-liini väljatöötamiseks, mis toimiks omamoodi kindlustusinstrumendina ja aitaks tugeva majanduspoliitikaga arenevatel riikidel likviidsuskriise vältida.

Koostöö reitinguagentuuridega

Eesti saab alates 1997. aastast riigireitingu hinnanguid kolmelt peamiselt üleilmselt reitinguagentuurilt: Moody's Investors Service, Standard & Poor's ja Fitch Ratings. Eesti Pank korraldab Eesti riigi suhteid reitinguagentuuridega. See hõlmab kord aastas toimuvaid reitinguvisiite ning jooksvat suhtlust analüütikutega (loe lähemalt alapeatükis „Riigireiting” lk 109).

EESTI-SISENE KOOSTÖÖ

Eesti Panga eksperdid ja juhid osalevad mitmesugustes Eesti-sisestes koostööorganites (vt tabel 2).

Riigisisese kõrgetasemelise koostöö näitena võib nimetada Eesti Panga algatusel kord kvartalis toimuvaid nn neljapoolseid kohtumisi, kus keskpanga, Rahandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning peaministri büroo ametnikud ja Vabariigi Presidendi majandusnõunik arutlevad erinevatel aktuaalsetel majanduspoliitilistel teemadel. Räägitakse majandusolukorrast ja -prognoosist, eelarvestrateegiast, finantsstabiilsusest, Eesti tööturu olukorrast jms. Samuti võib nimetada Eesti Panga, Rahandusministeeriumi ja Finantsinspeksiooni ühiskomisjoni kohtumisi finantssektori poliitika küsimustes.

Eesti Pank osaleb Rahandusministeeriumi juhitud asjatundjate komisjonis, mis tegeleb ettevalmistustega euro kasutuselevõtuks Eestis. 2007. aastal jätkas Eesti Pank koos teiste riigiasutuste ning erasektori esindajatega eurole ülemineku kommunikatsiooni ettevalmistusi. 2004. aastal valitsuse poolt eurole sujuva ülemineku tagamiseks loodud asjatundjate komisjoni juures tegutsev kommunikatsiooni töögrupp arutas regulaarselt avalikkuse teavitamisega seotud küsimusi ning uuendas kommunikatsioonialast tegevusplaani. 2007. aasta alguses jätkusid tehnilised ettevalmistused eurokampania alustamiseks.

Tabel 2. Eesti Panga osalemine Eesti-sisises koostöös

- Euroopa Liidu koordineerimisnõukogu
- Lissaboni protsessi töögrupp
- Eurole üleminekut ettevalmistav asjatundjate komisjon
- Finantsteenuste seadusandluse töögrupp
- Rahapesu tõkestamise koordineerimisnõukogu
- Arengukoostöö ja arenguabi tööühm
- Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) liitumisläbirääkimiste komisjon
- Töögrupp Eesti esindamiseks Euroopa Komisjonis, Euroopa Kohtus ja esimese astme kohtus vajalike Eesti seisukohtade väljatöötamiseks
- Euroopa Liidu edasise laienemisega tegelev tööühm

Iga kuue kuu tagant vahetub Euroopa Liidu eesistujariik. Uueks eesistumisperioodiks täpsustatakse alati ka riigi poliitilised prioriteedid ning lühiajalised eesmärgid. Valitsuse pikaajalised eesmärgid on kinnitatud kolmeaastases raamprogrammis Eesti üldiste eesmärkide elluviimiseks Euroopa Liidus. Euroopa Liidu otsustusprotsessides osalemise Eesti-siseseks koordineerimiseks on loodud Euroopa Liidu koordinatsioonikogu (KOK), mille töös osaleb ka Eesti Pank. KOKi tegevus hõlmab Euroopa Liidu õigusaktide ülevõtmise koordineerimist, valitsusele esitatavate seisukohtade arutelu, ametkondadevaheliste probleemide lahendamist ning teabevahetust Euroopa Liidu küsimustes.

Koostöö Vabariigi Presidendi kantseleiga

Eesti Panga juhatuse liige Märten Ross on Vabariigi Presidendi mõttekoja liige. Samuti osalesid Eesti Panga juhatuse liikmed Vabariigi Presidendi riigiviisitidel; näiteks külastati 2007. aastal Gruusiat.

Koostöö Rahandusministeeriumiga

Eesti Pank ja Rahandusministeerium teevad igapäevast koostööd õigusaktide väljatöötamisel, rahvusvahelisel suhtlemisel ja mitmes muus valdkonnas.

Nii nagu eelnevatel aastatel, korraldati ka 2007. aastal keskpanga ja Rahandusministeeriumi vahel ühisseminar, seekord inflatsioonikriteeriumide täitmise teemal.

Koostöö Finantsinspeksiooniga

Eesti Pank, Finantsinspeksioon ja Rahandusministeerium uuendasid detsembris kolmepoolset koostöölepingut, mis täpsustab ametkondadevahelise tööjaotuse finantskriiside haldamisel ning loob põhjalikud alused finantssektori alaste õigusaktide ja juhendite väljatöötamise valdkonnas. Riigisisised kriisihaldusalased koostöölepingud on Euroopa Liidu kriisihaldusraamistiku oluline osa.

Koostöö Eesti Panga juures asuva Finantsinspeksiooniga on keskendunud eelkõige finantsüsteemi arengu jälgimisele, finantssektori määrustikku puudutavale diskussioonile ning paljus

ka rahvusvahelisele koostööle. Viimase puhul on Eesti Panga ja Finantsinspeksiooni ühis-tegevus samasugune nagu Eesti Panga koostöö Rahandusministeeriumiga: vajadusel tehakse ühiseid ettevalmistusi välismaiste ekspertidega (nt Rahvusvahelise Valuutafondi või reitinguagentuuride ametnikega) kohtumiseks või Euroopa Liidu institutsioonide kohtumistel osalemiseks.

Koostöö Eesti Pangaliidu ja pankadega

2007. aastal peeti mitu kõrgetasemelist kohtumist Eesti Pangaliidu liikmete ehk Eestis tegutsevate kommertsbankade esindajatega. Need kohtumised on aluseks keskpanga koostööle ja infovahetusele erasektoriga. Kommertsbankade eksperdid kohtuvad Eesti Panga erinevate osakondade esindajatega sageli, et täpsustada Eesti panganduse infrastruktuuri arendamisega seotud tehnilisemaid küsimusi.

AVALIKUD SUHTED JA KOMMUNIKATSIOON

Keskpankade kommunikatsiooni põhieesmärk on suhtlemine finantsturgude ning teiste oluliste siht-rühmadega. Turud jälgivad keskpankade kommuni-katsiooni ja kujundavad vastavalt väljaantud sõnu-mitele oma ootusi.

Eesti Pank tegutseb valuutakomiteepõhise, fikseeritud vahetuskursiga rahasüsteemi raamistikus.

Keskpanga kommunikatsiooni eesmärk on toetada oma sõnumitega Eesti rahasüsteemi, majanduse ja finantssüsteemi stabiilsust. Kommunikatsiooni aluseks on panga strateegilised eesmärgid ning organisatsiooni sisemine arusaam keskpanga rollist.

Eesti Panga kommunikatsioonipoliitika lähtub järgmistest eesmärkidest:

- tagada avalikkuse arusaam keskpanga rahapoliitikast ja piisav toetus sellele;
- hoida ja väärtustada kuvandit Eesti Pangast kui pädevast, iseseisvast ja usaldusväärsest institutsioonist, kel on oluline roll riigi majanduspoliitika ja -arengu suunamisel, kelle tegevus on

läbipaistev ja kontrollitav ning kes on valmis kõigi ühiskonnagruppidega suhtlema;

- tagada majandusotsuseid toetava taustinfo võimalikult hea kättesaadavus majandusagentidele.

Avalikkuse teavitamise põhimõtted

Keskpanga tegevuses on tähtsal kohal läbipaistvus ja usaldusväärsus avalikkuse silmis. Laiem avalikkus, kuid ka kitsamad sihtrühmad nii Eestis kui ka välismaal, peavad saama Eesti Pangast regulaarset, piisavalt põhjalikku ja kvaliteetset teavet majanduspoliitika küsimustes.

Eesti Pank on võtnud endale kohustuse avalikkusele vähemalt kuus korda aastas kommenteerida Eesti majanduse olukorda ja arengut. Sealhulgas on kaks korda aastas esitletavat Eesti Panga majandusproгноosid ning põhjalikumad finantsstabiilsuse ülevaated.

Keskpank peab oluliseks pakkuda infot võimalikult õigeaegselt ning infosaajale võimalikult mugavalt ja soodsalt. Näiteks on Eesti Panga regulaarsed trükised tellijatele tasuta, neid saavad muuhulgas tasuta kõik maakonnaraamatukogud. Lisaks veebilehel avaldatavale teabele ja erinevatele trükistele saavad huvilised infot Eesti Pangast ka ise küsida. Infopäringuid saab esitada kirja, e-posti ja telefoni teel. 2007. aastal laekus Eesti Pangale 2440 infopäringut, millest 72 registreeriti teabenõudena.

Meediasuhtlus ja avalikud esinemised

Eesti Panga tegevust ja keskpanga majanduspoliitilisi seisukohti kajastavaid kirjutisi, uudistekste, raadio- ja teleuudiseid jms ilmus Eesti meedias 2007. aastal ligikaudu 4100 korda. 2007. aastal pidas Eesti Pank seitse pressikonverentsi ning andis välja 98 pressiteadet, 37 kommentaari ja lisaks hulgaliselt intervjuusid ja vastuseid järelepärimistele. Samuti ilmus 13 majanduspoliitilist artiklit.

2007. aastal oli meedia põhitähelepanu suunatud majanduskeskkonna üldise arengusuunaga seotud küsimustele. Kui aasta esimeses pooles orien-

teerus meedia ennekõike laenuurul toimuvale (kinnisvaraturg ja intressimäärad), siis aasta teises pooles keskenduti peamiselt Eesti majanduskasvu aeglustumisele. Aasta lõpus enim kajastust saanud sündmus oli aga krooni väidetava devalveerimisega seotud paanika, mis suutis elevust tekitada rahvusvahelises meediaski. Suurt tähelepanu pälvisid ka Rahvusvahelise Valuutafondi ja reitinguagentuuride arvamused Eesti majanduse kohta, samuti tööturuküsimused.

Keskpanga esindajad esinesid aasta jooksul arvukatel konverentsidel ja üritustel, rääkides peamiselt Eesti majanduse hetkeolukorra ja majandusarengu teemal.

23. mail 2007 korraldas Eesti Pank rahvusvahelise konverentsi „Euroopa majanduse võimalused üleilmises konkurentsisis”, mis oli pühendatud krooni taaskasutuselevõtu 15. aastapäevale. Konverentsi ettekannetes ja aruteludes keskenduti Euroopa võimalustele rahvusvahelises konkurentsisis, mille kohta esitasid oma seisukohti rahvusvaheliste institutsioonide esindajad, ning Euroopa ja Põhja-Balti piirkonna konkurentsivõimele, mille üle arutlesid erasektori esindajad.

Konverentsil alustati rahvusvaheliselt tunnustatud Eesti majandusteadlasele professor Ragnar Nurksele pühendatud iga-aastase loengusarjaga. Esimese majanduspoliitilise loengu pidas Euroopa Komisjoni asepresident Siim Kallas.

Konverentsist võtsid osa tippesinejad Euroopast, Ameerika Ühendriikidest ja Hiinast. Osalejate hulgas olid rahvusvaheliste organisatsioonide, Eesti riigi- ja erasektori, finantsasutuste, akadeemiliste institutsioonide ja ajakirjanduse esindajad.

8. septembril toimus Eesti Pangas kuues lahtiste uste päev, mis oli samuti pühendatud Eesti krooni 15. aastapäevale. Neljatunnise ürituse käigus pakuti külalistele võimalust tutvuda Eesti Panga ja tema tegevusega, vestelda keskpanga töötajate ja juhtidega päevakajalistel majandusteemadel, vermida

münthe jpm. Keskpanga lahtiste uste päeva külastas üle 1100 inimese.

Sügisesse jäi ka majandusteadlase Ragnar Nurkse 100. sünniaastapäeva auks mälestuskivi avamine Kärus. Ürituse algatas ja korraldas Eesti Pank.

Aasta teises pooles avati Eesti Pangas laialdase meediakajastuse saatel Otto Tiefi valitsuse liikmete fotogalerii, millega tähistati Tiefi valitsuse moodustamise 63. aastapäeva. Viieteistkümne valitsusliikme portreed paigutati tolelaegse valitsuse moodustamise ja koosolekute ruumi, mis asub endise Maapanga hoones ja on praegu Eesti Panga kvartali vanim hoone.

Samuti osales Eesti Pank oma tegevuse ja raha ajalugu tutvustava väljapanekuga ning väga populaarseks osutunud ettekannetega 2007. aasta oktoobris toimunud Investeerimismessil.

Eesti Panga muuseum

Aastal 2007 sai Eesti Panga muuseum kümneaastaseks: 12. juunil 1997 avas muuseum esmakordselt oma ukse külastajaile.

Eesti Panga muuseumi missioon on tutvustada avalikkusele Eesti Panga funktsioone Eesti Vabariigi keskpangana ning Euroopa Liidu liikmesmaa keskpangana, jäädvustada Eesti Panga ajalugu ning koguda, säilitada ja tutvustada Eesti Vabariigis käibinud maksevahendeid 1918. aastast tänapäevani.

Püsinäitus kajastab Eesti Panga ajalugu ning tutvustab põhjalikult Eesti territooriumil käibinud raha alates Eesti Vabariigi loomisest.

Muuseumis on 55,5 meetrit ekspositsioonipinda; püsiekspositsioon esitleb 418 museaali. Muuseumi fondis on praegu 7587 museaali, sealhulgas rahakollektsioon, kus on esindatud valdav osa Eestis eri aegadel käibinud rahadest.

Muuseumis asub ka müügipunkt, kus on nii külastajatel kui ka kollektsionääridel võimalik soetada Eesti Panga välja antud meenemünthe, rahatähti ja trükiseid. 2007. aasta müügikäive oli ligikaudu 6,5 miljonit krooni.

Juubeliaastal esitleti muuseumis kolme ajutist näitust.

21. märtsist 21. aprillini oli avatud näitus „**Eesti teenetemärgid – valik ametkondade ja organisatsioonide teenetemärke**”. Näitusel oli eksponeeritud valik Eesti Kaitseväge, Kaitseväe, Naiskodukaitse, Päästeameti, Piirivalveameti, Politsei ja teiste riiklike institutsioonide, samuti omavalitsuste, kodanike ühenduste ja teiste organisatsioonide teenetemärke.

Eesti Panga muuseumi 10. aastapäeval, 12. juunil, avati Eesti krooni 15. aastapäevale pühendatud näitus „**Eesti krooni kavandid**”. See andis ülevaate 1989. aastal välja kuulutatud Eesti krooni kavandite konkursile laekunud töödest. Sünnipäevanädalal esitles muuseum ka oma juubelinäitust „**Näituste näitus**”, mis andis ülevaate kümne aasta jooksul toimunud näitustest.

2007. aasta novembrist 2008. aasta veebruarini sai tutvuda põhjaliku näitusega Läti raha ajaloost alates antiikajast tänapäevani. Külalisinäitus „**Läti raha: ajalugu ja tänapäev**” valmis koostöös Eesti Panga, Läti Rahvusliku Ajaloomuuseumi, Läti Panga ja Läti Suursaatkonnaga Eestis.

2007. aastal külastas Eesti Panga muuseumi üle 6500 inimese.

JUHTIMINE, ORGANISATSIOON JA PERSONALIPOLIITIKA

Eesti Panga juhtimis- ja otsustusorganid

Eesti Panga nõukogu

Vastavalt Eesti Panga seadusele on Eesti Panga nõukogu Eesti Panga kõrgeim organ, mis teostab järelevalvet Eesti Panga kogu tegevuse üle. Eesti Panga nõukogu ainupädevusse kuulub:

- ettepaneku tegemine Vabariigi Presidendile Eesti Panga presidendi ametissenimetamiseks;
- Eesti Panga asepresidentide, Eesti Panga iseseisvate allasutuste ja esinduste juhtide ning siseauditi osakonna juhataja ametissenimetamine ja vabastamine, samuti Finantsinspeksiooni nõukogu¹ kahe Eesti Panga poolt nimetatava liikme nimetamine ja tagasikutsumine Eesti Panga presidendi ettepanekul;
- Eesti Panga põhikirja ning Eesti Panga iseseisvate allasutuste ja esinduste põhikirjade ning siseauditi osakonna põhimääruse kinnitamine;
- Eesti Panga eelarve täitmise järelevalve;
- Eesti Panga siseaudiitorite määramine, siseauditi tööplaani kinnitamine;
- Eesti Panga sõltumatute audiitorite nimetamine;
- presidendi ettepanekul Eesti Panga aastaaruande kinnitamine;
- otsuste tegemine uute rahatähtede ja müntide nimiväärtuse ja kujunduse kohta;
- Eesti Panga iseseisvate allasutuste asutamise, reorganiseerimise ja likvideerimise otsustamine Eesti Panga presidendi ettepanekul;
- Eesti Panga nimel Riigikogule esitatavate kirjalike ettepanekute ja muude dokumentide läbi vaatamine ja heakskiitmine.

Eesti Panga nõukogu saab Eesti Panga presidendilt regulaarselt informatsiooni Eesti majanduse, rahapoliitika, finantssektori olukorra ja Eesti Panga eelarve täitmise kohta.

Riigikogu nimetas Eesti Panga nõukogu praeguse koosseisu ametisse 17. veebruaril 2004. aastal. Sinna kuuluvad Tartu Ülikooli majandusteaduskonna professor **Mart Sõrg** (esimees, ametisse nimetatud 12. juunil 2003), Tartu Ülikooli majandusteaduskonna professor **Raul Eamets**, Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna professor **Enn Listra**, ühiskonna- ja majandustegelane **Mart Opmann**, ühiskonna- ja majandustegelane **Tõnis Palts**, Tartu Ülikooli majandusteaduskonna professor **Jüri Sepp**, ühiskonnategelane **Liina Tõnisson** ning Riigikogu liige **Harri Õunapuu**.

Eesti Panga president

Eesti Panga president on alates 7. juunist 2005 Andres Lipstok.

Eesti Panga juhatus

Eesti Panga seaduse kohaselt on juhatuse ülesandeks keskpanga töö kavandamine ja korraldamine. Juhatuse esimeheks on oma ametikoha järgi Eesti Panga president.

Eesti Panga juhatusse kuulusid 2007. aastal president **Andres Lipstok**, asepresidendid **Rein Minka**, **Märten Ross** ja **Andres Sutt**.

Eesti Panga tegevuse **üldjuht** on president Andres Lipstok. Tema ainupädevusse kuulub raha- ja panganduspoliitika kujundamise korraldamine ning Eesti Panga tegevuse üldjuhtimine, Eesti Panga nõukogu otsuste täitmise korraldamine ning selleks vajalike meetmete rakendamine, Eesti Panga eelarve kinnitamine, samuti Euroopa Keskpankade Süsteemi ülesannete täitmise korraldamine.

¹ Finantsinspeksiooni nõukogu koosneb kuuest liikmest, kellest kaks – rahandusminister ja Eesti Panga president – on liikmed ametikoha järgi ja neli on nimetatavad liikmed. Nõukogu esimees on rahandusminister. Nõukogu nimetatavatest liikmetest pooled nimetab ja kutsub tagasi rahandusministri ettepanekul Vabariigi Valitsus ja pooled Eesti Panga presidendi ettepanekul Eesti Panga nõukogu.

Eesti Panga president annab keskpanga tegevusest aru Riigikogule ja vastab Riigikogus Eesti Panga tegevuse kohta esitatud arupärimistele. Eesti Panga president annab oma tegevusest regulaarselt aru Eesti Panga nõukogule.

President kontrollib asepresidentide tööd ning vastutab panga juhtimiskorralduse ülevaatamise eest.

Asepresident Rein Minka vastutab sularaharinglust korraldavate tegevuste koordineerimise ja töökeskkonna turvalisuse, Eesti Panga arveldussüsteemi töökindla ja kuluefektiivse toimimise ning tervikliku arengu juhtimise, infotehnoloogilise töökeskkonna ja õiguskeskkonna kujundamise ning personalitöö eest.

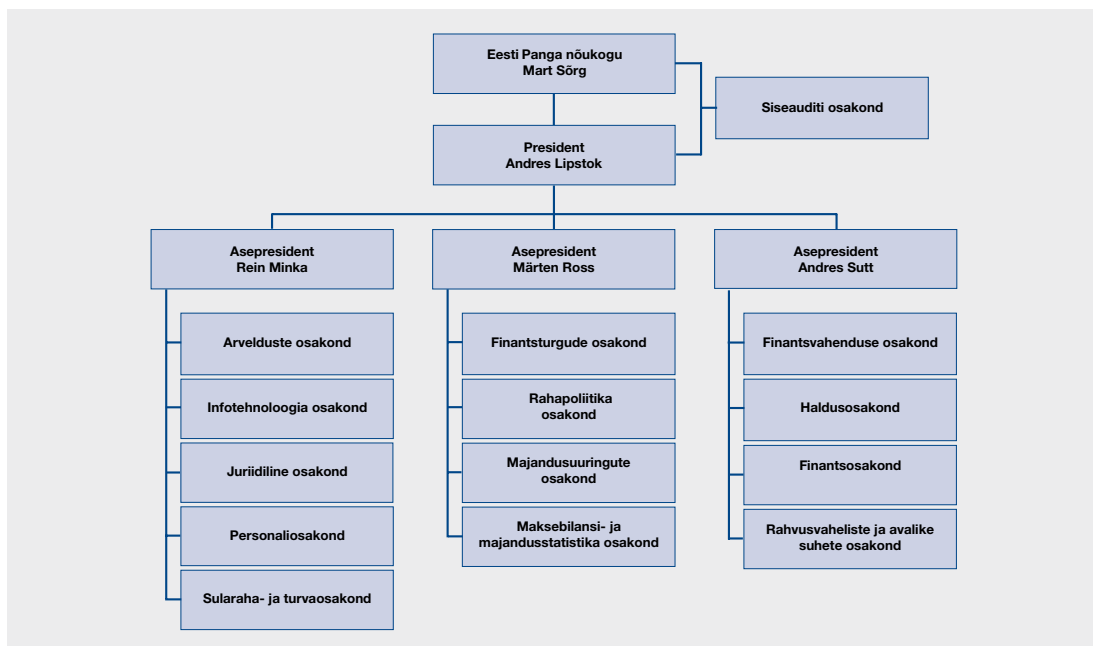
Asepresident Märten Ross vastutab rahapoliitiliste otsuste ettevalmistamise ja täideviimise, Eesti Panga finantsvarade juhtimise, riikliku statistika kogumise, koostamise ja avaldamise koordineerimise ning majandusuuringute ja majandusala täiendõppega seotud tegevuste koordineerimise eest.

Asepresident Andres Sutt vastutab Eesti Panga rahvusvaheliste ja avalike suhete, finantssektori poliitika väljatöötamise ja elluviimise, finantssektorit käsitleva teabe kogumise, käitlemise ja avaldamise koordineerimise, makse- ja arveldussüsteemide ülevaatamise, samuti Eesti Panga finantsarvestuse ja -aruandluse ning sisemise asjaajamise ja füüsilise töökeskkonna eest.

Rahapoliitika komitee

Raha-, majandus- ja finantssektoripoliitika alaste seisukohtade väljatöötamiseks ja Eesti Panga tegevuse kooskõlastamiseks on keskpangas moodustatud alaline rahapoliitika komitee.

Eesti Panga rahapoliitika komitee koosseisu kuulusid 2007. aastal panga juhatuse liikmed president Andres Lipstok ning asepresidendid Rein Minka, Märten Ross ja Andres Sutt ning finantsturgude osakonna juhataja Janno Luurmees, rahapoliitika osakonna juhataja Ülo Kaasik (alates 4. veebruarist 2007), rahvusvaheliste ja avalike suhete osakonna juhataja Tanel Ross, sularaha- ja turvaosakonna juhataja Rait Roosve ning finantsvahenduse osakonna juhataja Sven Meimer.

Joonis 1. Eesti Panga organisatsiooniskeem seisuga 31. detsember 2007

Koostöö Finantsinspeksiooniga

Eesti Panga juures tegutseb Finantsinspeksioon², mille ülesandeks on riiklik järelevalve Eestis tegevusloa alusel³ tegutsevate pankade, kindlustusseltside, kindlustusvahendajate, investeerimisühingute, fondivalitsejate ja väärtpaberituru üle.

Finantsinspeksiooni järelevalvetegevus on suunatud klientide ja investorite huvide kaitsmisele, nende vahendite säilimise tagamisele. Seeläbi toetatakse Eesti rahasüsteemi usaldusväarsust. Samuti aitab Finantsinspeksioon kaasa Eesti finantssektori efektiivsuse suurenemisele, süsteemsete riskide vähendamisele ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele.

Finantsinspeksiooni tööd korraldab juhatus eesotsas juhatuse esimehe Raul Malmsteiniga. Inspeksiooni tööd kavandab nõukogu eesotsas nõukogu esimehega, kelleks on ametikoha järgi Eesti Vabariigi rahandusminister (2007. a alguses Aivar Sõerd, alates 2007. a aprillist Ivari Padar). Finantsinspeksiooni nõukokku kuuluvad ka Eesti Panga president Andres Lipstok ja asepresident Andres Sutt.

EESTI PANGA JUHTIMISSÜSTEEMI JA TÖÖKORRALDUSE ARENDAMINE 2007. AASTAL

Organisatsiooni väärtuste määratlemine ja väärtuspõhine juhtimine

Panga juhatuse otsusega alustati juba 2006. aasta lõpul ettevalmistustöid panga väärtuste määratlemiseks. Pangaväliseks koostööpartneriks sai OÜ Implement Baltic, kellel on väga hea ettevalmistus väärtuste määratlemise protsessi läbiviimiseks (seda ka avaliku sektori organisatsioonide osas).

Väärtuste määratlemine koosnes mitmest etapist. 2006. aasta lõpus ja 2007. aasta alguses toimus mitu ajurünnakut panga juhtkonna osavõtul, kus tutvustati väärtuste teemat ja tehti esimesed valikud.

2007. aasta alguses tutvustas personaliosakond väärtuste teemat kõikides panga osakondades. Muu hulgas räägiti väärtuspõhise juhtimise tugevatest külgedest ning sellest, kuidas see võiks Eesti Panga tegevuse tõhustamisele kaasa aidata. Samuti tutvustati edasist tegevuskava.

Seejärel viisid OÜ Implement Baltic konsultandid läbi kõikidele panga töötajatele avatud väärtuspõhise juhtimise ajurünnakud. Kõige eeltoodu ja kogutud materjalide põhjal sõnastas panga juhatus järgmised Eesti Panga väärtused.

Asjatundlikkus

- Oleme informeeritud ning lähtume oma tegevuses pikaajalistest eesmärkidest
- Meie edastatud sõnumid on selged ja arusaadavad
- Meie töötajad omavad parimat erialast ettevalmistust ja laia silmaringi
- Väärtustame iseõppimist, enesetäiendamist ja õpime parimatelt
- Töötajate oskuste ja teadmiste vahetamine on oskuslikult korraldatud
- Pühendumine põhieesmärkidele ja tegutseme heaperemehelikult

Koostööle suunatus

- Tegutseme paindlikult ja oleme uuendusmeelsed
- Kaasame vajaliku ekspertteadmise ja panustame seal, kus see on oluline
- Tegutseme heas usus ja usaldame üksteist
- Tegutseme meeskondlikult

² Vt Finantsinspeksiooni seaduse § 4.

³ Eestis tegutsevate pankade, kindlustusseltside või investeerimisühingute filiaalide suhtes teostab esmast järelevalvet panga, kindlustusseltsi või investeerimisühingu emamaa järelevalveasutus.

Usaldusväärsus

- Oleme organisatsioonile ustavad ja tööle pühendunud
- Meie sõnad ja teod on omavahel kooskõlas
- Oleme avameelsed ja enesekriitilised
- Oleme järjepidevad

Hoolivus

- Hoia me üksteist oma tööga kursis ja anname vastastikku tagasisidet
- Tunnustame hea töö tegijaid
- Arvestame teistega, oleme vastutulelikud ja abivalmid

Sõnastatud väärtused on osa panga juhtimissüsteemist ning neid kasutatakse töö igapäevasel ja juhtumikesksel analüüsil ning samuti iga-aastaste arenguveestluste raames läbiviidavas üldistatud analüüsis.

Regulaarne juhtimiskvaliteedi uuring ja arenguveestlused

2007. aastal viis TNS Emor läbi regulaarse pühendumuse ja juhtimiskvaliteedi uuringu. Kogu organisatsiooni hõlmav uuring on 2001. aastast saadik aidanud määratleda panga tugevusi ja arenguvajadusi olulisemate juhtimiskvaliteeti mõjutavate tegurite lõikes. Töötajate antud tagasiside juhtimise struktuuri- ja inimkapitali kohta on aidanud teha juhtimisotsuseid. Tagasiside pühendumuse küsimuste ja seda enim mõjutavate tegurite kohta on aga väärtuslik informatsioon juhtidele ning personaliosakonnale töötajate motiveerimisel.

2007. aastal osales uuringus 70% töötajatest, mis võimaldas saada panga kohta esinduslikke tulemusi. Üks olulisemaid näitajaid – üldise pühendumuse näitaja – oli sarnane 2005. aasta tulemusega. Oluline on siinjuures see, et tegurid, mis enim pühendumuse näitajat mõjutasid, olid kahel viimasel uuringul erinevad. Esimest korda anti tagasisidet panga väärtuste kohta ehk selle kohta, kuidas töötajad tajuvad sõnastatud väärtuste kehtivust. Siin said osakonnad võrrelda enda antud hinnangut panga keskmisega ning tippjuhid said

aimu sellest, kas väärtusi tajutakse pangas ühtemoodi või leidub osakonniti olulisi erinevusi. Panga juhid said endale töötajate antud isikliku tagasiside juhtimiskompetentside lõikes. Seda tagasisidet kasutatakse nende arenguveestlustes isikliku arengukava plaanimisel.

Uuringu tulemuste ja nende edasise rakendamise vastu tunti pangas suurt huvi, mis näitab, et selliseid uuringuid on vaja ka edaspidi.

2007. aasta arenguveestlused toimusid töötajatele harjumuspäraseks saanud kujul, kuid tavapärasest pisut hiljem. Hilisem vestluste periood oli tingitud panga väärtuste sõnastamisest. Arenguveestluste kontekstis oli seega esimest korda juhil ja töötajal võimalus anda vastastikku tagasisidet sellele, kas nende hinnangul on tööd tehtud kooskõlas väärtustega või mitte.

Protsessijuhtimine

Panga siseauditi osakond viis 2007. aasta esimesel poolel läbi protsessijuhtimise auditi. Uuriti, kuidas teostatakse panga juhtimissüsteemiga ette nähtud protsessijuhtimise töid, kas see toimub kogu pangas ühtemoodi ning milliseid korralduslikke parendusi oleks võimalik ette võtta, et tõhustada tööd selles valdkonnas.

Protsessijuhtimise auditi tulemusel tehti mitu kohest ümberkorraldust. Lisaks jäi päevakorrade hulka küsimusi, mille lahendamiseks loodi protsessijuhtimise arendamise komisjon asepresident Rein Minka juhtimisel.

Bureau Veritas Eesti OÜ kinnitas vastavusauditi käigus panga sularaha- ja turvaosakonnale 2002. aastal omistatud ISO 9001:2000 kvaliteedisertifikaadi kehtivust. Kvaliteedisertifikaat kinnitab Eesti Panga sularaha menetlemise ja selle turvamise protsesside vastavust standardis kehtestatud nõuetele.

Juhtimisarvestus

Tööd jätkati ka finants- ja juhtimisarvestuse arendamisel. 2007. aastal tõhustati raamatupidamise infosüsteemi ning sisemisi kontrollivahendeid. Panga protsessikeskse eelarvevaate andmete kvaliteedi parandamiseks ühtlustati protsessiosaluse kirjeldamise reegleid ning täiustati arvutusmudelit.

Riskide juhtimine

Eesti Pank on käivitanud panga kõiki funktsioone hõlmava riskijuhtimise protsessi, mille eesmärk on vähendada juhuslike sündmuste kahjulikku mõju panga eesmärkide saavutamisele.

2007. aasta jooksul vaadati üle mitmeid riske ja täpsustati nende parameetreid. Riske täpsustati peamiselt väliskeskonna muutuste tõttu ja riskide mõju täpsemaks hindamiseks. Riskide realiseerumise aruandlus andis tagasisidet riskide esinemissageduse kohta. Selle alusel hinnati ümber ka mitme riski tõenäosus. Kokkuvõttes Eesti Panga üldine riski tase märgatavalt ei muutunud.

Riskijuhtimise meetmetest oli 2007. aastal suurema tähelepanu all panga põhiprotsesside talitluspidavuse plaanimine. Aasta jooksul määratleti talitluspidavuse põhimõtted. Konkreetseid talitluspidavus- ja taasteplaane koostatakse, testitakse ja täiendatakse jätkuvalt ka 2008. aastal.

e-Eesti Pank 2007

Dokumendi- ja teabehalduse ning asjaajamise arengustrateegiaga (e-Eesti Pangaga) seotud põhitegevus 2007. aastal oli tehnoloogia uuendamine ja ettevalmistused järgmiseks arenguetapiks. Võeti kasutusele uus andmebaasimootor Oracle ja dokumendihalduse tarkvara LiveLink versioon 9.7. Samuti valmistati ette ja läbis testimise juhtimisinfosüsteemi üks osa käskkirja töövoog ning algas kirjavahetuse kompleksrakenduse loomine.

Eesti Panga sügiseminaril tutvustati e-Eesti Panga järgmise, 2008.–2010. aasta arenguetapi põhitegevusi:

- infovara jätkuv korrastamine;
- info- ja äriprotsesside ühishalduse rakenduste

(kirjavahetuse, lähetuse, asjaajamise üleandmise jms) loomine;

- e-Eesti Pank kasutaja võimekuse suurendamine;
- riskide hindamine ja järelevalve protseduuride rakendamine.

e-Eesti Panga rakendamist tutvustati Balti keskpankade ühiseminaril märtsis ning Eesti ja Soome keskpankade koostööseminaril oktoobris.

Eesti Panga personalipoliitika

Eesti Panga personalipoliitika eesmärk on tagada pangale tema peaeesmärkide täitmiseks vajalike töötajate värbamine, nende arendamine ja koolitus, töötajate motiveerimine ning õiglane tasustamine.

Töötajad

Töötajate värbamisel eelistatakse sisekonkurssi, mille peamine eesmärk on motiveerida töötajaid pangasisese karjääri abil. Väliskonkurssi kasutatakse sisekonkurssi ebaõnnestumisel või siis, kui vajatakse keskpanga omast erineva kogemusega töötajat. Juhtide ja teiste vastutusriikaste ametikohtade täitmisel kasutatakse pangas ametikoha kompetentsimudelit, mis on parim vahend kandidaatide teadmiste ja oskuste ning isikuomaduste hindamiseks.

Eesti Panga **kompenseerimispoliitika** lähtub vajadusest värvata ja säilitada võimalikult pädevaid töötajaid, motiveerida neid tulemuslikule tööle ning aidata kaasa panga kui tööandja hea maine kujundamisele. Kompensatsiooni keskmine suurus pangas peab olema konkurentsivõimeline tööturul, kus pank töötajate pärast konkureerib. Üldjuhul tähendab see finantssektori tööturгу Tallinnas.

Tippjuhtkonna töötasu määramisel arvestab Eesti Panga nõukogu Eesti tippjuhtide palku üle 500 miljoniise käibega riigi- ja eraomanduses olevates ettevõtetes. Tippjuhtide töötasu suurust mõjutavad palgaturuandmete muutused Harjumaa finantssektoris. Eesti Panga presidendi töötasu ei tohiks olla väiksem kui võrreldavate ettevõtete ja asutuste tippjuhtide keskmine palk.

2007. aastal oli Eesti Panga nõukogu liikmetele välja makstud tasu (põhitöötasu ja lisatasud) kokku 2 408 000 krooni ja Eesti Panga juhatuse liikmetele välja makstud tasu (põhitöötasu ja lisatasud) kokku 6 129 423 krooni.

Panga juhtkonda mitte kuuluvate töötajate ametikohad on hinnatud Hay meetodil. Olenevalt hindamistulemustest jagunevad kõik ametikohad keskpanga ametikohtade klassifikatsioonis toodud palgagruppidesse. Eesti Pangas on kehtestatud kõiki palgagruppe läbiv palgaastmestik. Panga töötajad (v.a juhatuse liikmed) saavad palgaastmele vastavat töötasu, mida on võimalik tööperekondade kaupa kõrvutada nii pangas kui ka pangaväliselt.

2007. aastal oli spetsialisti aasta keskmine kuu-töötasu Eesti Pangas ligikaudu 20 800 krooni.

2007. aasta alguses oli pangal sõlmitud tööleping 253 töötajaga (tegelikult oli tööl 235 töötajat, 18 töötaja tööleping oli peatatud), aasta lõpul aga 254 töötajaga (tegelikult oli tööl 236 töötajat, 18 töötaja tööleping oli peatatud). Peamised töölepingu peatamise põhjused olid lapsehoolduspuhkusel viibimine, töötamine Euroopa Keskpangas või teistes rahvusvahelistes organisatsioonides.

Eesti Panga töötajate keskmine vanus 2007. aastal oli 42 aastat. Pangas töötas 98 meest (39%) ja 156 naist (61%).

Arendamine ja koolitus

2007. aastal planeeris Eesti Pank koolitusele 4,3% palgaaelarvest. Aasta lõpuks kulutati koolitustegevuseks kokku ligi 4 miljonit krooni, mis on 3,75% töötajate palgakulust. Kokku osales koolitustel 188 töötajat ehk 80% panga töötajatest. Keskmiselt viibis iga panga töötaja koolitusel seitse päeva aastas. Koolituskulu ühe töötaja kohta oli 17 000 krooni (sh koolitusega seotud lähetuskulud).

Peamised koolitusvaldkonnad olid tavapäraselt majandusteooria ja -poliitika, juhtimine/suhtlemine ning keeleõpe. Suur osa põhivaldkonna koolitustest

toimub välismaal. Olulise panuse grupikoolitustest moodustavad panga sisekoolituskursused ja avatud seminarid.

Tasemekoolituses osales 2007. aastal kokku 38 töötajat. Neist pooled olid omandamas magistrakraadi, üksteist doktorikraadi ja ülejäänud bakalau-reusekraadi või diplomit.

2007. aastal stažeeris Euroopa Keskpangas lühikest aega kolm Eesti Panga töötajat, finantsarvestuse ja finantsturgude vallas. Kahe töötaja stažeerimisperiood kestab veel ka 2008. aastal. Pikemaks ajaks (3 a) asus EKPsse tööle üks ökonomist.

Töötajate harrastused ja traditsioonid

2007. aasta lõpus oli panga spordiklubil 217 liiget. Populaarsemad alad olid ujumine, korvpall, aeroobika, võrkpall, jõusaal, jooga, võimlemine ja tennis. Peale selle peeti tali- ja suvespordipäevi, mängiti *bowling*'ut ning tegeldi sporttantsude, maletamise, suusatamise, jalgratta- ja kajakisõiduga. Riigiametnike võistlustel osaleti korv-, võrk- ja jalgpallis ning firmaspordi üritustel lisaks pallimängudele ka *bowling*'us ja males. Euroopa keskpankade spordiüritustest osaleti suusavõistlustel Itaalias, kergejõustikus ja korvpallis Portugalis ning maleturniiril Saksamaal.

Eesti Panga ja Finantsinspeksiooni töötajatest koorimuusikasõprade ühendus tuli esmakordselt kokku 15. mail 1998. Tänapäevaks 25-liikmelist koori juhatab dirigent Peeter Perens. Koori tegevust koordineerib igaks uueks tegevusaastaks valitud juhatuse.

Kammerkoor esines 2007. aastal Tallinna Kunstihoones ja Tori Püha Jüri kirikus ning Eesti krooni 15. aastapäeva üritusel. Sügisel toimus lauljate lemmiklaulude kontsert, kus külalistena olid tegevad ka helilooja Mart Siimer, Eesti Filharmoonia Kammerkoori sopran Iris Oja ning saksofonist Danel Aljo. Aasta lõpetas koor traditsioonilise jõulukontserdiga Tallinnas Rootsi-Mihkli kirikus.

FESTI

5

FESTI PANGATAHT

5 VIIS KROONI 5

5

The central emblem is a rectangular plaque with a green background and a brown border. It features the text 'FESTI PANGATAHT' at the top and '5 VIIS KROONI 5' at the bottom. In the center is a coat of arms with three horizontal bars and a crown on top. The plaque is decorated with ornate floral and scrollwork patterns in purple and blue. Small orange squares with the number '5' are located at each of the four corners of the plaque.

5 VII

Eesti Panga
raamatupidamise
aastaruanne

31. detsembril 2007 lõppenud
majandusaasta kohta

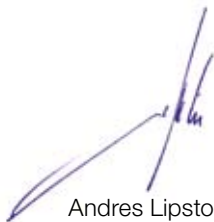
JUHATUSE KINNITUS 31. DETSEMBRIL 2007 LÕPPENUD MAJANDUSAASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDELE

Juhatus deklareerib oma vastutust Eesti Panga aastaaruande koostamise eest 31. detsembril 2007 lõppenud majandusaasta kohta.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud Eesti Panga seadusest ning Eesti Panga raamatupidamise sise-eeskirjast. Raamatupidamise aastaaruanne kajastab õigesti ja õiglaselt Eesti Panga vara, kohustusi, omakapitali ja majandustegevuse tulemust.

Raamatupidamise aastaaruande koostamine vastavalt eelmises lõigus kirjeldatud nõuetele eeldab juhatusest hinnanguid, mis mõjutavad Eesti Panga varasid ja kohustusi aruandekuupäeva seisuga ning tulusid ja kulusid aruandeperioodil. Need hinnangud põhinevad hetkel kättesaadaval informatsioonil Eesti Panga seisundi ning kavatsuste ja riskide kohta raamatupidamise aastaaruande koostamispäeva seisuga. Raamatupidamise aastaaruandes kajastatud majandustehingute lõplikud tulemused võivad erineda juhatuse antud hinnangutest.

Raamatupidamise aastaaruandele on 24. märtsil 2008 alla kirjutanud kõik sellel päeval juhatusse kuulunud liikmed.

Andres Lipstok
Eesti Panga president,
juhatuse esimees

Rein Minka
asepresident, juhatuse liige

Märten Ross
asepresident, juhatuse liige

Andres Sutt
asepresident, juhatuse liige

BILANSS SEISUGA 31. DETSEMBER 2007 JA 2006 (TUHAT KROONI)

	Kirje	31.12.2007	31.12.2006
VARAD			
Kuld ja nõuded kullas	1	73 544	62 169
Nõuded välisväeringus mitteresidentidele		35 488 407	33 933 699
Nõuded IMFile	2	1 107 004	1 176 705
Pangakontode jäägid, väärtpaberinvesteeringud, välislaenu	3	34 381 403	32 756 994
Eurosüsteemiga seotud nõuded	4	10 745	10 873
Muud varad		976 517	701 609
Materiaalne põhivara	5	286 535	294 895
Muud finantsvarad	6	3441	3441
Bilansiväliste instrumentide ümberhindluse erisus	7	99 462	37 839
Viitlaekumised ja ettemakstud kulud	8	471 522	308 399
Mitmesugused muud varad	9	115 557	57 035
Varad kokku		36 549 213	34 708 350
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL			
Ringluses olev sularaha	10	11 762 182	11 763 153
Rahapoliitikaga seotud kohustused residentide ees	11	17 521 306	17 086 784
Kohustused kroonides teiste residentide ees	12	100 366	90 864
Kohustused välisväeringus residentide ees	13	1387	7041
Kohustused välisväeringus mitteresidentide ees	14	1 129 347	368 965
Kohustused IMFi ees	2	1 095 648	1 164 676
Muud kohustused		277 584	168 787
Bilansiväliste instrumentide ümberhindluse erisus	7	55 517	30 277
Viitvõlad ja ettemakstud tulud	15	171 194	128 789
Mitmesugused muud kohustused	16	50 873	9721
Ümberhindluskontod	17	227 606	60 980
Kapital ja reservid	18	3 948 268	3 801 770
Kapital		600 000	600 000
Reservid		3 348 268	3 201 770
Aruandeaasta kasum		485 519	195 330
Kohustused ja omakapital kokku		36 549 213	34 708 350

Selgitused lk 80–95 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

2007. JA 2006. AASTA TULUDE-KULUDE ARUANNE (TUHAT KROONI)

	Kirje	2007	2006
Intressitulu		1 895 334	1 055 344
Intressikulu		-1 045 049	-487 149
Puhas intressitulu	19	850 285	568 195
Realiseeritud kasum/kahjum finantstehingutest		-18 632	-50 473
Allahindlused		-93 218	-103 085
Finantstehingute puhastulem, allahindlused ja eraldised	20	-111 850	-153 558
Puhastulem tehingu- ja vahendustasudest	21	10 294	10 579
Dividenditulud	22	1009	951
Muud tegevustulud	23	19 348	15 787
Põhitegevuskulud	24	-283 567	-246 624
Personalikulud		-108 732	-97 894
Rahatähtede ja müntide valmistamine		-51 827	-39 884
Haldus- ja majanduskulu		-89 132	-80 678
Põhivara kulum		-33 876	-28 168
Kasum	25	485 519	195 330

Selgitused lk 80–95 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

OMAKAPITALI MUUTUSTE ARUANNE (TUHAT KROONI)

	Põhikapital	Reservkapital	Erireserv	Kasum	Kokku
Jääk 2005. aasta lõpul	100 000	500 000	3 023 724	237 395	3 861 119
2005. aasta kasumi jaotus	-	-	178 046	-178 046	-
Eraldised riigieelarvesse	-	-	-	-59 349	-59 349
2006. aasta kasum	-	-	-	195 330	195 330
Jääk 2006. aasta lõpul	100 000	500 000	3 201 770	195 330	3 997 100
2006. aasta kasumi jaotus	-	-	146 498	-146 498	-
Eraldised riigieelarvesse	-	-	-	-48 832	-48 832
2007. aasta kasum	-	-	-	485 519	485 519
Jääk 2007. aasta lõpul	100 000	500 000	3 348 268	485 519	4 433 787

Selgitused lk 80–95 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

EESTI PANGA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD

RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE KOOSTAMISEL KASUTATUD ARVESTUSPÕHIMÕTTED

Üldpõhimõtted

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud Eesti Panga seadusest ning Eesti Panga raamatupidamise sise-eeskirjast. Eesti Panga raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel on aluseks võetud Euroopa Keskpanga (EKP) suunised finantsinstrumentide kajastamisel ja Eesti hea raamatupidamistava muude varade ja -kohustuste kajastamisel.

Bilansi struktuuri koostamisel on aluseks võetud EKP suunise EKP/2006/16 lisas IV toodud bilansi struktuur. EKP bilansikirjed on rühmitatud selliselt, et oleks tagatud bilansikirjete jaotus residentsuse (euroala, mitte-euroala) ja valuuta (euro, muud valuutad) järgi. Eraldi ridadel tuuakse välja rahapoliitikaga seotud nõuded ja kohustused.

Tulude-kulude aruande koostamisel on aluseks võetud EKP suunise EKP/2006/16 lisas IX toodud tulude-kulude aruande struktuur.

Kuni euroalaga liitumiseni kajastab Eesti Pank kõik nõuded välisvaluutas (v.a intressid) real „Nõuded välisvääringus mitteresidentidele” ning kohustused välisvaluutas (v.a intressid ja kohustused Rahvusvahelise Valuutafondi arveldusühikutes ehk SDRis) real „Kohustused välisvääringus mitteresidentide ees”. Tekkepõhised intressid kajastatakse muudes varades ja kohustustes.

Majandustehingud on kirjendatud soetusmaksumuse meetodil nende toimumishetkel, välja arvatud juhtudel, mida on lähemalt selgitatud järgnevates arvestuspõhimõtetes.

Vastavalt Eesti Panga seaduse paragrahvi 30 lõikele 7 ei maksa Eesti Pank tulumaksu ega muid majandustegevusega seotud makse riigieelarvesse ega kohalikesse eelarvetesse, välja arvatud füüsiliste isikutega seotud maksud. 1. maist 2004 kehtima hakanud käibemaksuseaduse paragrahvist 21 tulenevalt on Eesti Pank alates 14. maist 2004 registreeritud piiratud käibemaksukohustuslaseks ja arvestab tasumisele kuuluva käibemaksu Euroopa Ühenduse siseselt soetatud või imporditud kaupade ja teenuste käibelt.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud tuhandetes Eesti kroonides, kui puudub viide mõnele teisele ühikule.

Peamised arvestuspõhimõtted, mida kasutati Eesti Panga raamatupidamise aastaaruande koostamisel, on toodud allpool.

Finantsvarad ja -kohustused

Finantsvarad hõlmavad raha, lepingulist õigust saada teiselt osapoolelt raha või muid finantsvarasid ja lepingulisi õigusi vahetada teise osapoollega finantsvarasid potentsiaalselt kasulikel tingimustel. Finantskohustused hõlmavad lepingulisi kohustusi tasuda teisele osapoollele raha või muid finantsvarasid või vahetada teise osapoollega finantsvarasid potentsiaalselt kahjulikel tingimustel.

Varad ja kohustused kajastatakse bilansis, kui on tõenäoline, et pank saab varast või kohustusest tulevikus majanduslikku kasu või kahju; enamik varade ja kohustustega seotud riske ja õigusi on üle võetud; vara või kohustuse väärtus ja neist tekkiv tulu või kulu on usaldusväärselt hinnatav.

Finantsinstrumentide ostu- ja müügittehingud kajastatakse bilansis väärtuspäeval.

Finantsvarade ja -kohustuste edasine arvestus toimub nende tüübist tulenevalt kas turuväärtuses, soetusmaksumuses või korrigeeritud soetusmaksumuses. Turuväärtuse all mõistetakse summat, mille eest informeeritud, mitteseotud ning huvitatud osapooled vahetavad varasid või arveldavad kohustusi. Turuväärtuses kajastatavaid finantsinstrumente hinnatakse ümber igal bilansipäeval.

Välisvaluutas toimunud tehingute kajastamine

Välisvaluutapõhiste majandustehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval kehtinud Eesti Panga valuutakursid. Välisvaluutas väljendatud nimiväärtusega varad ja kohustused on ümber hinnatud Eesti kroonidesse bilansipäeval ametlikult kehtinud Eesti Panga välisvaluutakursside alusel.

2007. ja 2006. aasta 31. detsembril kasutati järgmisi valuutakursse:

	2007	2006
USD	10,6382	11,8818
SDR	16,8059	17,8647
EUR	15,6466	15,6466

Tulude kajastamine

Tulud ja kulud on kajastatud tulude-kulude aruandes arvestusperioodi jooksul tekkepõhiselt, sõltumata raha laekumisest või tasumisest.

Realiseerimata tulusid ei kajastata tulude-kulude aruandes, vaid bilansis ümberhindluskontol.

Realiseerimata kulud kajastatakse aasta lõpus tulude-kulude aruandes real „Allahindlused”, kui need ületavad vastaval ümberhindluskontol kajastatud eelnevate perioodide ümberhindlustulusid. Ühe valuuta, võlakirja ja kulla realiseerimata kulusid ei tasaarvestata teise valuuta, võlakirja ega kulla realiseerimata tuludega.

Ostetud võlakirjade preemiad ja diskontod kajastatakse osana intressitulust ja amortiseeritakse võlakirja eluea lõpuni lineaarsel meetodil.

Kuld

Kulla kogus on hinnatud aasta lõpu turuväärtuses, mis on võrdne Eesti Panga poolt määratud Eesti krooni ja kulla vahelise päevakursiga.

Nõuded välisvääringus mitteresidentidele

Nõuded välisvääringus mitteresidentidele on jaotatud kaheks: „Nõuded Rahvusvahelisele Valuutafondile (IMF)” ning „Pangakontode jäägid, väärtpapierinvesteeringud ja välislaenud”.

Välisriikide võlakirjad ja muud noteeritavad väärtpaberid konverteeritavas välisvaluutas on kajastatud aasta lõpu turuväärtuses. Võlakirjad hinnatakse ümber aasta viimasel pangapäeval, kasutades viimase pangapäeva turuhindasid.

Repotehingud ehk väärtpaberite müügi- ja tagasiostutehingud on kajastatud väärtpaberite tagatisel võetud laenuna, st väärtpaberid kajastatakse bilansis varana ning tagasiostusumma kohustusena. Maksmisele kuuluv intress kajastatakse bilansis tekkepõhiselt kohustuste real „Viitvõlad ja ettemakstud tulud”.

Pöördrepotehingud ehk väärtpaberite ostu- ja tagasimüügitehingud on kajastatud väärtpaberite tagatisel antud laenuna. Saadaolev intress kajastatakse bilansis tekkepõhiselt varade real „Viitlaekumised ja ettemakstud kulud”. Pöördrepotehingute tagatiseks olevaid väärtpabereid ei kajastata panga bilansis.

Tuletistehingud

Tuletistehinguid kasutatakse valuutakursi- ja intressiriski juhtimisel ning need hõlmavad välisvaluuta forvardlepinguid, vahetuslepinguid (*swap*'e), futuurlepinguid ja optioone. Tuletistehingute ostu- ja müügitehingud kajastatakse bilansivälistel kontodel tehingupäeval. Väärtuspäeval kajastatakse tehingud bilansis. Tuletistehingute hinna ümberhindlus viiakse läbi aasta lõpus, kasutades viimase pangapäeva turuhindasid või intressivahetuslepingute puhul tulukõverat. Eesti Pank ei kasuta tuletisinstrumentide puhul riskimaandamisinstrumentide arvestuse (*hedge accounting*) põhimõtteid.

Investeeringud aktsiatesse

Investeeringud aktsiatesse on kajastatud turuväärtuses, kui see on usaldusväärselt hinnatav. Aktsiate turuväärtus ei ole usaldusväärselt hinnatav juhul, kui nendega ei toimu aktiivset kauplemist ning puuduvad alternatiivsed meetodid nende väärtuse usaldusväärseks hindamiseks. Sellisel juhul kajastatakse aktsiad korrigeeritud soetusmaksumuses (algne soetusmaksumus, mida on vähendatud aktsiate väärtuse püsiva languse korral alla bilansilise väärtuse). Aktsiate müügitulud ja -kulud on kirjendatud tulude-kulude aruan-des pärast seda, kui kõik müügitingimused on täidetud. Dividenditulud on kajastatud perioodi tuluna.

Põhivarad

Põhivaraks loetakse varasid kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 50 000 kroonist. Põhivara võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja muudest põhivara kasutuselevõtmisega otseselt seotud väljaminekutest. Põhivarana on bilansis kajastatud maa, hooned, hoonete tehnosüsteemid, infotehnoloogia riistvara, tarkvara ja muud pikaajalise kasutusega varad. Samuti kajastatakse põhivara hulgas ettemaksed põhivara eest.

Maa ja kunsti- ning kultuurivarade soetusmaksumust ei amortiseerita. Ülejäänud põhivaralt arvestatakse kulumit lineaarse meetodi alusel järgmiste määrade järgi, lähtudes varade eeldatavast kasutuseast:

	2007	2006
Hooned ja ehitised	3%	3%
Hoonete tehnosüsteemid	20%	20%
Riistvara	33%	33%
Tarkvara	20–50%	20–50%
Muu põhivara	20%	20%

Tarkvara kuluminormide eristamise vajadus tuleneb kõrge soetusmaksumuse ja erineva kasuliku tööeaga rakendustarkvara kasutuselevõtust.

Materiaalse põhivara objektile tehtud hilisemad väljaminekud kajastatakse põhivarana, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab tulevikus varaobjektiga seotud majanduslikku kasu ning varaobjekti soetusmaksumust saab usaldusväärselt mõõta. Muud hooldus- ja remondikulud kajastatakse kuluna nende toimumishetkel.

Laenude ja muude nõuete allahindlus

Ebatõenäoliselt laekuvad laenud ning muud nõuded on alla hinnatud. Allahindluse tulemusel tekkinud aruandeperioodi kulu on kajastatud tulude-kulude aruandes. Bilansis on samal ajal vähendatud vastavat nõuet.

Laenuportfellis sisalduvate laenukahjumite katteks on teostatud laenuportfelli üldine allahindlus, katmaks laenuportfellis sisalduvaid võimalikke, otseselt identifitseerimata kahjumeid. Üldkorras allahindlust rakendatakse vaid madala riskiklassiga laenude puhul. Üldine allahindlus kajastab Eesti Panga juhatuse hinnangut võimalike kahjumite suuruse kohta, võttes arvesse laenude riskiklassi ning senist kogemust.

Laenude ja muude nõuete arvestus jätkub kuni laenude ja muude nõuete laekumiseni või nende lõpliku mahakandmiseni bilansist. Laenud ja muud nõuded kantakse maha vaid juhul, kui on kasutatud kõiki õigusaktides ette nähtud meetmeid vara sissenõudmiseks või kui vara sissenõudmine ei ole majanduslikult otstarbekas. Aruandeperioodil laekunud, kuid eelnevalt kuludesse kantud nõuded on kajastatud samal kulukirjel kulu vähendusena.

Vara väärtuse langus

Igal bilansipäeval hinnatakse, kas esineb tunnuseid, mis viitavad soetusmaksumuses või korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatud finantsvara või soetusmaksumuse meetodil kajastatava materiaalse põhivara väärtuse langusele.

Oluliste finantsvarade väärtuse langust hinnatakse iga objekti puhul eraldi. Selliste finantsvarade, mis ei ole individuaalselt olulised ja mille suhtes ei ole otseselt teada, et nende väärtus oleks langenud, väärtuse langust hinnatakse kogumina. Finantsvarade allahindlusi kajastatakse aruandeperioodi tulude-kulude aruandes kuluna.

Soetusmaksumuse meetodil kajastatava materiaalse põhivara väärtuse testi käigus leitakse vara kaetav väärtus. Juhul kui üksiku vara (objekti) väärtust ei saa testimisega kindlaks määrata, viiakse väärtuse testi läbi väikseima võimaliku varade grupi lõikes. Kaetav väärtus on võrdne kas vara neto müügihinna või kasutusväärtusega – olenevalt sellest, kumb kahest on kõrgem. Kasutusväärtus on vara kasutamisest ja kasutusjärgsest müügist eeldatavalt saadavate rahavoogude nüüdisväärtus, mille leidmisel on diskontomäärana kasutatud sarnase riskitasemega investeeringute oodatavat tulusust. Juhul kui vara kaetav väärtus on väiksem selle bilansilisest jääkmaksumusest, hinnatakse vara alla. Allahindlus kajastatakse tekkepõhiselt aruandeperioodi kuluna tulude-kulude aruandes.

Kohustused

Kõik teadaolevad kohustused ja eraldised kajastatakse bilansis, kui nende suurust on võimalik usaldusväärselt hinnata ning nende realiseerumine on tõenäoline. Potentsiaalsed kohustused arvestatakse bilansiväliselt.

Sularaha ringluses

Sularaha ringluses hõlmab Eesti Panga emiteeritud rahatähti ja münte nimiväärtuses, mis on kajastatud bilansis kohustusena sularaha hoidja suhtes millest on maha arvatud Eesti Panga käibekassas olev raha.

Finantsinspeksiooniga seotud nõuded ja kohustused

Finantsinspeksiooniga seonduvalt on Eesti Panga bilansis nõue Finantsinspeksiooni vastu seoses Eesti Panga osutatud teenustega ja käibevara hankimisega ning kohustus seoses Eesti Pangas asuva Finantsinspeksiooni arvelduskontoga.

Hinnangud

Raamatupidamise aastaaruande koostamine vastavalt eespool kirjeldatud nõuetele eeldab juhatuse hinnangu andmist Eesti Panga varasid ja kohustusi ning aruandeperioodi tulusid ja kulusid mõjutavate asjaolude kohta bilansikuupäeva seisuga. Need hinnangud põhinevad raamatupidamise aastaaruande koostamispäeva seisuga kättesaadaval teabel Eesti Panga seisundi ning kavatsuste ja riskide kohta.

KIRJE 1 – KULD

Eesti Panga kullareservide väärtuse muutusest annab ülevaate alltoodud tabel:

	Kogus (untsi)	Untsi turuhind (krooni)	Turuväärtus (tuhat krooni)
Jääk 2006. aasta lõpus	8 250,171	7 535,4600	62 169
Ümberhindlus	-	-	11 375
Jääk 2007. aasta lõpus	8 250,171	8 914,2400	73 544

Untsi turuhind on võrdne Eesti Panga määratud Eesti krooni ja kulla vahelise päevakursiga.

KIRJE 2 – SUHTED RAHVUSVAHELISE VALUUTAFONDIGA (IMF)

Nõue IMFi vastu sisaldab Rahvusvahelise Valuutafondi arveldusühiku (SDR) kontot IMFis, osalust IMFis ning muid nõudeid.

tuhat krooni

	2007	2006
Osalus IMFis	1 095 744	1 164 779
SDRi konto IMFis	1003	1023
Muud nõuded IMFi	10 257	10 903
Nõuded IMFi kokku	1 107 004	1 176 705

SDRi konto IMFis

Igale IMFi liikmesriigile avatakse SDRi konto, mida kasutatakse laenuhingute ja mitmesuguste muude samalaadsete operatsioonide läbiviimiseks liikmesriigi ja IMFi vahel. Järgnev tabel kajastab muutusi Eesti Vabariigi SDRi kontol IMFis.

tuhat krooni

SDRi konto IMFis	2007	2006
Jääk aasta algul	1023	1037
Intressi- ja muud tulud	78	80
Kursivahed	-98	-94
Jääk aasta lõpul	1003	1023

Osalus IMFis

Suhetes Eesti Vabariigi ja IMFi vahel tegutseb Eesti Pank fiskaalagendina ning IMFi kroonihoiuste ja võlakohustuste depositaarina. Igale IMFi liikmesriigile on kehtestatud kvoot, mis määrab tema osaluse (liikmemaksu) suuruse ja hääleõiguse IMFis. IMFi liikmeksolek on kajastatud varades ja see võrdub liikmesriigi kvoodiga. 2007. aasta lõpul oli Eesti Vabariigi kvoot Rahvusvahelises Valuutafondis 65 200 000 SDRi.

Eesti Vabariik on tasunud oma liikmemaksu valitsuse võlakohustustega, mis on deponeeritud Eesti Pangas ja kajastuvad kirjel „IMFi kroonikontod”. Nimetatud võlakohustused ei kannu intressi.

tuhat krooni

Osalus IMFis (aktiva)	2007	2006
Jääk aasta algul	1 164 779	1 231 491
Kursivahed	-69 034	-66 712
Jääk aasta lõpul	1 095 745	1 164 779
IMFi kroonikontod (passiva)		
Jääk aasta algul	1 164 676	1 231 400
Kursivahed	-69 028	-66 724
Jääk aasta lõpul	1 095 648	1 164 676

Muud nõuded IMFi

Alates 1997. aasta märtsist kajastatakse sellel kirjel summasid, mida IMF on reserveerinud oma finantsseisundi tugevdamiseks ning mille allikaks on valmisolekulaenu (*Stand-by Arrangement*; SBA) ja majandusarengu soodustamise sihtlaenu (*Systemic Transformation Facility*; STF) intressimääradele lisatud protsendimäär (praegusel hetkel ca 0,1%).

tuhat krooni

Muud nõuded IMFi	2007	2006
Jääk aasta algul	10 903	11 540
Kursivahed	-646	-637
Jääk aasta lõpul	10 257	10 903
Eesti Pank, SBA laenuga seotud nõue	5649	6005
Valitsus, STF laenuga seotud nõue	4608	4898
Kokku	10 257	10 903

KIRJE 3 – PANGAKONTODE JÄÄGID, VÄÄRTPABERIINVESTEERINGUD, VÄLISLAENUD

tuhat krooni

	Jääk 2006. aasta lõpul	Järelejäänud tähtaja struktuur				
		kuni 3 kuud	3–12 kuud	1–3 aastat	3–5 aastat	üle 5 aasta
	32 756 994	18 385 180	5 989 708	3 555 018	2 159 327	2 667 761
Sularaha ja jooksevkontod	434 952	434 952	-	-	-	-
Tähtajalised hoiused	879 084	879 084	-	-	-	-
Võlakirjad	27 256 223	12 884 409	5 989 708	3 555 018	2 159 327	2 667 761
Pöördrepotehingud	4 186 735	4 186 735	-	-	-	-
	Jääk 2007. aasta lõpul	Järelejäänud tähtaja struktuur				
		kuni 3 kuud	3–12 kuud	1–3 aastat	3–5 aastat	üle 5 aasta
	34 381 403	18 940 596	3 576 085	5 556 200	2 685 022	3 623 500
Sularaha ja jooksevkontod	459 717	459 717	-	-	-	-
Tähtajalised hoiused	634 368	634 368	-	-	-	-
Võlakirjad	30 974 385	15 533 578	3 576 085	5 556 200	2 685 022	3 623 500
Pöördrepotehingud	2 312 933	2 312 933	-	-	-	-

Eesti Panga välisvaluutareservid olid 2007. aastal paigutatud peamiselt euroala juhtivate tööstusriikide ja Ameerika Ühendriikide madala riskiastmega võlakirjadesse keskmise tähtajaga umbes 1,5 aastat.

Eesti Panga välisvaluutareservide juhtimise reeglid lubavad tehinguid sooritada üksnes kõrge rahvusvahelise krediidireitinguga pankade ja finantsinstitutsioonidega ning limiteerivad krediidiriski, mida Eesti Pank oma välisvarade juhtimisel võtta saab. Emitendirisk on lubatud rahvusvaheliste reitinguagentuuride (S&P, Moody's) järgmiste minimaalsete krediidireitingute puhul:

- kuni üheaastase kestusega võlakirjade puhul A-1 või P-1;
- üle üheaastase kestusega võlakirjade puhul AA- või Aa3.

KIRJE 4 – EUROSÜSTEEMIGA SEOTUD NÕUDED

Kirjel kajastatakse Eesti Panga osalust Euroopa Keskpangas (EKP). Vastavalt Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) põhikirja artiklile 28 on EKPSi liikmesriikide keskpangad ainsad EKP kapitali märkijad. Märgitava kapitali arvutamise aluseks on kapitaliosaluse määr, mis on kehtestatud vastavalt EKPSi põhikirja artiklile 29.3 ning mida korrigeeritakse iga viie aasta järel. EKPSi põhikirjale ühinemislepinguga lisatud artikli 49 lõike 3 kohaselt suurendatakse EKP märgitud kapitali automaatselt, kui Euroopa Liiduga ühineb uus liikmesriik, kelle keskpank omakorda ühineb EKPSiga. Uue määra leidmiseks korrutatakse olemasoleva märgitud kapitali maht uute keskpankade osakaalu ning juba EKPSi kuuluvate liikmesriikide keskpankade osakaalu vahelise suhtarvuga vastavalt kapitali märkimise laiendatud alusele. Seoses Bulgaaria ja Rumeenia ühinemisega Euroopa Liiduga 1. jaanuaril 2007 vähenes Eesti Panga osalus EKP kapitalis 0,1784%lt 0,1703%le.

Kuna Eesti Vabariik ei kuulu euroalasse, kohaldub talle põhikirja artikli 48 üleminekusäte. EKPSiga liitumisel kohustus Eesti Pank maksma EKP-le 7% märgitud kapitalist. Seoses kapitaliosaluse määra muutusega vähenes Eesti Panga sissemakstud kapitali osa 694 916 eurolt (10,9 mln kr) 2006. aasta 31. detsembril seisuga 686 727 euroni (10,7 mln kr) seisuga 1. jaanuar 2007. Ülejäänud 93% märgitud kapitalist tasub Eesti Pank Eesti Vabariigi liitumisel majandus- ja rahaliiduga.

KIRJE 5 – MATERIAALNE PÕHIVARA

Põhivara liikumise arvestus 2007. aastal:

tuhat krooni

	Hooned	Riistvara	Inventar	Tarkvara	Kokku
Soetusmaksumus					
Jääk 2006. aasta lõpul	285 366	48 709	73 820	58 271	466 166
Soetatud	24 077	8689	1359	2448	36 573
Maha kantud, müüdüd	0	-3536	-1817	-4692	-10 045
Jääk 2007. aasta lõpul	309 443	53 862	73 362	56 027	492 694
Akumuleeritud kulum					
Jääk 2006. aasta lõpul	49 270	42 705	46 223	45 268	183 466
Arvestatud	16 053	4715	7802	5307	33 877
Vähendatud	0	-3536	-1811	-3532	-8879
Jääk 2007. aasta lõpul	65 323	43 884	52 214	47 043	208 464
Jääkväärtus					
2006. aasta lõpul	236 096	6004	27 596	13 003	282 699
2007. aasta lõpul	244 120	9978	21 148	8984	284 230
Ettemaksed põhivara eest					
Jääk 2006. aasta lõpul	12 097	98	0	0	12 195
Jääk 2007. aasta lõpul	1172	0	59	1074	2305
Põhivara kokku					
2006. aasta lõpul	248 193	6102	27 596	13 003	294 895
2007. aasta lõpul	245 292	9978	21 207	10 058	286 535

Põhivarasid soetati 2007. aastal 36,6 miljoni krooni eest (2006. a 109,3 mln kr). Hoonete hankest peamise osa moodustasid Sakala tn 6 hoone remondi- ja ehitustööde kulud.

Riistvarahanked sisaldavad arvuteid, servereid, printereid ja mitmesuguseid tarvikuid. Inventarihangetest moodustasid enamiku mitmesugused büroomasinad, turvaseadmed ning mööbel. Tarkvarahangetest olid olulisemad kulutused süsteemitarkvarale ning olemasoleva tarkvara täiendavate kasutajalitsentside soetamine.

KIRJE 6 – MUUD FINANTSVARAD – INVESTEERINGUD AKTSIATESSE JA OSALUSTESSE

	Jääk 2007. aasta lõpul		Jääk 2006. aasta lõpul	
	Osalus (%)	Tuhat krooni	Osalus (%)	Tuhat krooni
Rahvusvaheline Arvelduspank (BIS)				
214 aktsiat (200 hääleõigusega)	M/A	3397	M/A	3397
Tallinna Börs (TB)				
29 aktsiat nimiväärtusega à 10 000 krooni	1,1	44	1,1	44
Kokku		3441		3441

Eesti Panga omanduses olevad aktsiad:

M/A – mitte arvestatud

KIRJE 7 – BILANSIVÄLISTE INSTRUMENTIDE ÜMBERHINDLUSE ERISUS

Kirjel kajastatakse aasta lõpu seisuga lõpetamata tuletistehingute ümberhindlustest tulenevaid realiseerimata tulemeid.

Tuletistehingute ümberhindlusel on kasutatud kuu viimase pangapäeva turuhindasid, kui need olid kättesaadavad, ja intressivahetuslepingute puhul tulukõverat. Lisaks on kirjel kajastatud välisvaluutas fikseeritud tuletisinstrumentide realiseerimata kursivahe, mis on leitud keskmise valuutakursi ja Eesti Panga päevakursi vahena.

KIRJE 8 – VIITLAEKUMISED JA ETTEMAKSTUD KULUD

	<i>tuhat krooni</i>	
	2007	2006
Intressitulu	427 463	286 931
Võlakirjad	394 264	278 374
Tuletistehingud	29 459	6387
Pöördrepotehingud	2775	1412
Tähtajalised hoised	811	588
Laenud	154	170
Nõuded Finantsinspektsiooni vastu	10 418	9366
Muud nõuded	1558	1410
Ettemakstud kulud	32 083	10 692
Kokku	471 522	308 399

KIRJE 9 – MITMESUGUSED MUUD VARAD

Kirje hõlmab peamiselt Eesti Panga töötajatele antud laene summas 45 miljonit krooni (41,4 mln 2006. a) ja euro sularaha summas 46,9 miljonit krooni. Eesti Panga töötajatele on antud kinnisvaraga tagatud eluasemelaene maksimaalselt 30 aastaks ja tarbimislaine tähtajaga kuni kaks aastat. Tarbimislaine intressimäär kehtestab igaks eelarveaastaks oma otsusega Eesti Panga nõukogu. Tarbimislaine intressimäär on võrreldav Eesti krediidasutuste poolt samasugustel tingimustel väljastatavate laenude intressimääraga. Laenu intressimääraks on krediidasutustele makstav hoiustamise püsivõimaluse intress, millele lisandub riskimarginaal, kuid kokku mitte üle rahandusministri kehtestatud laenuintressi alammäärana. Reserviintressimäär oli võrdne Euroopa Keskpanga hoiuseintressimääraga, mis 2007. aasta jooksul oli 2,5–3,0% vahemikus. Peale selle on antud õppelaene tähtajaga kuni 10 aastat ja intressimäär 5%. Laenude allahindluse kohta on täiendav teave esitatud kirjel 20.

KIRJE 10 – RINGLUSES OLEV SULARAHHA

tuhat krooni

	2007	2006
Pangatähed	11 610 325	11 627 284
Mündid	151 857	135 869
Kokku	11 762 182	11 763 153

KIRJE 11 – RAHAPOLIITIKAGA SEOTUD KOHUSTUSED RESIDENTIDE EES

Sellel kirjel on kajastatud Eesti krediidasutuste arvelduskontod Eesti Pangas. Krediidasutuste hoiused kasvasid 2007. aasta jooksul 434,5 miljoni krooni võrra. Krediidasutuste arvelduskontodel hoitava raha eest makstavaks intressimääraks on Eesti Pank kehtestanud aruandekuu viimasel pangapäeval kehtinud Euroopa Keskpanga hoiuseintressimäär, mis 2007. aastal tõusis 2,5%lt 3%ni. Intressi arvestatakse arvelduskonto kuu keskmiselt jäägilt (vt kirje 15).

KIRJE 12 – KOHUSTUSED KROONIDES TEISTE RESIDENTIDE EES

Kirjel kajastuvad Finantsinspektsiooni Eesti Pangas avatud arvelduskontol olevad vahendid, mida finantsjärelevalve subjektid tasuvad järelevalvetasuna. Finantsinspektsiooni arvelduskontol olevatele vahenditele arvestatakse intresse kvartaalselt arvelduskonto keskmise jäägi alusel. Intressimääraks on eelmise kvartali Eesti Panga välisvaluutareservi tootlus.

Lisaks kajastuvad sellel kirjel ka Tallinna Börsi ja Eesti Väärtpaberikeskuse arvelduskontod.

KIRJE 13 – KOHUSTUSED VÄLISVÄÄRINGUS RESIDENTIDE EES

2006. aasta novembris liitus Eesti Pank üleeuroopalise automatiseeritud reaalaajalise euromaksete brutoarveldussüsteemiga TARGET. Sellel kirjel kajastatakse TARGETiga liitunud Eesti krediidasutuste euro-arvelduskontod.

KIRJE 14 – KOHUSTUSED VÄLISVÄÄRINGUS MITTERESIDENTIDE EES

Sellel kirjel kajastuvad repotehingud.

KIRJE 15 – VIITVÖLAD JA ETTEMAKSTUD TULUD

tuhat krooni

	2007	2006
Intressikulu	103 559	59 413
Kreiidiasutuste hoiustelt	55 518	34 655
Tuletistehingutelt	32 694	10 845
Repotehingutelt	2832	613
Võlakirjade amortisatsioon	12 515	13 300
Maksukohustused	10 969	9820
Muud kohustused	56 666	59 556
Kokku	171 194	128 789

KIRJE 16 – MITMESUGUSED MUUD KOHUSTUSED

Põhilise osa kirjest moodustab Eesti Vabariigi Valitsuse nõue Rahvusvahelise Valuutafondi vastu, mis kajastatakse Eesti Panga bilansis kohustusena Eesti Vabariigi Valitsuse ees. Nõue on seotud Eesti Vabariigi osalemisega IMFi finantsseisundi tugevdamises majandusarengu soodustamise sihtlaenu (STF) pealt arvestatud lisaintresside kaudu.

KIRJE 17 – ÜMBERHINDLUSKONTOD

tuhat krooni

	2007	2006
Välisvaluuta	75 832	34 251
Tuletistehingud	50 125	25 664
Võlakirjad	101 649	1065
Kokku	227 606	60 980

Ümberhindluskontodel kajastatakse varade ja kohustuste realiseerimata tuludest tulenevaid ümberhindlusreserve.

Aasta lõpu realiseerimata kulu kajastatakse tulude-kulude aruandes kuluna real „Allahindlused”.

KIRJE 18 – KAPITAL JA RESERVID

Kapital ja reserve muutused 2007. aastal:

tuhat krooni

	Jääk 2007. aasta lõpul	2006. aasta kasumi jaotus	Jääk 2006. aasta lõpul
Põhikapital	100 000	-	100 000
Reservkapital	500 000	-	500 000
Erireserv	3 348 268	146 498	3 201 770
Kokku	3 948 268	146 498	3 801 770

Vastavalt Eesti Panga seaduse paragrahvile 30 suunatakse vähemalt 25% aastakasumist nii põhikapitali kui ka reservkapitali suurendamiseks. Pärast nimetatud eraldiste tegemist võidakse osa kasumist Eesti Panga nõukogu otsusel suunata sihtkapitalide ja -fondide moodustamiseks ja täiendamiseks. Kasumi ülejäänud osa kantakse riigieelarvesse.

KIRJE 19 – PUHAS INTRESSITULU

2007. aasta kõrgem intressitulu on tingitud aasta jooksul oluliselt langenud intressimääradest Ameerika Ühendriikides ning püsivalt ja suhteliselt kõrgetest intressimääradest euroalal.

tuhat krooni

	2007	2006
Puhas intressitulu	850 285	568 195
Intressitulu	1 895 334	1 055 344
Võlakirjad	1 224 263	799 762
Pöördrepotehingud	349 975	143 738
Tuletistehingud	266 496	85 320
Tähtajalised hoiused	53 300	25 099
Personallaenu	1290	1417
Muud	10	8
Intressikulu	-1 045 049	-487 149
Võlakirjad	-46 004	-51 391
Repotehingud	-158 638	-35 964
Tuletistehingud	-290 619	-143 823
Tähtajalised hoiused	-757	-276
Krediitiasutuste hoiuste intressid	-546 002	-255 050
Muud	-3029	-645

KIRJE 20 – FINANTSTEHINGUTE PUHASTULEM, ALLAHINDLUSED JA ERALDISED

tuhat krooni

	2007	2006
Finantstehingute puhastulem	-111 850	-153 558
Realiseeritud kasum/kahjum finantstehingutest	-18 632	-50 473
Võlakirjad	12 984	-64 195
Tuletistehingud	-15 678	13 182
Kursivahe kulud/tulud	-14 583	-14 970
Finantsvarahalduse kulu	-1355	-683
Muud	0	16 193
Allahindlused	-93 218	-103 085
Võlakirjad	-47 764	-77 306
Tuletistehingud	-43 355	-26 133
Kursi allahindlus	-2719	0
Laenuportfelli allahindluse netomuutus	620	354

KIRJE 21 – PUHASTULEM TEHINGU- JA VAHENDUSTASUDEST

tuhat krooni

	2007	2006
Tehingu- ja vahendustasud	10 294	10 579
Arveldusteeninduse tulud	12 022	10 937
Futuuride ja optioonide komisjonitasud	-1763	-642
Trahvid, viivised ja muud	35	284

Suurema osa sellel kirjel kajastatavatest summadest moodustavad krediidasutuste arvelduskontode teenindamisega seotud tulud.

KIRJE 22 – DIVIDENDITULUD

Selle kirjel kajastub Rahvusvahelise Arvelduspanga ja Tallinna Börsi aktsiatelt saadud dividend.

KIRJE 23 – TEGEVUSTULUD

Suure osa muudest tegevustuludest (7,6 mln kr) moodustavad laekumised Finantsinspeksioonile osutatud teenuste eest. Vastavalt Finantsinspeksiooni ja Eesti Panga vahel sõlmitud koostööprotokollile tasus Finantsinspeksioon Eesti Pangale 2006. ja 2007. aastal igakuiste maksete näol osutatud tugiteenuste eest 100% nende tugiteenuste maksumusest. Eesti Pank osutab Finantsinspeksioonile järgmisi teenuseid: infotehnoloogia-, raamatupidamis- ning kinnisvara- ja haldusteenus. Lisaks hüvitab Finantsinspeksioon neile soetatud põhivara amortisatsioonikulu.

Numismaatilis-bonistiliste toodete müügituluna laekus 2007. aastal 8,1 miljonit krooni, millest enamiku moodustas meenemüntide müügi tulu.

Varahalduse tulude all kajastatakse Tagatisefondi ja Töötukassa makstav teenustasu Eesti Pangale nende vahendite investeerimise eest.

Rendituludes kajastatakse Eesti Panga koolituskeskuste rendituluseid. Vara müügituludes sisaldub Eesti Pangale mittevajaliku põhivara ning laovarude müügitulu.

Enamiku muudest tuludest moodustasid leppetrahvid praakpangatähtede ja ehitise valmimistähtaja edasilükkumise eest.

tuhat krooni

	2007	2006
Tegevustulud	19 348	15 787
Finantsjärelevalve hüvitatav kulu	7597	7744
Müntide ning numismaatilis-bonistiliste toodete müügitulu	8147	5970
Renditulu	963	952
Varahalduse tulu	1308	896
Tulu vara müügist	176	83
Muud tulud	1157	142

KIRJE 24 – PÕHITEGEVUSKULUD

2007. aasta põhitegevuskulud suurenesid 2006. aastaga võrreldes 15%.

tuhat krooni

	2007	2006
Personalikulud	-108 732	-97 894
Palgad	-79 776	-71 755
Hüvitised ja soodustused	-1948	-1907
Sotsiaalmaks	-26 778	-24 033
Töötuskindlustusmaks	-230	-199

Võrreldes 2006. aastaga kasvas personalikulu 2007. aastal 11%. Personalikulu sisaldas peamiselt palgakulu koos maksudega. Palgakulu kasv tulenes üldisest palgatõusust ja töötajate karjääri ja individuaalse arenguga seotud palgatõusust.

Hüvitiste ja soodustuste kulu moodustasid peamiselt Eesti Panga töötajatele makstavad ühekordsed toetus- ning osaluspensioni hüvitised. Hüvitiste ja soodustuste kulu oli 2007. aastal eelmise aastaga võrreldes mõnevõrra suurem. Enim kasvasid pensionikulud.

2007. aasta lõpul oli Eesti Pangas täidetud 236 ametikohta (2006. a 238 ametikohta).

2007. aastal osales Eesti Pank oma töötajate ja Eesti Panga nõukogu liikmete investeeeringutes vabatahtlikku pensionikindlustusse kokku ühe miljoni krooni ulatuses. Eesti Pank maksis kahele isikule ka teenetepensioni tunnustusena Eesti raha- ja pangandussüsteemi arendamisel osutatud eriliste teenete eest. Teenetepensioni suurus oli 1,6kordne Eesti keskmine palk. 2007. aastal moodustas teenetepensioni kulu pangale 0,4 miljonit krooni.

Rahatähtede ja müntide valmistamise kulud olid 2007. aastal 2006. aastaga võrreldes 11,9 miljoni krooni võrra suuremad. Sularaha valmistamise kuludes sisaldasid käibemüntide ja pangatähtede valmistamise kulud 33,1 miljonit krooni ning numismaatilis-bonistiliste toodete valmistamise kulud 16,4 miljonit krooni. 2007. aastal vermiti 10-, 20- ja 50sendiseid käibemüntide ning valmistati 100- ja 500krooniseid pangatähti. Samuti vermiti 2007. aastal rahareformi 15. aastapäevale pühendatud kuldmünt.

Haldus- ja majanduskulu kasvas 2006. aastaga võrreldes 8,5 miljonit krooni, eelkõige suurenenud kinnisvara remondi- ja halduskulude ning infotehnoloogia hoolduskulude tõttu. Kinnisvara remondi- ja halduskulu suurenes 2006. aastaga võrreldes 2,6 miljoni krooni võrra. Kasvu peamiseks põhjusteks olid ehitus- ja remonditööde mahu suurenemine ning hinnatõus.

Koolitus- ja lähetuskulude kasv 2007. aastal oli tingitud peamiselt koolituste ja lähetuste mahu suurenemisest. Töölähetuskuluna käsitletakse lähetatu reisi- ja majutuskulusid, päevarahasid ning konverentside või seminaride osavõtutasusid.

Infotehnoloogia hoolduskulud kasvasid 2007. aastal kahe miljoni krooni võrra. Infotehnoloogia hoolduskuludest moodustasid tarkvara hoolduskulud 64%, riistvara remondi- ja hoolduskulud 17% ja andmesidekulud 19%. Võrreldes 2006. aastaga suurenes infotehnoloogiakulude maht tarkvara hoolduskulude kasvu tõttu.

Muudest kuludest moodustasid peamise osa panga korraldatud seminaride ning ürituste kulu, majandusuuringute kulu ning personaliuuringute ja värbamisega seotud kulud.

tuhat krooni

	2007	2006
Haldus- ja majanduskulud	-89 132	-80 678
Infotehnoloogia hoolduskulu	-19 503	-17 548
Kinnisvara remondi- ja halduskulu	-17 434	-14 839
Finantsvara halduskulu	-14 992	-14 295
Koolitus- ja lähetuskulu	-12 818	-11 686
Avalikud suhted ja trükised	-8056	-7664
Bürookulu	-4518	-4701
Side- ja transpordikulu	-3249	-2920
Õigusteeninduse, -ekspertiisi ja kohtukulu	-519	-457
Muud kulud	-8043	-6568

KIRJE 25 – KASUMI JAOTUS

Eesti Panga kasumijaotuse strateegia aluspõhimõte on vältida Eesti Panga omakapitali ja kohustustevaba välisvaluutareserve liiga kiiret vähenemist kesksete majandusnäitajate suhtes enne Eesti ühinemist majandus- ja rahaliiduga.

Hinnanud 2007. aasta aprillis kasumijaotuse strateegiat, otsustas Eesti Panga nõukogu jätkata eelnimetatud kasumijaotuse strateegiat ning kanda 2006. aasta kasumist riigieelarvesse 48,8 miljonit krooni ja erireservi 146,5 miljonit krooni.

KIRJE 26 – TULETISTEHINGUD

tuhat krooni

	Lepinguline väärtus
Tuletistehingud	
Seisuga 31.12.2006 kokku	21 770 865
Välisvaluuta forvardtehingud	6 610 880
Intresside vahetustehingud	4 263 428
Välisvaluuta vahetustehingud	0
Futuurtehingud	7 557 771
Opsioonid	3 338 786
Seisuga 31.12.2007 kokku	26 895 225
Välisvaluuta forvardtehingud	1 274 609
Intresside vahetustehingud	12 157 094
Välisvaluuta vahetustehingud	3 819 936
Futuurtehingud	7 452 126
Opsioonid	2 191 460

Tuletistehinguid kasutatakse välisvaluutareserve juhtimisel riskide maandamise eesmärgil.

KIRJE 27 – POTENTIAALSED KOHUSTUSED

tuhat krooni

	Jääk 2007. aasta lõpul	Jääk 2006. aasta lõpul
Potentsiaalsed kohustused	223 477	180 928
BISI aktsiate 75%ne sissemaksmata osa	7745	8651
EKP osaluse 93%ne sissemaksmata osa	142 754	144 456
Lepingulised kohustused sularaha valmistamiseks	72 978	27 821

Rahvusvaheline Arvelduspank

Alates 1930. aastast eksisteerib tinglik kohustus Rahvusvahelise Arvelduspanga suhtes. See tinglik kohustus kujutab endast 75%st sissemaksmata osa Šveitsi kuldfrankides nomineeritud Rahvusvahelise Arvelduspanga aktsiate eest, mille summa oli bilansipäeval 7,7 miljonit krooni (vt kirje 6).

Euroopa Keskpank

2004. aastal ühines Eesti Euroopa Liiduga ja Eesti Pank sai EKPSi liikmeks. Kuna Eesti ei kuulu euroalasse, kohaldub talle põhikirja artikli 48 üleminekusäte. EKPSiga liitumisel kohustus Eesti Pank maksta EKP-le 7% märgitud kapitalist. Seoses kapitaliosaluse määra muutusega vähenes Eesti Panga sissemaksatud kapitali osa 694 916 eurolt (10,9 mln kr) 2006. aasta 31. detsembri seisuga 686 727 euroni (10,7 mln kr) seisuga 1. jaanuar 2007. Eesti Pangal lasub kohustus tasuda ülejäänud 93% märgitud kapitalist summas 9,1 miljonit eurot (143 mln kr) Eesti ühinemisel majandus- ja rahaliiduga.

Rahatähtede ja müntide valmistamine

2007. aasta lõpul ulatusid Eesti Panga lepingulised kohustused sularaha valmistamiseks 73 miljoni kroonini.

SÖLTUMATU AUDIITORI ARUANNE

Eesti Panga nõukogule

Oleme auditeerinud kaasnevat Eesti Panga raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31. detsember 2007, tulude-kulude aruannet ja omakapitali muutuste aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud aruandeaasta kohta, aastaaruande koostamisel kasutatud oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisasid.

Juhatuse kohustused raamatupidamise aastaaruande osas

Juhatuse kohustuseks on raamatupidamise aastaaruande koostamine ning õige ja õiglane esitamine kooskõlas Eesti Panga seadusega ja kaasnevas raamatupidamise aastaaruandes kirjeldatud „Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtetega“. Selle kohustuse hulka kuulub asjakohase sisekontrollisüsteemi kujundamine ja töös hoidmine, mis tagab raamatupidamise aastaaruande korrektse koostamise ja esitamise ilma pettustest või vigadest tulenevate oluliste väärkajastamisteta; asjakohaste arvestuspõhimõtete valimine ja rakendamine; ning antud tingimustes põhjendatud raamatupidamishinnangute tegemine.

Audiitori kohustused

Meie kohustuseks on avaldada auditi põhjal arvamust raamatupidamise aastaaruande kohta. Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega. Need standardid nõuavad, et me oleme vastavuses eetikanõuetega ning et me planeerime ja viime auditi läbi omandamaks põhjendatud kindlustunnet, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi väärkajastamisi.

Audit hõlmab raamatupidamise aastaaruandes esitatud arvnäitajate ja avalikustatud informatsiooni kohta auditi tõendusmaterjali kogumiseks vajalike protseduuride läbiviimist. Nende protseduuride hulk ja sisu sõltuvad audiitori otsustustest, sealhulgas hinnangust riskidele, et raamatupidamise aastaaruanne võib sisaldada pettustest või vigadest tulenevaid olulisi väärkajastamisi. Asjakohaste auditi protseduuride kavandamiseks võtab audiitor nende riskihinnangute tegemisel arvesse õige ja õiglase raamatupidamise aastaaruande koostamiseks ning esitamiseks juurutatud sisekontrollisüsteemi, kuid mitte selleks, et avaldada arvamust sisekontrolli tulemuslikkuse kohta. Audit hõlmab ka kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasuse, juhatuse poolt tehtud raamatupidamislike hinnangute põhjendatuse ja raamatupidamise aastaaruande üldise esituslaadi hindamist.

Usume, et kogutud auditi tõendusmaterjal on piisav ja asjakohane meie arvamuse avaldamiseks.

Arvamus

Meie arvates kajastab kaasnev raamatupidamise aastaaruanne olulises osas õigesti ja õiglaselt Eesti Panga finantsseisundit seisuga 31. detsember 2007 ning sellel kuupäeval lõppenud aruandeaasta finantstulemust kooskõlas Eesti Panga seadusega ja kaasnevas raamatupidamise aastaaruandes kirjeldatud „Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtetega“.

Urmas Kaarlep
AS PricewaterhouseCoopers

Stan Nahkor
Vannutatud audiitor

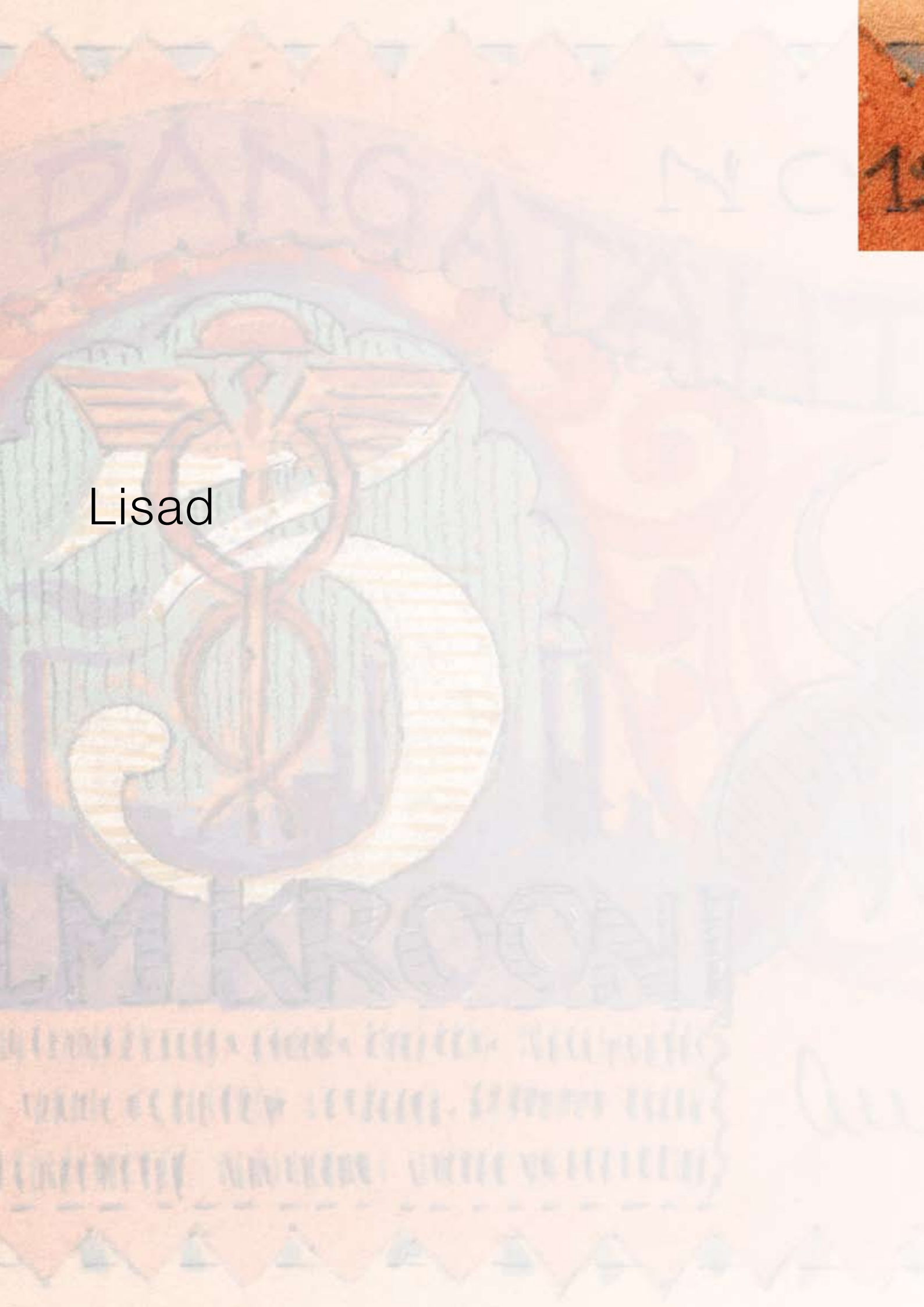
N 0123456

leoni

19

Lisad

ÜLEILMNE MAJANDUS 2007. AASTAL

2007. aasta oli üleilmsele majandusele edukas, kuid pöördeline aasta – seda eeskätt USA, kuid mõõdukamalt ka teiste G3 riikide majandustsükli. Rahvusvahelise Valuutafondi hinnangul ulatus üleilmne majanduskasv aasta kokkuvõttes 4,9%ni (vt tabel 1), jäädes nii peaaegu samale tasemele 2006. aastaga (5%). 2008. aastal oodatakse kasvu aeglustumist 4,1%le.¹

Piirkonniti oli majanduskasv 2007. aastal suhteliselt erinev. Liidripositsiooni hoidsid Aasia arenevad tööstusriigid 9,6%ga, kusjuures Hiina majanduskasv kiirenes 11,4%le. Kesk- ja Ida-Euroopa riikides aeglustus kasv 6,4%lt 5,5%le. USA majanduskasv jätkas aeglustumist ja oli hinnanguliselt 2,2% (2006. a 2,9%). Euroala majanduskasv oli 2,6% ja Jaapani oma 1,9%; ka nendes regioonides kasv aeglustus, kuid vähem kui USAs. Võrreldes aasta alguses prognoosiga oli tegelik majanduskasv USAs 0,2 protsendipunkti võrra madalam, euroalal 0,6 protsendipunkti võrra kõrgem ning Jaapanis 0,1 protsendipunkti võrra kõrgem.²

Samal ajal arenenud riikides inflatsioon kiirenes. OECD riikide inflatsioon tõusis aasta lõpuks 3,3%le

ehk viimase kuue aasta kõrgeimale tasemele. Seda põhjustasid eeskätt naftahinna jätkuv tõus ning ka tarbimisnõudluse kasvust tulenev hinnatõusu surve. Tööturu trendid kajastasid suhteliselt hästi G3 riikide majandusolukorra erinevusi: USAs tööpuudus kasvas, euroalal langes ja Jaapanis kord suurenes, kord vähenes.

2007. aasta pöördelisel ilmsel eeskätt üleilmsetel finantsturgudel. Kui aasta esimesel poolel säilis eelmistel aastatel valitsenud aktsiaturu tõusutrend, siis alates juuli keskpaigast toimus selge pööre langusele. Selle kõige suurem mõjutegur oli USA elamusektori jätkuv langus, mis hakkas levima ka muudesse majandussektoritesse ning põhjustas laenukvaliteedi ja rahaturu likviidsusega seotud probleeme kogu maailmas. Need probleemid ja halvenenud majanduskasvu väljavaated suurendasid investorite riskikartust ning intressimäärade märgatava languse aasta teises pooles. Suurenenud ebakindlus avaldus ka kullahinna järsus tõusus sel perioodil.

Tabel 1. Arenenud riikide majandusnäitajad

	SKP kasv (%)		THI aasta keskmine kasv (%)		Riigieelarve ülevõi puudujääk (% SKP suhtes)		Jooksevkonto saldo (% SKP suhtes)	
	2006	2007*	2006	2007*	2006	2007*	2006	2007*
Maailm	5,0	4,9						
Arenenud riigid	3	2,7	2,4	2,2	-2,6	-2,2	-1,5	-1,2
Ameerika Ühendriigid	2,9	2,2	3,2	2,9	-2,6	-2,5	-6,2	-5,3
Jaapan	2,4	2,1	0,3	-	-3,8	-3,4	3,9	4,9
Euroala	2,8	2,6	2,2	2,1	-1,4	-0,6	-0,1	-0,2
Saksamaa	2,9	2,5	1,8	2,3	-1,6	-	5,0	5,6
Prantsusmaa	2,0	1,9	1,9	1,6	-2,5	-2,4	-1,3	-1,3
Soome	4,9	4,4	1,3	1,6	4,1	5,3	4,6	4,6
Muud ELi liikmesriigid								
Ühendkuningriik	2,9	3,1	2,3	2,3	-2,6	-3	-3,9	-4,9
Rootsi	4,1	2,6	1,5	1,7	2,3	3,2	8,5	8,3

* 2007. aasta andmed on esialgsed.

Allikas: Rahvusvahelise Valuutafondi *World Economic Outlook* (aprill 2008)

¹ Rahvusvahelise Valuutafondi *World Economic Outlook Update*, jaanuar 2008.

² *Consensus Forecasts*, jaanuar 2007.

AMEERIKA ÜHENDRIIGID JA JAAPAN

2007. aasta jooksul USA majanduskasv nõrgenes ja majandusprobleemid teravnesid. Aasta lõpus hakati juba kartma majanduslanguse võimalust. Peamiselt põhjustas seda jätkuvalt halvenev olukord kinnisvarasektoris, mida võib võrrelda 1990. aastate alguse majanduslanguse perioodiga. Selle olulisemad ilmingud olid elamuhindade langus ja nn *subprime* ehk madalakvaliteediliste eluasemelaenude kriis. Tegemist oli varasematel aastatel eluasemeturul tekkinud „mulli“ purunemisega, millele aasta teises pooles lisandus aktsiaturu langus.

See olukord mõjutas negatiivselt ka teisi majandussektoreid. Kui aasta alguses tööstusaktiivsus veidi kasvas, siis aasta teises pooles pöördus see taas langusele. Detsembris alanes tööstussektori aktiivsusindeks juba allapoole kasvupiiriks loetavat 50 punkti taset. Eratarbimine oli samuti nõrgapoolne – jaemüügi aastakasv püsis põhiliselt 3–6% vahemikus. Tööhõive kasv aeglustus jätkuvalt ja tööpuuduse tase tõusis 12 kuuga 4,4%lt 5,0%le. Aasta teises pooles, mil majandusraskustele lisandus aktsiaturu langus, vähenes märgatavalt ka tarbijate kindlustunne.

USA välistasakaalus võis täheldada jooksevkonto puudujäägi mõningast vähenemist, mida võib seostada dollari kursi langustrendi ja sisenõudluse nõrgenemisega. Samas jäi puudujääk endiselt vahemikku 5–6% SKPst. Eelarve tasakaal oluliselt ei muutunud – puudujääk püsis keskmiselt 1–2% vahemikus.

Inflatsioon jäi valdavalt 2–3% tasemele. Kui üldinflatsioon tõusis aasta lõpus üle 4%, siis alusinflatsioon oli detsembris 2,4%; seega tulenes inflatsioonisurve peamiselt energia ja toiduainete hindadest.

Seoses majanduskasvu riskide märgatava tõusuga, finantsturgude ja -sektori probleemidega ning majanduslanguse ohu kasvuga hakkas USA

keskpank septembris baasintressimäära alandama. Aasta lõpuks vähenes see 5,25%lt 4,25%le.

Jaapani majanduse aastakasvu tempo alanes nelja kvartaliga 2,4%lt 1,8%le. Seega oli 2007. aastal tegemist mõõduka nõrgenemisega; keskmine aastakasv oli hinnanguliselt 1,9%. Tööstusaktiivsus kahanes peamiselt aasta esimeses pooles, mistõttu II kvartali majanduskasv oli negatiivne. Aasta teises pooles hakkas tööstusaktiivsus taas kasvama. Tööturul selget trendi ei olnud, tööpuudus kõikus 3,6–4,0% vahel. Jaemüügi kasvutempo oli esimesel poolaastal negatiivne, kuid muutus hiljem positiivseks. Olukorda ei saa aga lugeda stabiliseerunuks, kuna aktsiaturgude langus ja majanduskasvu väljavaadete nõrgenemine tõid kaasa tarbijate kindlustunde märgatava languse aasta jooksul. Inflatsioonitempo tõusis aasta lõpuks 0,7%le, kuid energia ja toiduainete hindu arvestamata püsis see endiselt nullilähedane. Kuna aasta alguses oli majanduskasv trendipärane, tõstis Jaapani keskpank veebruaris rahapoliitilist intressimäära 0,25%lt 0,5%le ning säilitas sellise taseme aasta lõpuni.

EUROALA

Euroala riikide majanduskasv aeglustus 2007. aastal 2,8%lt hinnanguliselt 2,6%le. Nõrgenes nii tööstus- kui ka teenindussektori aktiivsus; tööstustoodangu kasvutempo langes aasta lõpuks 1,7% tasemele. Seda põhjustasid peamiselt rahapoliitika järjepidev karmistamine viimase kahe aasta jooksul (viimast korda tõsteti baasintressimäära 2007. a juunis – 4%le), euro vahetuskursi tugevnemine ja välisnõudluse nõrgenemine (kasv aeglustus nii USAs kui ka Jaapanis). Oma osa oli ka toiduainete ja energiahindade kasvul. Nii nagu USAs ja Jaapanis, tõid aktsiaturgude langus ja finantssektori raskused ka euroalal kaasa tarbijate kindlustunde märgatava alanemise aasta teises pooles.

Inflatsiooni areng oli euroalal samasugune nagu USAs: naftahinna tõusust tingitud hinnasurve tõstis tarbijahindade aastakasvu aasta lõpuks kõrgeimale

tasemele alates euro kasutuselevõtust ehk 3,2%le. Tarbijahindade alusinflatsioon tõusis samas 12 kuuga 1,5%lt 1,9%le. Euroala tööpuudus vähenes jätkuvalt ja alanes aasta lõpuks 7,2%le.

Kuna aasta esimesel poolel olid majanduskasvu väljavaated suhteliselt head, siis tõstis Euroopa Keskpank sel perioodil kaks korda baasintressimäära 4%le. Hilisem areng aga muutis kasvuväljavaated negatiivsemaks, mistõttu baasintressimäära hoiti sel tasemel aasta lõpuni.

Euroala majanduse väljavaated 2008. aastaks on märksa nõrgemad kui seda oli 2007. aasta kasv. Rahvusvaheline Valuutafond prognoosib kõigis G3 riikides 2008. aasta majanduskasvuks 1,5–1,6% (euroalal 1,6%).³

---

³ Rahvusvahelise Valuutafondi *World Economic Outlook Update*, jaanuar 2008.

EESTI MAJANDUS 2007. AASTAL

REAALSEKTOR

Rahapoliitiline keskkond

Euroopa Keskpank (EKP) jätkas suurenevat inflatsioonisurvet silmas pidades rahapoliitiliste intressimäärade tõstmist ka 2007. aasta esimesel poolel. Ameerika Ühendriikide pankadest väljastatud riskantsetest eluasemelaenudest alguse saanud ebakindlus levis augustis üle kogu maailma ning mõjutas ka EURIBORi tõusu suunas. Eestis kallinesid eluasemelaenud aastaga 1,8 ja äriühingutele antud pikaajalised laenud 1,2 protsendipunkti võrra. See koos majanduskasvu aeglustumise väljavaadetega vähendas laenuõudlust ja kiirendas juba 2006. aasta keskel alguse saanud laenumahu kasvutempo alanemist. 2008. aasta alguses oli realsektorile antud laenude maht eelmise aasta sama perioodiga võrreldes kasvanud vaid ligikaudu 30%.

Kokkuvõttes oli **rahapoliitiline keskkond** 2007. aastal märksa **kitsendavam** kui varasematel aastatel, kuigi kapitali sissevool jäi endiselt suureks.

Sise- ja välisnõudlus

2007. aasta kevadel algas vahepealse ülikiire **majanduskasvu ootuspärane aeglustumine**. Aasta esimeses pooles peaaegu 9 protsendini ula-

tanud SKP reaalkasv alanes teisel poolaastal 5% lähedale. Aasta keskmiseks kasvutempoks kujunes esialgsel hinnangul 7,1%. Seega aeglustus majanduskasv taas Euroopa Liiduga ühinemise eelsele tasemele.

Kasvutempo alanes eeskätt kinnisvaraarendusega seotud tegevusaladel. Aasta teises pooles aeglustus kasv nendes sektorites tunduvalt ning aasta viimases kvartalis praktiliselt lakkas. Ehitussektor oli langus väiksem tänu juba alustatud arendusprojektide jätkamisele (vt tabel 1).

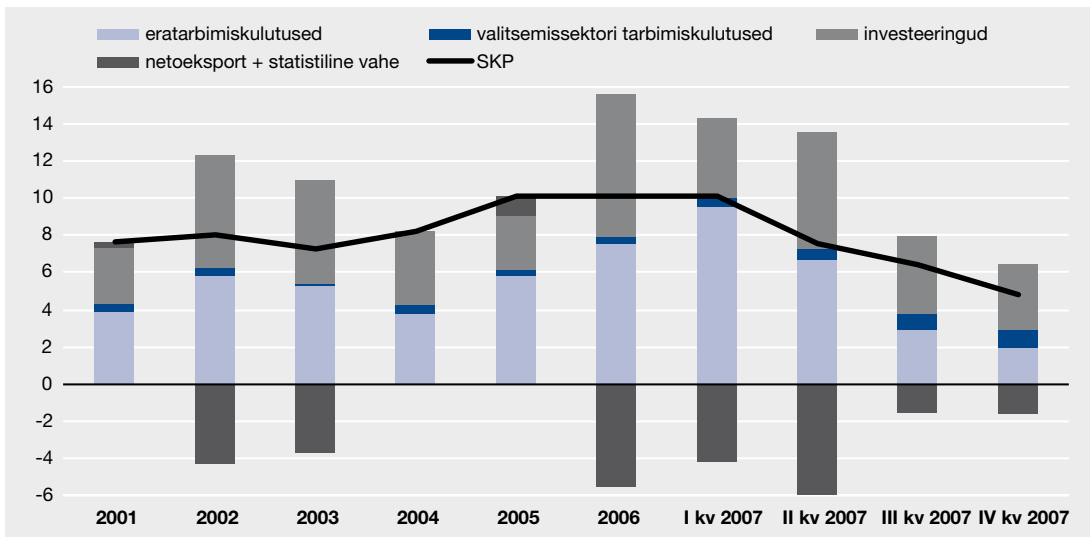
Investeeringisaktiivsus alanes teisel poolaastal järevalt ja põhivarainvesteeringute maht jäi poolaasta kokkuvõttes eelneva aasta tasemele. 2006. aastal lõpus hoogustunud eratarbimise kasv aeglustus samuti ning jõudis aasta lõpukuudel langusfaasi.

Kaupade ja teenuste **ekspordi kasv püsis 2007. aastal ootuspäraselt kiire**. Üldiste näitajate järgi kujunes teenuste müügi kasvutempo märksa kiiremaks kui kaupade oma. Püsihinnas mõõdetuna kasvas teenuste väljavedu aastaga 8%, samas kui kaubaekspordi kasvutempo jäi nullilähedaseks. Paraku ei ole need näitajad täiel määral võrreldavad. Nimelt suurenes 2006. aasta jooksul allhanke korras toodetavate kaupade kõrval märgatavalt ka

Tabel 1. Sisemajanduse koguprodukti reaalkasv tegevusalade lõikes aastatel 2003–2007 (%)

	2003	2004	2005	2006	2007
Põllumajandus ja jahindus	12,0	-4,3	-0,8	4,5	3,3
Kalandus	-4,6	-11,3	7,5	-14,8	10,0
Mäetööstus	15,3	-6,0	12,3	7,5	11,8
Töötlev tööstus	10,0	10,5	11,8	12,8	8,3
Energeetika, gaasi- ja veevarustus	12,5	0,7	3,8	6,5	-1,8
Ehitus	0,9	3,1	26,2	12,5	8,6
Hulgi- ja jaekaubandus	10,2	15,5	10,8	13,1	6,0
Hotellid ja restoranid	14,4	13,7	10,4	11,7	2,6
Veondus, laondus ja side	8,4	8,3	7,4	11,6	6,8
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	3,7	4,6	10,4	8,7	1,8
Finantsvahendus	19,0	24,6	23,3	23,3	23,5
Avalik haldus ja riigikaitse	4,7	1,5	3,0	2,8	3,9
Haridus	0,2	2,0	3,5	6,0	2,3
Tervishoid ja sotsiaalhooldus	-3,0	4,7	5,3	8,2	6,9
Muud teeninduse liigid	4,6	4,3	7,2	7,0	4,5
SKP kokku	7,2	8,3	10,2	11,2	7,1

Joonis 1. SKP tarbimiskomponentide panus majanduskasvu (protsendipunkti)

selliste kaupade osatähtsus, mida Eestis vaid minimaalselt väärindatakse. 2007. aastal selliste kaupade voog enam ei kasvanud, vaid nende maksumus isegi vähenes. Selle põhjal võib ekslikult järeldada, nagu oleks Eesti ekspordisektori kasv märkimisväärselt aeglustunud. Eestis toodetud kaupade konkurentsivõimet ning panust majanduskasvu iseloomustab paremini töötleva tööstuse toodangu väljaveo areng. Selle näitaja järgi oli kaupade väljaveo kasvutempo 2007. aastal vaid 1–2 protsendipunkti võrra aeglasem kui aasta varem (vt ka joonis 1).

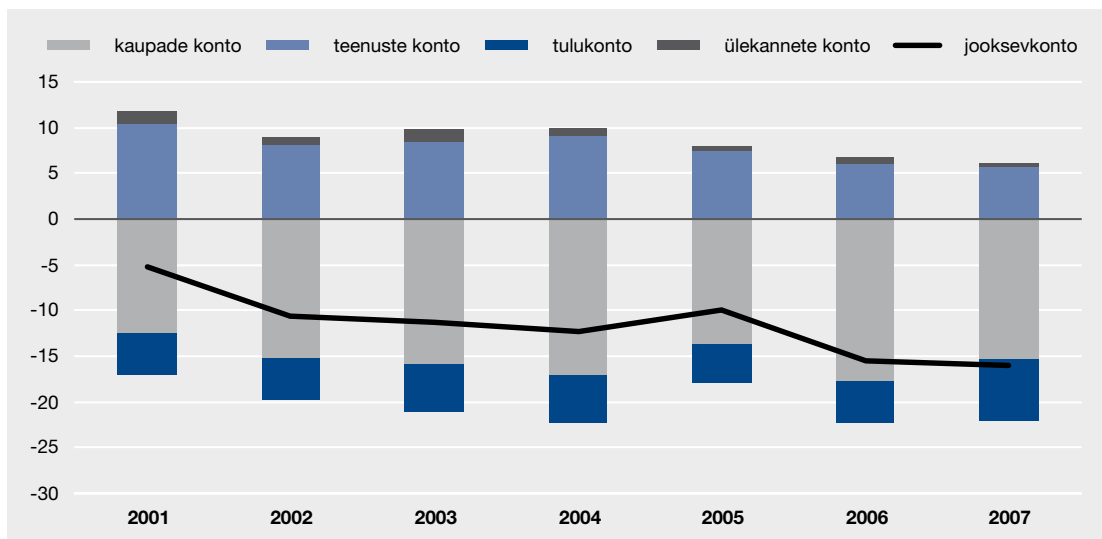
Koos majanduskasvu kohandumise algusega lõppes jooksevkonto puudujäägi suurenemise periood. Sisenõudluse kasvutempo aeglustudes vähenes kohe kaupade sissevedu, mis avaldas positiivset mõju kaubabilansile. Kuigi kaubabilansi puudujääk vähenes, ei toonud see siiski kaasa kogu jooksevkonto puudujäägi kahanemist, kuna investeerimistulude väljavool kujunes ka teisel poolaastal suuremaks kui varasematel aastatel. See viitab väliskapitalile rajatud äriühingute kasumlikkuse kasvule, mis tulenes muu hulgas aasta viimaste kuudeni kestnud teenuste hinnakasvu kiirenemisest. Aasta kokkuvõttes jäi jooksevkonto ja SKP suhe samasuguseks kui aasta varem ja moodustas umbes 16% (vt joonis 2).

Välismaiste otseinvesteeringute sissevool mittefinantssektorisse oli veidi suurem kui paaril varasemal aastal. Sellele vaatamata kaasati enamik väliskapitalist laenudena ning välisvõlg kasvas aasta lõpuks umbes 108%ni SKP suhtes.

Inflatsioon

Nii nagu paaril varasemal aastal, kujunes ka 2007. aastal **tarbijahindade tõus oodatust kiiremaks**. Aasta keskmisena kallines tarbijakorv 6,6% (vt joonis 3).

Kuni kestis kiire kasvuperiood, jätkus ka teenusehindade hoogne tõus. Eluasemekulude suurenemist põhjustasid lisaks veel kaugküttele kehtestatud käibemaksu määra tõus ja energiakandjate kallinemine maailmaturul. Sisenõudluse nõrgenedes lõppes aasta lõpukuudel ka alusinflatsiooni kiirenemine. Paraku algas just siis **toidukaupade järsk kallinemine maailmaturul**. Aasta lõpus kiirendas inflatsiooni naftahinna uus tõusulaine (vt joonis 4). Toiduained kallinesid arvatust kiiremini ka 2008. aasta algul. Kuna samal ajal tõsteti aktsiisimakse, kiirenes inflatsioonitempo ajutiselt 11%ni.

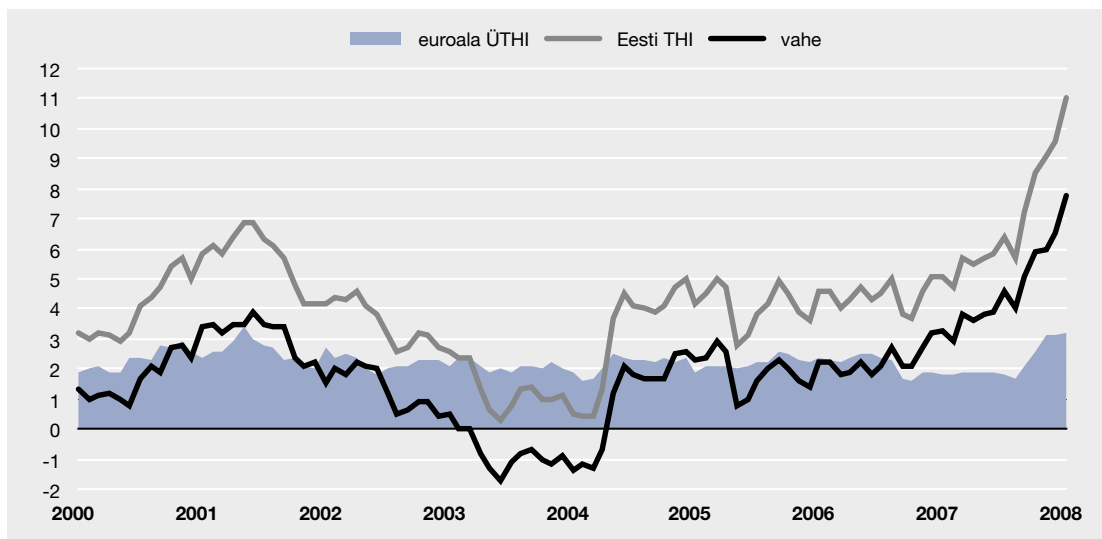

Joonis 2. Jooksevkonto saldo ja maksebilansi kontod (% SKPst)

Eesti krooni reaalkurss¹ kallines 2007. aastal keskmiselt ligi 3%. Seda võimendas partnerriikide omast kiirem tarbijahindade kasv, mistõttu aasta teisel poolel kiirenes krooni reaalkursi kallinemine 4–5%ni (vt joonis 5).

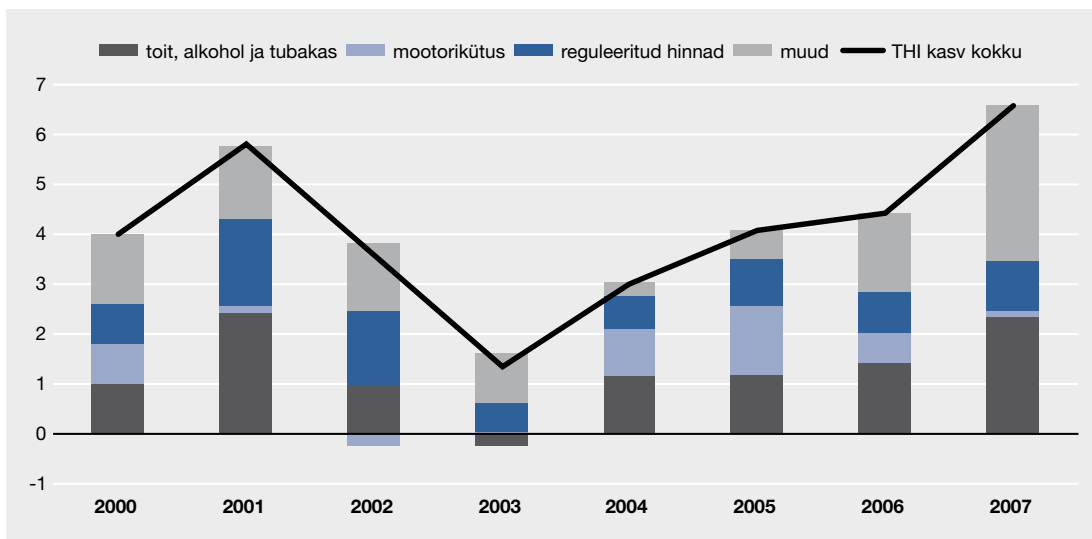
Kuni sügiseni hoogustas inflatsiooni sissetuleku- te jõuline kasv. Uusi töökohti loodi pea kogu aasta

vältel, kuid eelneva aastaga võrreldes aeglustusvas tempos ning aasta viimastel kuudel hoopis vähe. Aasta keskmisena kasvas hõive ligikaudu 1,5%. Ka töötuse määr vähenes jätkuvalt aasta lõpuni, langes 4% tasemele. Keskmise palga kasv oli hoogsam kui aasta varem, kuid ilmutas teisel poolaastal siiski aeglustumise märke. Enamikus majanduste

Joonis 3. Eesti ja euroala 12 kuu tarbijahindade kasv (%)

¹ Kurss, mis väljendab raha tegelikku ostujõudu võrreldes selle ostujõuga mõnel varasemal aastal.

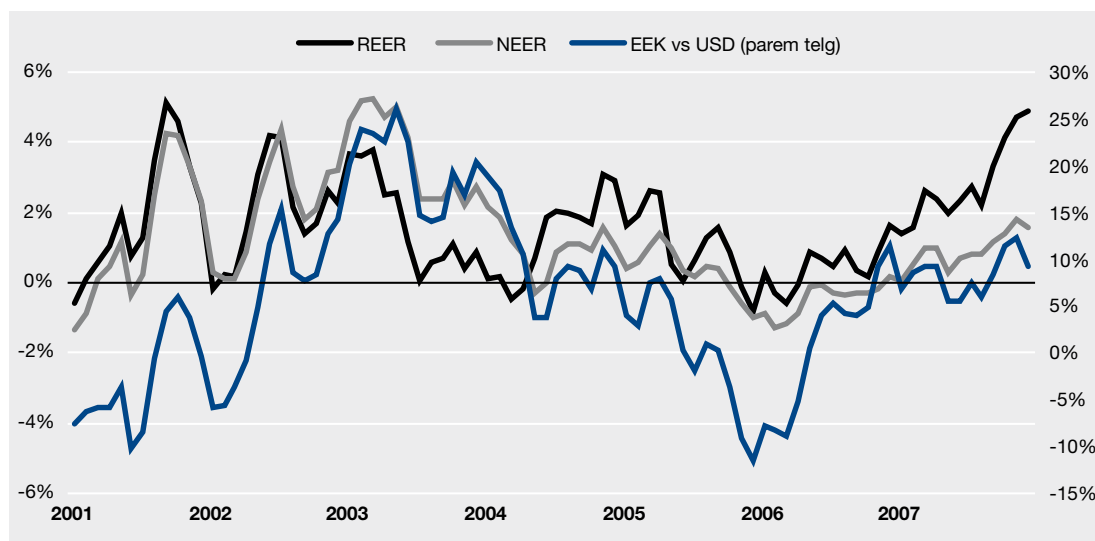
Joonis 4. Tarbijahindade kasv komponentide lõikes (protsendipunkti)

sektorites kasvasid palgad 2007. aastal tootlikkusest kiiremini.

Valitsussektor

Valitsus jätkas maksupoliitikas tööjõu maksustamise vähendamise ning tarbimismaksude suurenda-

mise suunal. 2007. aasta alguses alandati nii juriidiliste kui ka üksikisikute tulumaksu määra 1 protsendipunkti võrra 22%ni. Kuna tulumaksuvaba miinimumtulu suurus ei muutunud, kaugküttele ja elanikele müüdavale ahjukütusele kehtestatud madalam käibemaksumäär tõsteti tavapärase 18% tase-

Joonis 5. Eesti krooni reaali- ja nominaalkursi 12 kuu muut

meni ning palgakasv esimesel poolaastal veel kiirenes, suurenes üldine maksukoormus SKP suhtes 32,5%. Prognooside järgi jääb maksukoormus samale tasemele ka 2008. aastal, kui samal ajal tulumaksu määra alandamisega tõstetakse alkoholi, tubaka ja mootorikütuse aktsiise ning kehtestatakse aktsiisimaks elektrile. Siis on aktsiisimäärad tõstetud Euroopa Liidus kokkulepitud miinimumtasemele ning maksupoliitikas kavandatud ühtlustamisetapi võib pidada lõppenuks.

Kulude poolel oli 2007. aastal suurimaks muutuseks see, et loobuti vanaduspensionide ühekordse tõstmise tavast ning kehtestati selline pensioni arvutamise valem, mis seab pensioni varasemast suuremasse sõltuvusse keskmise palga kasvust.

Valitsussektori eelarve on olnud ülejäägis alates 2002. aastast ning ka 2007. aasta ei olnud erandiks. Esialgasel hinnangul oli 2007. aasta koondeelarve ülejääk 2,8% SKP suhtes. Kuigi see oli suurem valitsuse eelarvestrateegias püstitatud eesmärgist, vähenes ülejääk varasemaga võrreldes rohkem kui sisenõudluse kasvutempo aeglustumine seda eeldanuks. Ülejäägi tekkepõhjuseks oli tulude mõõduka ülelaekumise kõrval ka plaanipärane reservide suurendamine ja mõne suurprojekti edasilükkamine.

Eelarve ülejäägi kasvades jätkus valitsussektori võlakooormuse alanemine. Aasta lõpuks langes valitsemissektori võla ja SKP suhe 3,5%ni.

EUROLE ÜLEMINEKU TÄHTAJA KÜSIMUS

Eesti liberaalne ja avatusele suunatud majanduspoliitika ning Euroopa Liiduga ühinemine pani hea aluse kiirele majandusarengule ning Maastrichti kriteeriumide täitmisele. Eesti majanduse avatus ja krooni vahetuskursi seotus euroga sunnib meie ettevõtteid olema konkurentsivõimelised euroala praeguste liikmesriikidega väga sarnastes majanduspoliitilistes tingimustes. See omakorda toetab Eesti krooni vahetuskursi püsimist ja vahetuskursi stabiilsuse kriteeriumi probleemideta täit-

mist. Samal ajal on Eesti valitsus kinni pidanud tasakaalus eelarve põhimõttest, mille tulemuseks on täidab Eesti riigirahanduse kriteeriume. Madal pikaajaline intressimäär näitab, et finantsturud on rahvusvaheliselt lõimunud ja investorid usuvad Eesti majanduse suurde konkurentsivõimesse ning majanduspoliitika jätkusuutlikkusse. Kui meie majanduspoliitika kujundajad ja ettevõtteid seda usku õigustavad, ei ole Eestil ka tulevikus põhimõttelisi probleeme nende kriteeriumide täitmisega.

Samal ajal on kiiresti areneva (ja euroala jõukamate riikide keskmisele tasemele läheneva) majanduse jaoks probleemiks inflatsioonikriteeriumi täitmine selle senise tõlgenduse järgi. Ühest küljest suurendab avatus Eesti majanduse kasvuvõimalusi, teisest küljest vähendab raha- ja eelarvepoliitika võimalusi inflatsiooni lühiajaliselt mõjutada. Avatuse tõttu on Eestile optimaalne valuutakomitee süsteemil põhinev fikseeritud vahetuskurs, mis pärsib hinnatõusu ootused ja tagab hinnastabiilsuse.

Riigisisese nõudluse lühiajalise suunamise korral on fikseeritud vahetuskursi kõrval tähtis valitsuse konservatiivne eelarvepoliitika. Konservatiivne majanduspoliitika (eelkõige eelarvepoliitika) on väga oluline nii Eesti majandusarengu stabiilsuse kui ka Maastrichti kriteeriumide täitmise tagamiseks.

Eesti Panga 2007. aasta sügisprognoosi põhjal ei ole tõenäoline, et Eesti suudab 2008.–2009. aastal täita Maastrichti inflatsioonikriteeriumi (eeldusel, et kriteeriumi tõlgendus jääb samaks). Prognoosi järgi saavutab inflatsioon kasvulae 2008. aasta esimesel poolal. Kuigi seejärel hakkab inflatsioonitempo aeglustuma, ületab Eesti inflatsioon praeguse prognoosi põhjal 2009. aasta lõpus ikka veel 4%, samal ajal kui Euroopa Komisjoni 2007. aasta sügisprognoosi põhjal arvatud kontrollväärtus oleks tõenäoliselt 3% lähedal.

Kokkuvõtteks tuleb nentida, et euro kasutuselevõtt lükkub kaugemale kui 2011. aasta. Seetõttu ei ole Eesti Pank ja Vabariigi Valitsus seni seadnud eurole üleminekuks valmisoleku uut kuupäeva. Eurole üle-

mineku täpne kuupäev saab igal juhul teatavaks vähemalt 12 kuud enne ühisrahale üleminekut, et riik ja erasektor saaks ettevalmistused aegsasti lõpe-

tada. Tähtaja edasilükkumisele vaatamata on Eesti liitumine euroalaga endiselt tähtis majanduspoliitiline eesmärk.²

RIIGIREITING

Riigireiting, täpsemalt krediidireiting, on riikide laenumaksmise suutlikkuse analüüsimisele spetsialiseerunud rahvusvaheliste (era)agentuuride hinnang valitsuse võimele ja taatele pikaajalised välislaenu õigeaegselt tagasi maksta. Kaudselt on riigireiting riigi majanduse ja majanduspoliitika usaldusväärse mõõdupuu. Riigireitingust sõltub suurel määral see, kui kõrge intressimääraga on võimalik välistuult laenu võtta.

Eesti saab alates 1997. aastast riigireitingu hinnanguid kolmelt peamiselt üleilmselt reitinguagentuurilt: Moody's Investors Service, Standard & Poor's ja FitchRatings.

2007. aastal muutis Moody's **Eesti riigireitingu** väljavaate positiivsest stabiilseks; Standard

& Poor's langetas väljavaate stabiilsest negatiivseks ning Fitch kinnitas Eesti krediidireitingu stabiilset väljavaadet. Eesti reitingute taset ükski reitinguagentuur aasta jooksul ei muutnud. Standard & Poor's ja Fitch kinnitasid pikaajaliste välisvaluutakohustuste reitinguks A. Moody'se hinnang Eesti riigi laenu tagasimaksmise tõenäosusele on olnud sama alates 2002. aasta sügisest. A1 reiting on Standard & Poor'si ja Fitchi reitinguskaalaga võrreldes ühe astme võrra kõrgem.

Seoses riigi reitinguväljavaate muutmisega muutis Moody's 2007. aastal Eesti Aa1 tasemel oleva pikaajaliste välisvaluutakohustuste **riigiriski reitingu**³ väljavaate positiivselt stabiilseks. Fitch ja Standard & Poor's Eesti poolt riigiriski reitingut ei muutnud ning need jäeti mõlemal juhul AA tasemele.

² Vt ka Eesti Panga „Eurole ülemineku aruanne“ (jaanuar 2008).

³ Riigiriski reiting seab riigis tegutsevate ettevõtete reitingule ülempiiri.

FINANTSSEKTOR

Pangandus

Institutsionaalne areng

2007. aasta lõpus tegutses Eesti pangaturul seitse krediidiasutuse tegevusloa saanud panka, seitse välisriigi krediidiasutuse filiaali ning üle 180 piiriülest teenusepakkujat (vt ka joonis 6). Viimase aasta jooksul on lisandunud üle 50 piiriülese teenusepakkuja. Alates 1. septembrist 2007 kannab Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG Tallinna filiaal nime AS UniCredit Bank Eesti filiaal, mis on UniCredit Groupi jätkuva laienemise ning ühinemise tulemus.

Kuna laenuturu kasv on aeglustunud ning krediidiasutused on sellele erinevalt reageerinud, on viimase poole aasta jooksul tavapärasest rohkem muutunud ka turuosade jaotus. Konservatiivsemat laenupoliitikat rakendanud pangad on 2007. aasta jooksul turuosa kaotanud. Suurema turuosa on suutnud välja võidelda mõnevõrra aktiivsemalt tegutsenud väiksemad pangad.

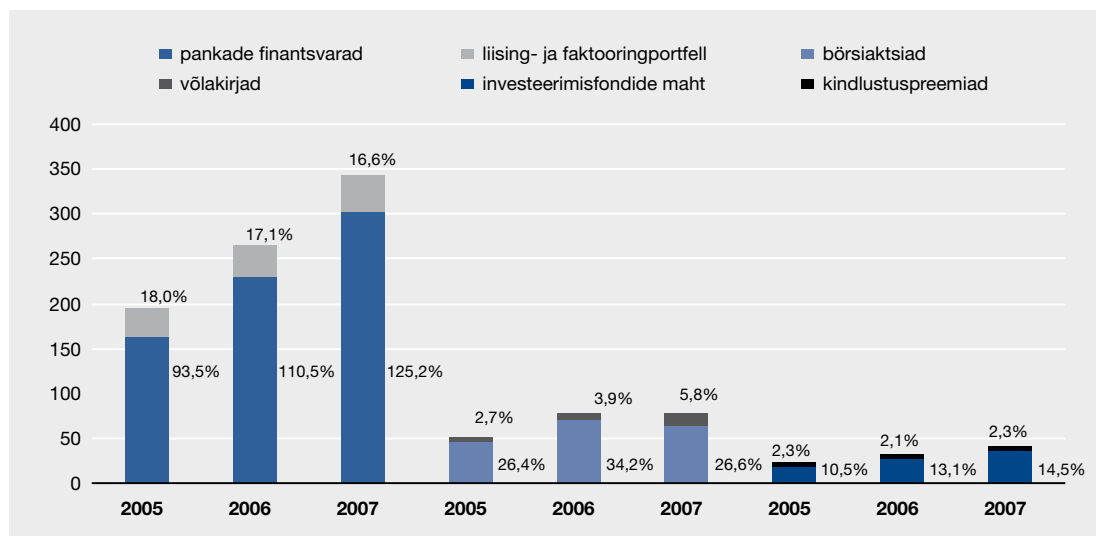
Pankade varad ja kohustused

Pankade varad kasvasid 2007. aastal koondarvestuses ligi 81 miljardi krooni võrra ehk 33%. Aasta

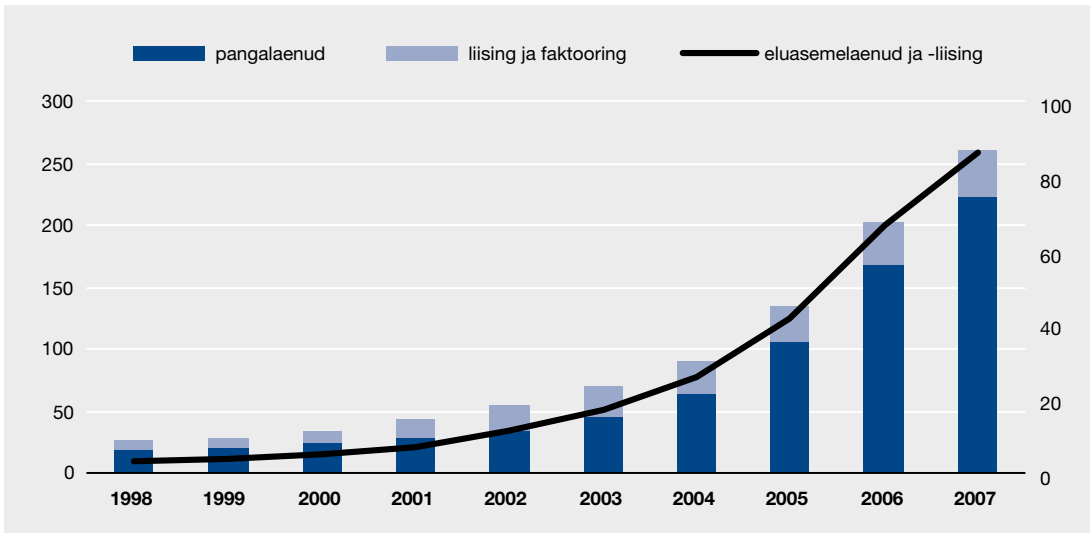
lõpus ulatusid pankade koondvarad 321 miljardi kroonini. Pankade ja liisinguettevõtete finantseerimisportfellide kogumaht ületas 2007. aasta lõpus 261 miljardit krooni, olles aastaga kasvanud ligi 60 miljardi krooni võrra (7 mld krooni vähem kui eelmisel aastal). Väärtpaberiportfellide osatähtsus pankade bilansis jäi enam-vähem eelmise aasta tasemele (6% 2007. a vs 7% 2006. a).

Pankade ja liisinguettevõtete finantseerimisportfellide kasv aeglustus märgatavalt. See oli tingitud majandusarengu tasakaalustumisest, intresimäärade tõusust ning uue majandusolukorraga kohandunud ootustest. Finantseerimisportfellide kasvu murdepunktiks võib pidada 2007. aasta II kvartalit, suurem aeglustumine toimus aga IV kvartalis (vt ka joonis 7).

Eraisikute eluasemelaenude ja -liingu jääk kasvas 30% ehk 2006 aasta näitajaga võrreldes poole aeglasema tempoga. Eluasemelaenude portfelli kogumaht oli 2007. aasta detsembri lõpu seisuga 86 miljardit krooni. Ka eraisikute nõudlus tarbimislaiendude järele hakkas 2007. aasta teises pooles vähenema. Samas suurenes muude laenude osatähtsus eraisikute koguvõlas 2006. aastaga võrreldes 2% ehk 24%ni.

Joonis 6. Eesti finantsvahendajate struktuur (mld kr ja % SKP suhtes)

Joonis 7. Avaliku ja reaalsektori finantseerimine (mld kr)

Ettevõtete osas avaldas pankade finantseerimisportfellidele suurimat mõju kinnisvaraga tegelevate ettevõtete laenuõudluse vähenemine. Kui 2006. aastal suurenes nende ettevõtete laenujääk 23 miljardi krooni võrra, siis 2007. aastal 14 miljardi krooni võrra, moodustades aasta jooksul lisandunud laenumahust vastavalt 64% ning 46%. Avatud sektori ettevõtete hulgas kasvas mahult enim (3,8 mld krooni võrra) tööstussektori finantseerimine. Kasvutempo oli kiireim (41% ehk 1,3 mld krooni) hotellide ja restoranide tegevuse rahastamisel.

Kuna hoiuste kasv oli 2007. aastal võrreldes laenukasvuga tagasihoidlik, ei piisanud hoiustest laenuõudluse rahuldamiseks. Seepärast kaasasid pangad ligi 50 miljardi krooni ulatuses vahendeid emapankadelt. Kuigi laenumahu kasv aasta lõpus aeglustus, pidid pangad kapitalinõuete täitmiseks 2007. aastal suurendama oluliselt ka oma vahendeid. Pankade koondbilansis kasvas eelkõige allutatud kohustuste osakaal.

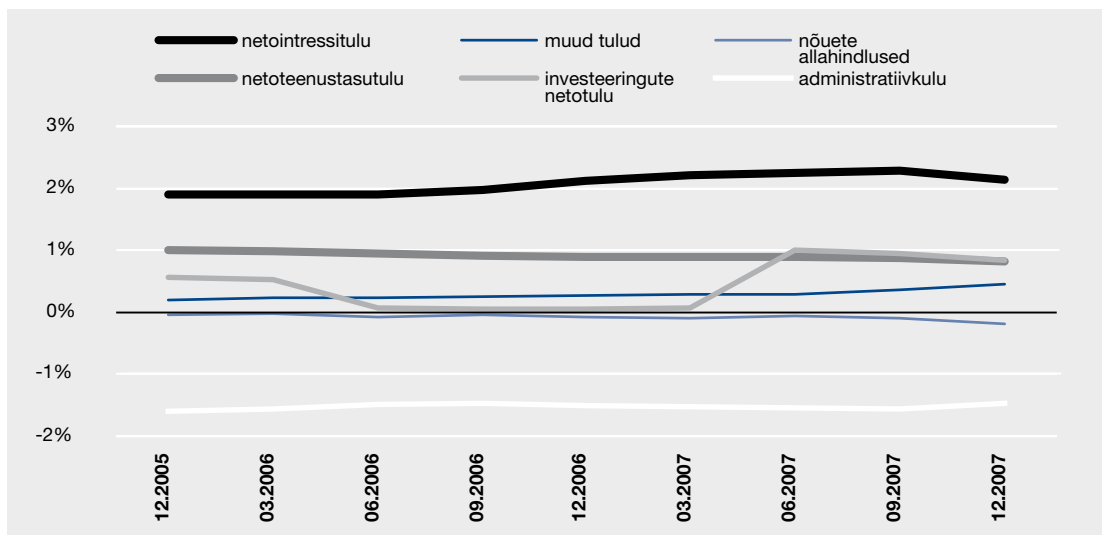
Tulukus

Kuigi laenuportfellide kasv aeglustus ning laenuressursi hind kasvas, püsis pankade tulukus 2007. aastal suur (vt joonis 8). Pankade kasum-

likkust toetas eelkõige laenuportfellide kasv ning erakorraline kasumi väljavõtmine tütaretevõtetest. Tulenevalt ujuva intressimääraga laenude ülekaalust suudeti ressursihinna tõus valdavas osas klientidele edasi kanda.

Varade tootlikkust vähendas 2007. aastal eelkõige teenustasutulude kasvu aeglustumine. Kuigi valdav osa pankade teenustasutulust tuleb maksevahendustegevusest, on tulude kasvu eeldatavasti pärssinud ka väiksem laenamise ja laenulepingute tingimuste muutmise aktiivsus.

Halduskulude kasv aeglustus 2007. aastal, kuid kulude kokkuhoiu soodsat mõju vähendas nõuete allahindluste kasv. Seetõttu kahanes ka varade tulukus aasta teises pooles. Samas jäi allahindluste kasv siiski küllaltki tagasihoidlikuks. Tütaretevõtetest saadud erakorralise tulu tõttu moodustasid kulud tuludest pankade koondarvestuses 2007. aastal 35,3%. Pangasektori omakapitali tulukus oli 2007. aastal erakorralisest kasumist tingitult 30% ehk märksa suurem varasema aasta näitajast (20%).

Joonis 8. Tulud ja kulud liigiti (% varadest)

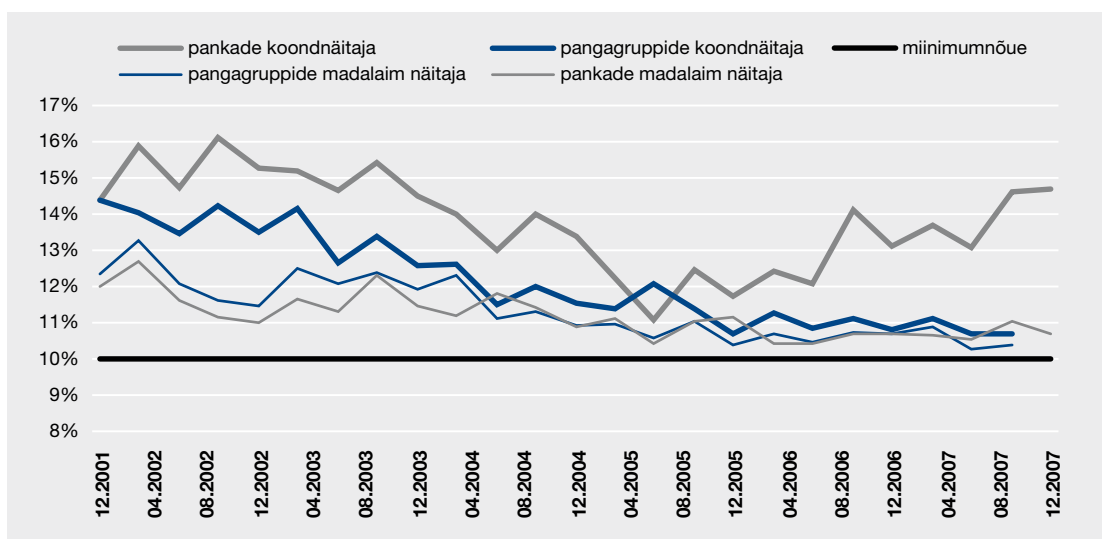
Kapitali adekvaatsus ja riskid

Pankade riskivarad suurenesid 2007. aasta koondarvestuses 30% ja omavahendid 46%. Pankade kapitali adekvaatsuse koondnäitaja oli 2007. aasta detsembri lõpus 14,8% ning pangagruppide koondarvestuses 10,8% (vt joonis 9).

Laenuteenindamisvõime ja riskid

Kuna baasintressimäärad tõusid, pankade laenuportfelli kasv aeglustus ning üldine majandusareng

tasakaalustus, hakkas klientide laenuteenindamisvõime 2007. aastal halvenema. Maksetähtaega enam kui 60 päeva võrra ületanud laenude osakaal laenuportfellis suurenes 0,3%lt aasta algul 0,7%ni aasta lõpus. See oli ootuspärane ning pangad on piisavalt tugevad, et sellega edaspidigi toime tulla.

Joonis 9. Pankade ja pangagruppide kapitali adekvaatsus

Väärtpaberiturg

Võlakirjaturg

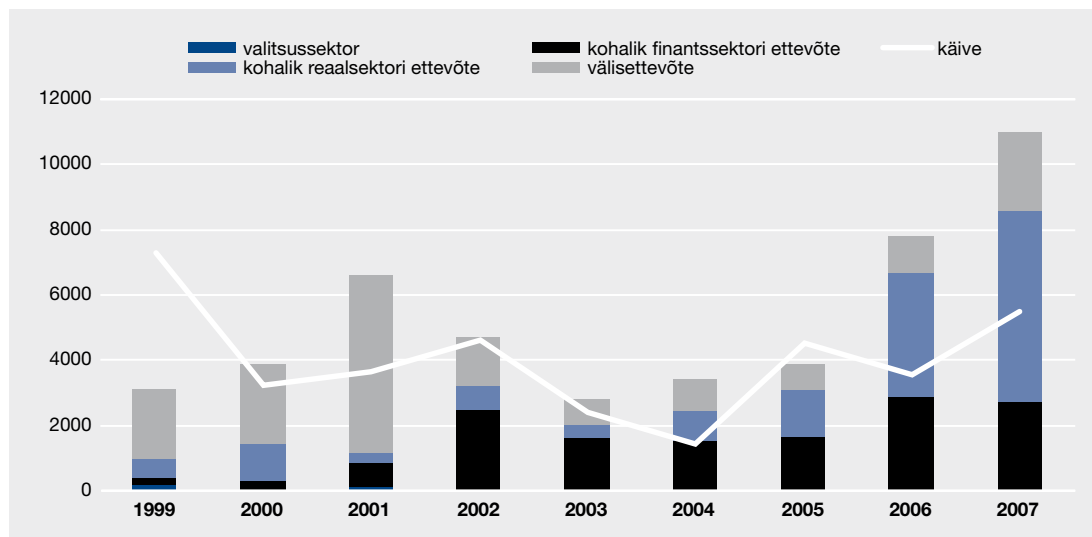
Võlakirjade esmasturg oli 2007. aastal eelnevate aastatega võrreldes veelgi aktiivsem: aastakasv ulatus 41%ni (vt joonis 10). Võlakirjaturu kapitalisatsiooni kasv kiirenes 2007. aastal 76%ni ning ulatus aasta lõpuks 15 miljardi kroonini. Suurima panuse esmasturu kasvu andsid endiselt kohalike reaal- ja finantssektori ettevõtete võlakirjaemissioonid. Kuivõrd mitteresidentide emissioonimahu aastakasv oli keskmisest kiirem (120%), suurenes nende võlakirjade osatähtsus kogumahus 14%lt 22%le.

Võlakirjade järelturg oli samuti väga aktiivne. Keskmise päevakäive oli 8 miljoni krooni võrra suurem kui eelneval aastal ja ulatus 22 miljoni kroonini. Residentide osakaal võlakirjainvestorite hulgas oli 2007. aasta lõpuks vähenenud 65%le (80% 2006. a). Mitteresidentide osakaal suurenes peamiselt reaalsektori ettevõtetest investorite toel.

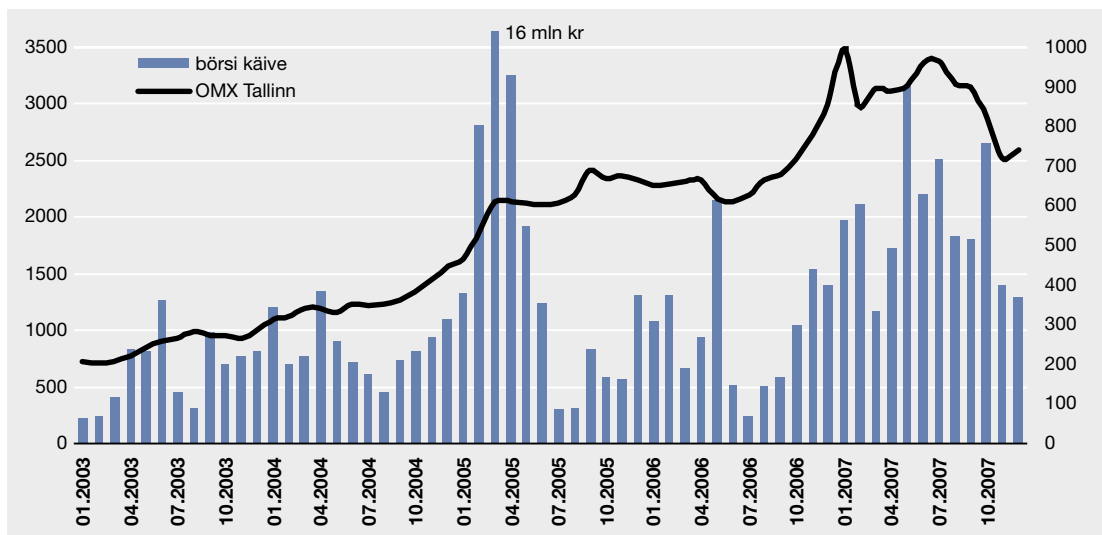
Aktsiaturg

2007. aastal toimus Tallinna Börsil kaks korrektsiooni, millest teise mõju on börsi arengus siiani tunda. Aasta alguses tõusis börsiindeks OMX Tallinn (OMXT) hoogsalt ja saavutas 1042 punktiga oma tippväärtuse, kuid märtsi alguses toimus esimene korrektsioon. Sellele järgnes mõningase ülesalla kõikumisega uus tõus (vt joonis 11 ja tabel 2). Suve teisel poolel hakkas maailma aktsiaturgude languse tagajärjel ka OMXT väärtus uuesti kukkuma. Aasta lõpuks oli indeksi aastalangus 11% ning väärtus 742 punkti. Börsitehingute keskmine päevakäive oli 2007. aastal eelneva aasta keskmisest kaks korda kõrgem, ulatudes 94 miljoni kroonini.

Börsi põhinimekirja lisandusid aasta jooksul kaks uut ettevõtet: meedia ja kirjastamise ettevõtte AS Ekspress Grupp ning kinnisvaraarenduse ja -teenuste ning ehitusega tegelev ettevõtte AS Arco Vara. Lisaks jagunes AS Viisnurk kaheks: AS Trigon Property Development ja AS Viisnurk. PTA Grupp AS muutis ärinime – selleks sai AS Silvano Fashion Group.

Joonis 10. Aasta jooksul välja lastud võlakirjade maht emitentide lõikes (mln kr; vasak telg) ja järelturu käive (mln kr; parem telg)

Joonis 11. Tallinna Börsi kuukäive (mln kr; vasak telg) ja indeks OMXT kuu lõpus (punkti; parem telg)

Tabel 2. Väärtpaberituru koondnäitajad (mld kr)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Väärtpaberituru kapitalisatsioon*	19,1	12,6	31,9	35,2	31,9	42,2	53,5	80,0	60,1	89,7	90,3
Instrumendid											
Börsil noteeritud aktsiad	13,1	8,3	28,3	31,0	26,4	36,2	47,3	71,9	46,9	71,0	64,0
Võlakirjad	4,0	3,7	3,2	3,7	4,4	3,3	2,9	3,1	4,8	8,5	15,0
Investeeringufondide osakud ja aktsiad	1,8	0,4	0,4	0,4	0,9	1,7	2,6	4,5	8,4	10,2	11,1
Märkimistunnistused	0,1	0,2	0,0	0,0	0,2	1,0	0,7	0,5	0,0	0,0	0,0
Kogu turu käive*	32,8	32,8	12,4	10,1	10,2	13,0	14,9	13,9	68,4	37,4	74,0
Tallinna Väärtpaberibörsi kapitalisatsioon	13,1	8,3	28,3	31,0	26,4	36,2	47,3	72,4	46,9	72,3	64,8
Mitteresidentsed investorid	42%	54%	74%	78%	78%	81%	81%	83%	58%	49%	55%
Tallinna Väärtpaberibörsi käive	21,8	13,4	4,5	5,5	4,1	4,0	7,6	10,3	30,3	12,0	24,0
Kogu turu kapitalisatsioon* suhtena SKPsse	29%	17%	39%	38%	31%	36%	42%	58%	46%	43%	37%
Kogu turu käive suhtena kapitalisatsiooni	172%	260%	39%	29%	32%	31%	28%	17%	90%	59%	76%
Börsi käive suhtena kapitalisatsiooni	167%	161%	16%	18%	16%	11%	16%	14%	47%	24%	33%

* Väärtpaberituru kapitalisatsioonist ja kogu turu käibest on välja jäetud börsil noteerimata aktsiad.

Muud finantsvahendajad

Investeeringis- ja pensionifondid

Investeeringisfondide varade maht suurenes 2007. aasta esimesel poolel kiiresti ja püsis saavutatud tasemel aasta lõpuni. Detsembri lõpuks oli investeeringisfondide kogumaht 35 miljardit krooni ja aastakasv ligikaudu 30%. Suurima panuse varade kasvu andsid, nagu varasematel aastatelgi, aktsiafondide ja kohustusliku pensionisamba fondide varad – vastavalt 4,2 ja 3,6 miljardit krooni. Üle 800 miljoni krooni vähenes möödunud aastal rahaturufondide maht (vt joonis 12).

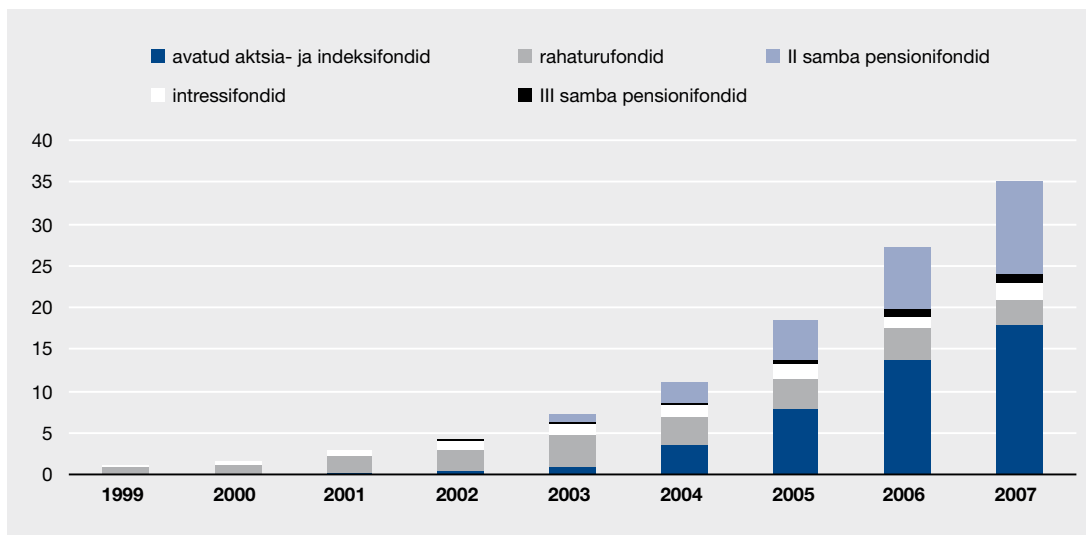
Kindlustus

Elukindlustusseltside turu arengut iseloomustas 2007. aastal Euroopa äriühingute moodustumine Eestis. See tähendab, et mõned elukindlustusseltsid koordineerivad oma tegevust Balti riikides Eestis asutatud ettevõtete kaudu. Eesti residentide sõlmitud kindlustuslepingutega kogutud brutopreemiad kasvasid viimase aasta jooksul 24% ning ulatusid 1,9 miljardi kroonini. Enim suurenesid investeeringisriskiga elukindlustuslepingutega kogutud preemiad.

Kuna konkurents on kasvanud, on ka kahjukindlustusseltside turuosad viimase aasta jooksul oluliselt muutunud. Turuosad suurendas märkimisväärselt Hansa Varakindlustus, mis haaras esimese tegevusaasta jooksul 10% turuosad. Kahjukindlustusseltside kogutud brutopreemiad kasvasid 2007. aastal 19% ning ulatusid aasta lõpus 3,7 miljardi kroonini. Nii nagu varasematelgi aastatel, suurenes enim maismaasõidukite kindlustamiseks kogutud brutopreemiade maht.

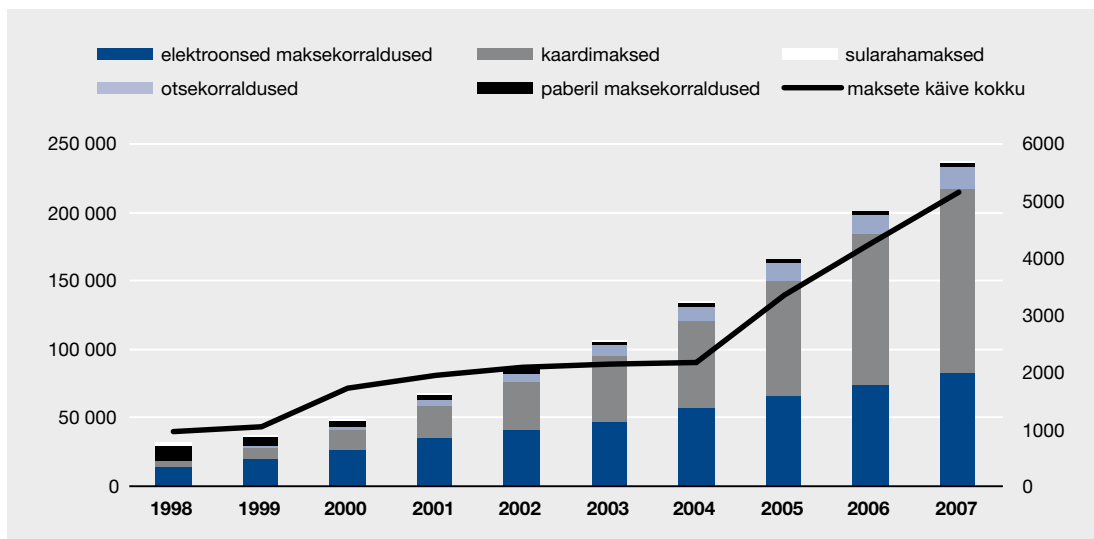
Makseviisid

Maksete koguarv on viimase kümne aastaga enam kui seitsmekordistunud ja kogukäive rohkem kui viiekordistunud (vt joonis 13). Otsekorraldus oli 1998. aastal makseviisina küll juba turul olemas, kuid see makseviis ei olnud alguses väga levinud. Seepärast on otsekorraldustega algatatud maksete arv kasvanud kõige kiiremini – 2007. aasta lõpuks ligi 160 korda. Kõige rohkem (56% kõigist maksetest) on tehtud kaardimakseid, mille arv on viimase kümnendiga suurenenud üle 27 korra. Samas on kaardimaksete käibe osakaal krediitdiastutuste vahendusel algatatud maksete kogukäibes tühine (ligi 1%). Populaarsuselt järgmised

Joonis 12. Investeeringisfondide maht aasta lõpus (mld kr)

² Pankade vahendusel sooritatud sularahamaksed on sularaha sissemaksega algatatud maksed ja sularaha kaarditehingud.

Joonis 13. Maksete arv (tuhat tk; vasak telg) ja käive (mld kr; parem telg) makseviiside järgi

makseviisid olid Interneti- ja telepanga maksekorraldused, mis moodustavad nii käivet kui ka arvu arvestades olulise osa maksekorraldusega algatatud maksetest. Sularahamaksed ja paberil maksekorraldused ei ole tõhusaid elektroonseid makseviise eelistavate eestimaalaste seas viimasel ajal populaarsed olnud ja nende kasutamine on aasta-aastalt vähenenud. 2007. aastal ulatus sularaha osatähtsus pankade vahendusel sooritatud maksetest vaid 0,2%ni maksete arvust ja 0,04%ni käibest.

Aasta lõpus oli Eestis käibel kokku 1,8 miljonit pangakaarti, mis on ligi 10% rohkem kui 2007. aasta lõpus. Finantsteenuste turu arengu mõjul vähenes deebetkaartide osakaal 76%ni (väljastatud 1,4 mln kaarti), samas kui krediitkaar-

tide osatähtsus tõusis 24%ni väljastatud pangakaartidest (üle 421 000 kaarti). Krediitkaartide harvema kasutuse tõttu olid 30% kõikidest pangakaartidest passiivsed. 2007. aasta lõpuks olid krediidiasutused väljastanud ühe deebetkaardi iga elaniku ja kolm krediitkaarti iga kümne elaniku kohta. Detsembri lõpuks oli Eestis 1000 pangautomaati, millest 85% võimaldas pankadevahelist ristkasutust. Aastaga lisandus 82 uut pangautomaati ehk veidi enam kui eelneval aastal. Aasta lõpu seisuga oli pangakaardiga võimalik maksta 15 885 müügikohas. Kaardimakseid aktsepteerivate müügikohtade arv kasvas aeglasemalt kui varem – aastane juurdekasv oli vaid 8%.

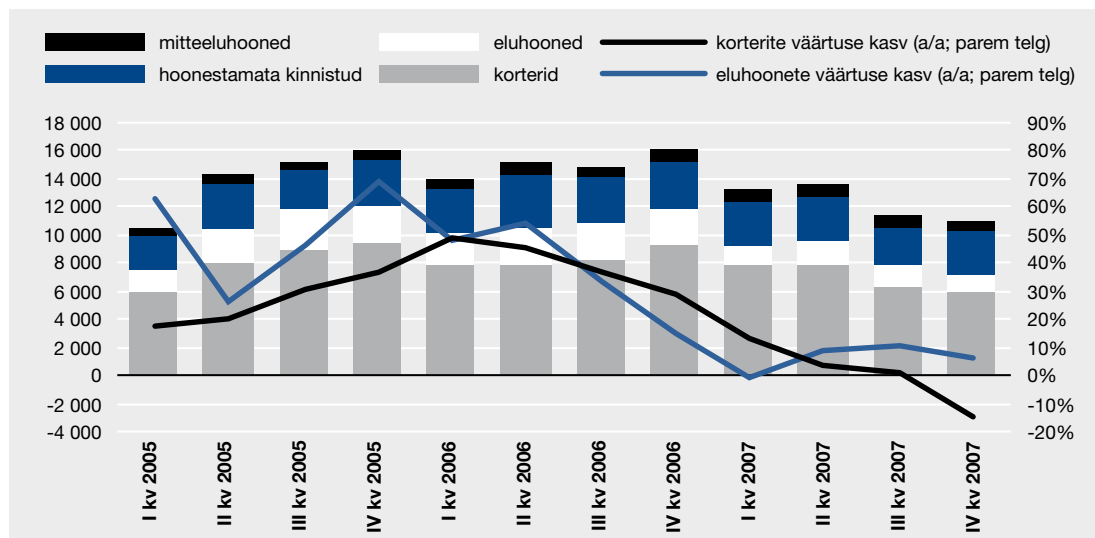
Kinnisvaraturu areng

Seoses majanduskasvu aeglustumisega kahanes 2007. aastal nõudlus ja tehingute arv ka kinnisvaraturul. Kui esimesi märke kinnisvaratehingute arvu stabiliseerumisest võis täheldada juba 2006. aasta teisel poolel, siis alates 2007. aasta III kvartalist kahanes nõudlus kinnisvara järele järsult ja tehingute arv jäi tunduvalt madalamaks võrreldes sama perioodiga aasta tagasi. Kogu aasta kokkuvõttes tehti kinnisvaraga 49 464 tehingut ehk ligikaudu viiendiku võrra vähem kui aasta tagasi.

Kõige suurem on nõudluse-pakkumise vaheline lõhe uute eluasemete puhul, mille pakkumine kasvab kinnisvaraarendajate rajatavate ja ka järelturul müügile tulevate elamispindade võrra. 2007. aastal kasutusse lubatud eluruumide arv oli 40% suurem kui 2006. aastal, samas kui eluasemetega tehtud tehingute maht oli mullusega võrreldes üle viiendiku võrra väiksem. Kuna ka ehituskulud ja maahinnad on tõusnud, ei pruugi kõigil kinnisvaraarendajatel

olla võimalik müügihindasid vajalikul määral langetada. Seega on tõenäoline, et osa kinnisvaraarendajaid võivad oma laenukohustuste täitmisel raskustesse sattuda.

Kuigi tehingute keskmist väärtust mõjutavad muu hulgas muutused tehingute struktuuris, siis 2007. aasta IV kvartaliks oli Statistikaameti andmetel kõige rohkem langenud hoonestamata maaga tehtud tehingute keskmine väärtus (vt joonis 14). Võrreldes eelneva aasta sama perioodiga oli see vähenenud peaaegu poole võrra. Kinnisvaraturu kõige likviidsema osa ehk korteritega tehtud tehingute keskmine väärtus kahanes 2007. aasta viimaseks kvartaliks 15% võrreldes aastataguse tasemega. Laiapõhjalise nõudlusega Tallinna korterite mediaanhind oli Maa-ameti andmetel 2007. aasta IV kvartalis 6% madalam kui samal ajal aasta tagasi. Hindade kohandumine jätkub tõenäoliselt ka 2008. aasta esimesel poolel.

Joonis 14. Kinnisvaratehingute arv ja tehingu keskmise väärtuse kasv

Allikas: Statistikaamet

EESTI PANGA 2007. AASTA MAJANDUSPROGNOOSIDE PÕHISÕNUMID

Eesti Pank avaldas 2007. aasta kevadprognoosi mais ja sügisprognoosi oktoobris. Alljärgnev kokkuvõte toetub eelkõige sügisprognoosile ja tol hetkel kasutada olnud informatsioonile. Jooksvalt uuendati ka majandusprognooside koostamiseks kasutatavat makroökonomeetrilist prognoosimudelit. See puudutas eelkõige tööturu, aga ka laenuturu segmenti.

Kui aastatel 2005–2006 kasvas Eesti majandus enam kui 10%, siis 2007. aastal kasv aeglustus ootuspäraselt. Eelmise aasta kevadel prognoosisime 2007. aasta majanduskasvuks 8,4% ning sügisel korrigeerisime seda pisut allapoole 7,3%ni. Tegelikult kasvas majandus ligikaudu 7%. Majanduse jahtumine jätkub ka 2008. aastal sisenõudluse aeglustuva kasvu ning nõrgeneva väliskeskonna tõttu. Uut majandusaktiivsuse tõusulainet ei ole suure tõenäosusega oodata enne 2009. aastat. Laenuraha jätkuv sissevool ja edasine sujuv jagamine toetab uut kasvutsükli, mis peaks aga senisest enam põhinema tootluse kasvul.

Välisõudlus oli Eesti jaoks 2007. aastal üldjoontes soodne, vaatamata mitme negatiivse asjaolu ilmnemisele. Suvel vallandus maailma finantsturgudel ebakindlus, mille tagajärjel kujuneb välisõudlus 2008. aastal mõnevõrra nõrgemaks. Teiseks negatiivseks teguriks olid poliitilised pinged, mis mõjutasid Venemaa maavaradel põhinevat transiidiaari. 2008. aastal kasvab lähinaabrite majandus varasemaga võrreldes aeglasemalt ja seetõttu on ka ekspordi kasvupotentsiaal väiksem. Sama kehtib 2009. aasta puhul. Sisenõudluse kasvu aeglustumisel välistasakaal küll paraneb, ent visalt.

Inflatsioon pakkus rohkem üllatusi. Kui 2007. aasta alguses prognoosis Eesti Pank hinnatõusuks 5,1% ja sügisel 6,3%, siis tegelikult kasvas hinnatase 6,6%. Sügisprognoos nägi ette kodumaiste inflatsioonitegurite, s.o eelkõige ülikiirest majanduskasvust tuleneva hinnatõusu surve kulmineerumist 2007. aasta lõpus ja 2008. aasta alguses. Inflatsiooni tõus jätkub ka 2008. aastal, kuna aasta alguses tõsteti mitme aktsiisimaksu määra. 2009. aastal seevastu hinnatõusu eeldatavasti aeglustub.

Inflatsiooniprognos tugineb suuresti eeldusele, et tööjõuturg rahuneb. Turu 2007. aasta makronäitajad viitasid endiselt väga kiiretele muutustele. Hõive kasv aeglustus märkimisväärselt ja tööpuuduse alanemine küll pidurdus, kuid palgakasv jätkus kiirenevas tempos. Palgakasvu hoogustumine majanduse jahtumise tingimustes suurendas ebakõla tootlikkuse ja palgakasvu vahel. See tendents jääb üheks peamiseks majanduse konkurentsivõimet ohustavaks teguriks ka lähiaastatel, mis omakorda takistab tasakaalustatud majandusarengut.

2007. aastal kasvas majanduskasvu järsu aeglustumise oht, kui kinnisvarasektoris algas kohandumisfaas. Aktiivsuse ulatuslik langus selles sektoris korrigeerib majanduskasvu oluliselt allapoole, kuna kinnisvarainvesteeringud on viimastel aastatel märkimisväärselt majanduskasvu panustanud. Teisalt kujutab ohtu jätkusuutlikule majandusarengule ka see, kui Eesti pankadel peaksid tekkima raskused välisurgudelt kapitali kaasamisel. Sellisel juhul ootab ees suur korrigeerimine sisenõudluses.

N123456

EESTI

Määrused, otsused ja
publikatsioonid

2007. AASTAL VASTU VÕETUD EESTI PANGA PRESIDENDI MÄÄRUSED

Nr 1, 18. jaanuar 2007

Eesti Panga presidendi 19. oktoobri 1999. a määruse nr 25 „Krediidiasutuste avalikud aruanded” muutmine

Nr 2, 23. jaanuar 2007

Eesti Panga presidendi 16. detsembri 2002. a määruse nr 21 „Rahvusvaheliste maksete deklareerimise ja maksebilansistatistika koostamiseks vajalike andmete esitamise kord” muutmine

Nr 3, 5. veebruar 2007

Eesti Panga presidendi määruste kehtetuks tunnistamine

Nr 4, 27. märts 2007

Krediidiasutuse ja krediidiasutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide aruanded

Nr 5, 23. aprill 2007

Eesti Panga presidendi 7. novembri 2006. a määruse nr 9 „Eesti Panga reaallajalise arveldussüsteemi alusdokumentatsiooni kinnitamine” muutmine

Nr 6, 30. mai 2007

Meenemündi käibelelaskmine

Nr 7, 18. juuni 2007

Eesti pankadevahelise laenu- ja hoiuseintressi fikseerimise reeglid

Nr 8, 22. juuni 2007

Krediidiasutuse ning krediidiasutuse konsolideerimisgrupi bilansi ja kasumiaruande sisu- ja vorminõuete kehtestamine

Nr 9, 13. juuli 2007

Krediidiasutuse bilansi täiendava aruandluse kehtestamine

Nr 10, 23. august 2007

Krediidiasutuste maksestatistilise aruandluse kehtestamine

Nr 11, 1. oktoober 2007

Tagatisfondi poolt tagatavate hoiuste aruandade ja Tagatisfondi kvartaliosamakse aruandade kehtestamine

Nr 12, 1. oktoober 2007

Eesti Panga presidendi 8. detsembri 2006. a määruse nr 11 „Kohustusliku reservi nõude arvestuse ja täitmise korra kehtestamine” muutmine

Nr 13, 1. oktoober 2007

Eesti Panga presidendi 19. septembri 2006. a määruse nr 8 „Valuuta ostu-müügi aruandade kehtestamine” muutmine

Nr 14, 1. oktoober 2007

Krediidiasutuste maksebilansi aruandluse kehtestamine

Nr 15, 1. oktoober 2007

Eesti Panga presidendi 13. juuli 2007. a määruse nr 9 „Krediidiasutuse bilansi täiendava aruandluse kehtestamine” muutmine

Nr 16, 9. november 2007

Krediidiasutuse bilansivälise aruandluse kehtestamine

Nr 17, 26. november 2007

Eesti Panga presidendi 27. märtsi 2007. a määruse nr 4 „Krediidiasutuse ja krediidiasutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide aruanded” muutmine

Nr 18, 26. november 2007

Eesti Panga presidendi 29. detsembri 2006. a määruse nr 13 „Krediidiasutuse ja krediidiasutuse konsolideerimisgrupi usaldatavusnormatiivide rakendamise ja arvutamise kord” muutmine

Nr 19, 7. detsember 2007

Krediidiasutuse konsolideerimisgrupi bilansi täiendava aruandluse kehtestamine

Nr 20, 21. detsember 2007

Krediidasutuse riskijuhtimise, omavahendite ja kapitali adekvaatsuse kohta avalikustatav teave ning täiendavad avalikustatavad aruanded

Nr 21, 28. detsember 2007

Eesti Panga presidendi 13. detsembri 2002. a määruse nr 20 „Eesti krooni päevakursside fikseerimise kord” muutmine

2007. AASTAL VASTU VÕETUD EESTI PANGA NÕUKOGU OTSUSED

Nr 1-1, 13. veebruar 2007

Eesti Panga töötajatele antava tarbimisläenu intressi määramine

Nr 2-1, 13. märts 2007

Eesti Panga põhikirja kinnitamine

Nr 3-1, 24. aprill 2007

Eesti Panga kasumijaotuse strateegia

Nr 3-2, 24. aprill 2007

Eesti Panga 2006. aasta aruanne

Nr 3-3, 24. aprill 2007

Audiitori nimetamine

Nr 3-4, 24. aprill 2007

Meenemündi kujundus ja verimine

Nr 5-1, 12. juuni 2007

Eesti Panga nõukogu töökorra muutmine

Nr 5-2, 12. juuni 2007

Finantsinspeksiooni nõukogu liikmete nimetamine

Nr 6-1, 18. september 2007

Eesti Panga siseauditi osakonna 2007. aasta tööplaani muutmine

Nr 7-1, 23. oktoober 2007

Meenemüntide kujundus ja verimine

Nr 9-1, 11. detsember 2007

Eesti Panga siseauditi osakonna 2008. aasta tööplaani kinnitamine

Nr 9-2, 11. detsember 2007

Eesti Panga nõukogu 18. detsembri 2001. a otsusega nr 11-2 kinnitatud „Eesti Panga töötajatele eluasemelaenu andmise tingimuste” muutmine

Nr 9-3, 11. detsember 2007

Eesti Panga nõukogu 18. detsembri 2001. a otsusega nr 11-3 kinnitatud „Eesti Panga töötajatele tarbimisläenu andmise tingimuste” muutmine

Nr 9-4, 11. detsember 2007

Eesti Panga nõukogu 25. novembri 1999. a otsusega nr 10-2 kinnitatud „Eesti Panga õppelaenu andmise tingimuste” muutmine

Nr 9-5, 11. detsember 2007

Eesti Panga töötajatele antava tarbimisläenu intressimäära kinnitamine

EESTI PANGA PUBLIKATSIOONID 2007

Eesti Panga **veebilehe** aadress on www.eestipank.info. Veebilehel on teave Eesti Panga ja selle tegevuse kohta, samuti Eesti rahasüsteemi, majanduse ja finantskeskkonna kohta. Veebilehel on avaldatud pangandusala oiguskaitse, teave Eesti rahatahtede ja müntide kohta (k.a soovitusel kollektsoonäärudele), Eesti Panga publikatsioonid ja pressiteated, teave Euroopa Liidu ning ühisraha euro kohta, sõnastik jpm. Lisaks on võimalik kasutada mahukat statistikaandmebaasi ning vaadata ja alla laadida valuutade päevakursse. Veebilehel asub ka virtuaalraamatukogu, mille kaudu pääseb teistesse majandusala raamatukogudesse.

Eesti Panga majanduskommentaari

Majanduskommentaaris väljendab keskpang operatiivselt ja kokkuvõtlikult oma seisukohti tähtsamates majandus- ja pangapoliitilistes küsimustes. Kommentaari saab lugeda veebilehelt, kuid selle kohta avaldatakse ka pressiteade ning sageli kaasneb kommentaari avaldamisega pressikonverents.

Aastaruanne

Sisaldab konkreetse kalendriaasta raha- ja majanduspoliitilise keskkonna analüüsi, ülevaadet muutustest reaalmajanduses, finantssektoris ja keskpangas endas, kokkuvõtet panga rahvusvahelisest koostööst, keskpanga raamatupidamise aastaruannet jm.

Rahapoliitiline Ülevaade

Eesti Panga perioodiline trükis, milles analüüsitakse Eesti reaalmajanduse ja finantssektori muutusi. 2007. aastal avaldati

- Rahapoliitiline Ülevaade (märts)
- Rahapoliitiline Ülevaade (september)

Finantsstabiilsuse Ülevaade

Eesti Panga perioodiline trükis, milles käsitletakse finantsstabiilsuse erinevaid aspekte. 2007. aastal avaldati

- Finantsstabiilsuse Ülevaade (mai)
- Finantsstabiilsuse Ülevaade (november)

Maksebilanss

Annab ülevaate Eesti välistajandustegevusest, sealhulgas riigi rahvusvahelisest investeerimispositsioonist ja välisvõlast. Sisaldab palju statistilist materjali.

2007. aastal avaldati

- Eesti 2006. aasta esialgne maksebilanss
- Eesti 2007. aasta I kvartali esialgne maksebilanss
- Eesti 2007. aasta II kvartali esialgne maksebilanss
- Eesti 2007. aasta III kvartali esialgne maksebilanss
- Eesti maksebilansi aastaraamat 2006

Kroon ja Majandus

Ajakiri, mis ilmub kord kvartalis. Sisaldab ülevaateid ja analüüse aktuaalsetel majandusteemadel, kommentaare, tõlkeartikleid, statistikat jm.

2007. aastal ilmunud numbrid:

Kroon ja Majandus 4/2006 & 1/2007

- Euroala raha- ja vahetuskursikokkulepped valitud kolmandate riikide ja piirkondadega (Euroopa Keskpank)
- Ümberasunute rahaülekanded Euroopa Liidu naaberpiirkondadesse (Euroopa Keskpank)
- Demograafilised muutused euroalal – prognoosid ja tagajärjed (Euroopa Keskpank)
- Eesti rahvastiku praegune seis ja tulevikuväljavaated (K. Täht, E-M. Tiit)
- Tööealise rahvastiku muutus Euroopas ja mõju rändele (M. Ainsaar)
- Tööturu ülevaade (D. Tur, N. Viilmann, A. Saarniit)

Kroon ja Majandus 2/2007

- Kinnisvaraturu arengut mõjutavad tegurid (A. Kallakmaa-Kapsta)
- Eesti eluasemelaenude turg – lühike ülevaade hiljutisest arengust (M. Tamm)
- Euroala eluasemehindade viimased arengutendentsid (Euroopa Keskpank)
- Pankade laenuintressimäärade ja uute eluasemelaenude muutused euroalal (Euroopa Keskpank)
- Eesti majapidamiste säästmiskäitumist mõjutavad tegurid (D. Kulikov, A. Paabut, K. Staehr)
- Eesti elanike suhtumine eluasemelaenu võtmisse (EMORi küsitlus)
- Finantssektori arengu hindamine (M. Tamm)

Kroon ja Majandus 3/2007

- Mõõdetud ja tunnetatud inflatsioon euroalal (Euroopa Keskpank)
- Valitsussektori eelarvepuudujäägi ja võla vaheliste erinevuste ületamine (Euroopa Keskpank)
- Maastrichti vahetuskursi ja inflatsioonikriteeriumi täitmine nominaalse konvergenksi perioodil (J. Lewis)
- Balti riikide majandus läbi reitinguagentuuride silmade (E. Tamla, K. Moor)
- Eesti ja Poola ettevõtete finantsseisundi võrdlus (G. Golebiowski)

Kroon ja Majandus 4/2007

- Naftat eksportivad riigid: struktuursed põhijooned, majandusareng ja naftatulu ringlus (Euroopa Keskpank)
- Eesti energeetika võrdluses teiste riikidega (E. Kisel)
- Energiakandjate hinnad aastatel 1992–2007 (A. Saarniit)
- Venemaa gaas – kas lahendus Euroopa energiavajadusele? (K. Pollisinski)
- Eesti elanike hinnang riigi majandusolukorrale ja pangandussektorile (EMORi küsitlus)
- Tööturu ülevaade (D. Tur, N. Viilmann)

Tööturu Ülevaade

Eesti Panga perioodiline publikatsioon, milles käsitletakse tööturu ja tööhõive arengusuundumusi. 2007. aastal avaldati

- Tööturu Ülevaade (aprill – D. Tur, N. Viilmann, A. Saarniit)
- Tööturu Ülevaade (oktoober – D. Tur, N. Viilmann)

Toimetised / Working Papers

Iga toimetis kujutab endast konkreetse majandusuuringu lühikokkuvõtet ning ilmub kas eesti või inglise keeles (*Working Papers of Eesti Pank*).

2007. aastal ilmusid järgmised toimetised:

- *Working Papers 2007 No 1*: R. Kattai. *Constants do not stay constant because variables are varying*
- *Working Papers 2007 No 2*: A. H. Hallett, R. Kattai, J. Lewis. *Early Warning or Just Wise After the Event? The Problem of Using Cyclically Adjusted Budget Deficits for Fiscal Surveillance*
- *Working Papers 2007 No 3*: K. Staehr. *Fiscal Policies and Business Cycles in an Enlarged Euro Area*
- *Working Papers 2007 No 4*: K. Männasoo. *Determinants of firm sustainability in Estonia*
- Toimetised 5/2007: A. Paabut, R. Kattai. *Kinnisvara väärtuse kasvu mõju eratarbimisele Eestis*
- *Working Papers 2007 No 6*: L. Uusküla. *Firm entry and liquidity*
- *Working Papers 2007 No 7*: A. Dabusinskas, D. Kulikov. *New Keynesian Phillips curve for Estonia, Latvia and Lithuania*
- *Working Papers 2007 No 8*: D. Kulikov, A. Paabut, K. Staehr. *Microeconomic Analysis of Household Saving in Estonia: Income, Wealth and Financial Exposure*
- *Working Papers 2007 No 9*: Ch. Schulz. *Forecasting Economic Growth for Estonia: Application of Common factor Methodologies*
- *Working Papers 2007 No 10*: A. Hazak, K. Männasoo. *Indicators of Corporate Default – An EU Based Empirical Study*
- *Working Papers 2007 No 11*: J. Lewis, K. Staehr. *The Maastricht Inflation Criterion: What is the Effect of Expansion of the European Union?*
- *Toimetised 12/2007*: T. Rõõm. *Haridus ja tööturg Eestis*

Muud publikatsioonid

- Eesti kunstnikud Põhjamaades / Estonian artists in the Nordic Countries. Eesti Pank. Tammerraamat, 2007
- Eesti Panga muuseum [Eesti Panga muuseum on saanud kümneaastaseks]. Tallinn: Eesti Pank, 2007
- Eesti Vabariigi mündid / Coins of the Republic of Estonia. Eesti Pank. Tammerraamat, 2007
- Eesti Vabariigi rahatähed / Banknotes of the Republic of Estonia. Eesti Pank. Tammerraamat, 2007
- Euro kasutuselevõtu aruanne (mai)
- Näituste näitus [buklett kümne aasta jooksul tehtud ajutistest näitustest]. Eesti Panga muuseum. Tallinn: Eesti Pank, 2007
- Rahaasjadest ja riigi rollist nende korraldamisel. Raimund Hagelberg. Tallinn: Eesti Pank, 2007

- Raha Lätis: ajalugu ja tänapäev [buklett]. Eesti Panga muuseum. Tallinn: Eesti Pank, 2007
- 15 aastat oma raha: Eesti krooni kavandid. Eesti Panga muuseum. Tallinn: Eesti Pank, 2007

Ühekordset teavet saab

Eesti Panga infotelefonil **668 0719**

e-posti aadressil **info@epbe.ee**

Teavet Eesti Panga publikatsioonide tellimise kohta saab

telefonil **668 0998**

e-posti aadressil **trykis@epbe.ee**